

Krigens lærdom: Den amerikanske Hærens erfaring med opprørsbekjempelse fra Vietnam til Irak

Anette Kjenstad

Masteroppgave i statsvitenskap, NTNU

Desember 2011

”After the Vietnam War, we purged ourselves of everything that had to do with irregular warfare or insurgency, because it had to do with how we lost that war. In hindsight, that was a bad decision.”

General Jack Keane, 18. april 2006 (siter i Nagl 2007: 13).

Innhold

DEL I

1. Innledning	1
1.1 Oppgavens oppbygging og metode.....	2
1.1.1 Metode.....	3
1.1.2 Kilder.....	4
1.2 Opprørsbekjempelse: Definisjoner og litteraturoversikt.....	6
1.2.1 Klassiske bidrag om opprørsbekjempelse.....	8
2. Den amerikanske Hærens avvisning av opprørsbekjempelse	11
2.1 Hæren mister opprørsbekjempelse av syne i tiden etter Vietnamkrigen.....	11
2.2 Struktur og kultur: Fokus på konvensjonell krig.....	14
2.2.1 Amerikansk militær kultur.....	14
2.3 Hæren er med sitt konvensjonelle fokus dårlig til å lære opprørsbekjempelse.....	17
3. Teori	19
3.1 Hva er læring?.....	19
3.2 Hvordan lærer militære organisasjoner?.....	21
3.2.1 Eksterne aktører som drivkraft bak læringsprosesser.....	21
3.2.2 Militæret selv som drivkraft bak læringsprosesser.....	23
3.3 Kombinasjon av hovedretningene.....	26
3.4 Læring i fred vs. læring i krig.....	28
3.5 Læreproblemer.....	30
3.5.1 Hvor ligger læreproblemene?.....	31

DEL II

4. Case: Vietnam	33
4.1 Det amerikanske engasjementet i Vietnam.....	33
4.1.1 Konvensjonell tenkning dominerte under krigen.....	36
4.1.2 Småkrigstenkningen var ikke fraværende.....	38
4.1.3 Debatten i slutfasen av krigen og etter krigen.....	40
4.2 Hva lærte den amerikanske Hæren av Vietnamkrigen?.....	41
4.2.1 Hærens læring etter Vietnamkrigen i lys av Boyds OODA-sløyfe.....	41
4.2.2 Oppsummering.....	47

5. Arven fra Vietnam	49
5.1 Amerikansk krigføring etter Vietnamkrigen.....	49
5.1.1 Atomkrig.....	49
5.1.2 Konvensjonell krigføring.....	50
5.1.3 Irregulær krigføring.....	52
5.2 Hva lærte den amerikanske Hæren i tiårene etter Vietnamkrigen?.....	55
5.2.1 Hærens læring i tiårene etter Vietnamkrigen i lys av Boyds OODA-sløyfe..	55
5.2.2 Oppsummering.....	61
6. Caser: Afghanistan og Irak	65
6.1 Afghanistan.....	66
6.1.1 Hendelsesforløp: Krigens innledende fase.....	66
6.1.2 Lærdom fra tidligere konflikter.....	68
6.2 Irak.....	69
6.2.1 Hendelsesforløp 2003-2006.....	69
6.2.2 Lærdom fra tidligere konflikter.....	74
6.3 Læring i Irak.....	76
6.3.1 Tre tilfeller av læring på bakken.....	76
6.3.2 Læring ovenfra.....	79
6.3.3 Hærens læring i Irak i lys av Boyds OODA-sløyfe.....	82
6.4 Læring i Afghanistan.....	85
6.4.1 Hærens læring i Afghanistan i lys av Boyds OODA-sløyfe.....	89
6.5 Oppsummering.....	90
DEL III	
7. Avslutning	93
7.1 Intern vs. ekstern læring.....	94
7.2 Læring ovenfra vs. nedenfra.....	95
7.3 Læring i fred vs. læring i krig.....	96
7.4 Lærdom fra vellykkede operasjoner vs. lærdom fra nederlag.....	97
7.5 Overføring av lærdom mellom kriger.....	99
7.6 Har Hæren blitt en god læringsorganisasjon?.....	100
Litteratur	105

Tabeller og figurer

Tabell 1: Oversikt over antall amerikanske styrker i Vietnam, 1960-1968.....	36
Tabell 2: Oversikt over antall amerikanske styrker i Irak, 2003-2010.....	79
Tabell 3: Oversikt over antall amerikanske styrker i Afghanistan, 2002-2010.....	87
Figur 1: Boyds OODA-sløyfe.....	25

Forkortelser

ARVN	Army of the Republic of Vietnam
CAP	Combined Action Program
CENTCOM	(United States) Central Command
CIA	Central Intelligence Agency
CJCS	Chairman of the Joint Chiefs of Staff
CPA	Coalition Provisional Authority
CSA	Chief of Staff of the Army
FID	Foreign Internal Defence
ISAF	International Security Assistance Force
JCS	Joint Chiefs of Staff
LIC	Low Intensity Conflict
MAAG	Military Assistance Advisory Group
MACV	Military Assistance Command Vietnam
NSC	National Security Council
OEF	Operation Enduring Freedom
OODA	Observe, orient, decide, act
OOTW	Operations Other Than War
ORHA	Office for Reconstruction and Humanitarian Assistance
TRADOC	U.S. Army Training and Doctrine Command
UGSC	U.S. Army Command and General Staff College

Forord

Krig innebærer alltid et element av læring. I likhet med den amerikanske Hærens læring om opprørsbekjempelse, har jeg i løpet av denne læringsprosessen møtt mange utfordringer. Flere personer har bidratt til å gjøre disse utfordringene mindre krevende.

Først og fremst vil jeg takke min veileder, Torbjørn Knutsen, for enestående veiledning. Torbjørn viste stor tålmodighet ved utformingen av problemstillingen, og har bidratt med verdifulle faglige innspill gjennom hele prosessen. Han har også spilt en viktig rolle i forhold til både oppfølging og oppmuntring. Jeg er dypt takknemlig.

Videre har Karl Erik Haug og Yngve Dalland Myrholt kommet med nyttige kommentarer på enkeltkapitler og fullstendig utkast. Kjersti Skarstad har lest korrektur.

Til sist vil jeg takke mine foreldre for å ha vært enormt viktige støttespillere i løpet av det siste året. Særlig skylder jeg min far, Knut Kjenstad, en takk for å ha kommet med kommentarer underveis og lest det endelige utkastet med beundringsverdig nøyaktighet.

Jeg er takknemlig for alle bidrag til dette arbeidet, og står selv ansvarlig for oppgavens mangler.

Trondheim, 16. desember 2011

Anette Kjenstad

Kapittel 1 - Innledning

Den amerikanske Hæren har gjennom hele sin historie hatt erfaringer med opprørsbekjempelse.¹ Selv om det alltid har vært en viktig del av amerikansk krigføring, er det de store, konvensjonelle krigene som har fått mest oppmerksomhet. Det er et vedvarende trekk ved amerikansk militær kultur å se på opprørsbekjempelse og andre former for små kriger som mindre viktig. Som en følge av dette, tar ikke organisasjonen med seg opparbeidede erfaringer videre. Mangelfull læring i forhold til opprørsbekjempelse har vært et vedvarende problem for den amerikanske Hæren, men dette ble forsterket etter Vietnamkrigen.

Denne oppgaven skal besvare to spørsmål. For det første: Hvordan var læringsprosessen i den amerikanske Hæren i slutfasen av og etter Vietnamkrigen? Kapittel 4 og 5 vil konkludere med at Hæren var dårlig til å lære av erfaringene med opprørsbekjempelse i tiårene etter Vietnamkrigen. Den amerikanske Hæren var hovedsakelig forberedt på en symmetrisk, konvensjonell fiende. Dette til tross for at amerikanske politikere og militære ledere var klare på at fremtidens konflikter ville innebære mindre og mer lokale kriger. Blant annet hevdet Colin Powell i 1992 at USA måtte begynne å forberede seg på et bredere spekter av konflikter.

Dette danner utgangspunkt for oppgavens andre spørsmål: Hvilke følger hadde denne avvisningen av opprørsbekjempelse og andre irregulære kriger for engasjementene i Afghanistan og Irak etter 2001? Og hvordan har Hæren tilpasset seg for å lære denne formen for krigføring? Krigene i Afghanistan og Irak var forskjellige konflikter med vidt forskjellige utgangspunkt, men begge endte med opprør og behov for opprørsbekjempelse – noe USAs politiske og militære ledelse ikke forutså. Den amerikanske Hæren måtte lære og tilpasse seg en annen type krigføring enn det som hadde dominert militær tenkning de siste tiårene (Burton og Nagl 2008: 303). Dette medførte store problemer for den amerikanske Hæren. Frem til 2006 var USAs krigføring i stor grad mislykket. Dels fordi militæret måtte lære opprørsbekjempelse på nytt.

¹ Opprørsbekjempelse refererer i denne oppgaven til det engelske begrepet "counterinsurgency".

1.1 Oppgavens oppbygging og metode

For å besvare disse spørsmålene er oppgaven strukturert på følgende måte. Kapittel 2 vil vise at opprørsbekjempelse forsvant fra Hærens tenkning i tiden etter Vietnamkrigen. Dette passer med Hærens struktur og militære kultur som fokuserer på store, konvensjonelle kriger. Likevel er dette et merkelig fenomen. Hæren har hatt lange erfaringer med irregulær krigføring, men har hele tiden avvist det som sin oppgave. Flere forfattere viser til at Hæren har et problem med å ivareta tidligere erfaringer når det kommer til små kriger – de har altså problemer med å lære det. Med dette som utgangspunkt, skal jeg i kapittel 3 vise hva læring er og at læringsprosessene for små kriger er utilstrekkelig i den amerikanske Hæren. Jeg vil bruke ulike læringsdimensjoner som et verktøy for å diskutere disse læringsprosessene og læreproblemene. Disse dimensjonene er om læringen initieres internt i organisasjonen eller av eksterne aktører, om læringen foregår oppover eller nedover i organisasjonen og om læringen foregår i fredstid eller i krig.

I kapittel 4 bruker jeg debatten i Hæren etter Vietnamkrigen for å vise hvordan læringsprosessen fungerte. Kapittel 4 vil vise at Hæren som organisasjon avviste opprørsbekjempelse som en militær oppgave, og vendte fokuset mot store, konvensjonelle kriger. Kapittel 5 viser at avvisningen etter Vietnamkrigen fortsatte ut over 1980- og 1990-tallet. Dette skal ses i lys av en håndfull engasjementer amerikanerne deltok i. Særlig de gode erfaringene fra den første Golf-krigen i 1991 og de dårlige erfaringene fra Somalia i 1993, bidro til å forsterke lærdommen fra Vietnam. Læringen fra Vietnamkrigen og i tiårene som fulgte indikerer at Hæren har en tendens til selektiv læring: De lærer fra det de oppfatter som vellykkede kampanjer. Jeg legger her til en fjerde dimensjon for læring: Læring fra vellykkede kampanjer og læring fra mislykkede kampanjer.

Jeg skal i kapittel 6 bruke de fire læringsdimensjonene på Hærens opprørsbekjempelses-kampanjer i Afghanistan og Irak etter 2001, og bruke disse krigene som caser for å vise til læringsprosessene for å vurdere Hærens evne til militær tilpasning og læring. Dette ses i lys av erfaringene etter Vietnamkrigen. Kapitlet konkluderer med at Hæren lærte opprørsbekjempelse etter at det hadde gått noen år i Irak. Denne lærdommen ble tatt med videre til Afghanistan i form av en opptrapping av styrker. Jeg vil komme med noen indisier på læringen i Afghanistan, men siden denne opptrappingen skjedde relativt nylig og konflikten enda ikke er avsluttet, er det fremdeles et åpent spørsmål om Hæren har lært i Afghanistan.

Kapittel 7 skal diskutere læringsdimensjonene komparativt mellom Vietnam og Irak, og videre diskutere om Hæren i dag har blitt en god læringsorganisasjon.

1.1.1 Metode

Denne oppgaven studerer den amerikanske Hærens institusjonelle lærevansker i forhold til opprørsbekjempelse. Kapittel 4 og 6 er casestudier av henholdsvis Vietnamkrigen, og krigene i Irak og Afghanistan. Jeg bruker kriger som grunnlag for analyse fordi kriger er den aktiviteten som i størst grad påvirker Hærens adferd (Johnson 2007: 3). Når Hæren møter en ny situasjon, trekker de paralleller til tidligere scenarioer. Ved å bruke casestudier er det mulig å gå i dybden for å forklare Hærens lærevansker i forhold til opprørsbekjempelse.

Metodologisk befinner oppgaven seg innenfor samfunnsvitenskapens naturalistiske tradisjon (Moses og Knutsen 2007: 28ff). Metodisk er det vanskeligere å plassere denne oppgaven klart i etablerte samfunnsvitenskapelige kategorier. Den passer ikke inn i noen idealtypisk enkeltmetode, men trekker på flere metoder.

Opgaven tar utgangspunkt i historisk metode. I følge Moses og Knutsen (2007: 118) skal denne metoden frembringe pålitelig, verifiserbar kunnskap om tidligere hendelser. Jeg skal bruke historiske arbeider som grunnlag for denne analysen.

Videre har oppgaven elementer av prosess-sporing, en metode som søker å forklare en case ved å identifisere de kausale prosessene mellom de uavhengige variablene og den avhengige variabelen (George og Bennett 2005: 206-207). Men oppgaven faller ikke fullstendig under denne metodiske kategorien fordi det ikke er de kausale prosessene – årsakssammenhengene – som den søker å identifisere. Checkel (2008: 116) skriver at formålet med prosess-sporing er å se om det som undersøkes stemmer med et teoretisk utgangspunkt. Opgaven tar utgangspunkt i en påstand om at Hæren historisk har avvist opprørsbekjempelse som sin oppgave – de lærer ikke denne formen for krig. Dette betyr at oppgaven ikke har et klart teoretisk fundament for hvordan Hæren lærer, men valget av hva som skal ”spores” er likevel teoristyr. Jeg vil i denne studien undersøke hvilke mekanismer som bidrar til å forklare disse lærevanskene. For å belyse Hærens læringsprosess fra tiden etter Vietnamkrigen og frem til krigene i Afghanistan og Irak etter 2001, skal jeg blant annet bruke John Boyds OODA-sløyfe. Denne sløyfen består av fire faser: observasjon, orientering, beslutning og handling, og jeg skal systematisk se etter disse fire elementene i forbindelse med Hærens læring. Disse fire fasene vil bidra til å belyse og forklare Hærens læringsprosess.

Studiet av læringen etter Vietnamkrigen og Irak-krigen ligger i nærheten av ”theory confirming case studies” som undersøker en case for å forsøke å vise en teoris forklaringskraft. Studien passer imidlertid ikke helt inn i denne metodiske kategorien fordi jeg ikke har et tydelig teoretisk utgangspunkt, men heller en påstand om at læreproblemer i forbindelse er et vedvarende trekk ved Hærens historie. Jeg vil dermed bruke et begrepsapparat om læring og læringsteori for å teste dette på Vietnam. Dette er en forholdsvis ny måte å vurdere militær tilpasning og adferd på (Nagl 2005). Kapittel 4 viser at de hadde læringsproblemer etter Vietnamkrigen, men jeg gjør mer enn å bekrefte læringsproblemer: Jeg bruker Boyds OODA-sløyfe for å lokalisere disse problemene. Denne tilnæringsmetoden blir så brukt på Irak. Kapittel 6 viser at Hæren har lært i Irak, men at det tok lang tid – så lang tid at det bekrefter tanken om læreproblemer.

Når det gjelder Afghanistan er det vanskeligere å komme med solide svar. Det faktum at krigen ikke er avsluttet gjør det også vanskelig å si om Hæren har blitt en god læringsorganisasjon og tar med seg lærdom til neste konflikt. Likevel er det mye som peker mot samme konklusjon: Den amerikanske Hæren har læreproblemer når det kommer til små kriger. På denne måten kan studien gi noen antakelser som utgjør et grunnlag for videre studier.

Studiene av Irak, og særlig Afghanistan, ligger dermed nærmere det Harry Eckstein betegnet som ”plausibility probe”. Dette er en metode som kan brukes som en innledende test for å undersøke om en case er verd å se nærmere på. Dersom man etter å ha undersøkt en case finner ut at det passer en bestemt påstand, kan det tas som et tegn på at det er verd å undersøke nærmere (Moses og Knutsen 2007: 133-134).

Oppgaven har i tillegg elementer av sammenligning i kapittel 7, der jeg sammenligner læringen etter Vietnamkrigen med læringen i Irak, men den er ikke en ren komparativ studie.

1.1.2 Kilder

Hva er læring, og hvordan kan man vurdere om læring finner sted? I denne studien dreier læring seg om militære organisasjoners tilpasning og søken om å utkjempe krig på en bedre måte. For å vurdere læringsprosesser kan man observere Hærens adferd, samt følge den militære diskusjonen om strategi og veivalg.

Amerikanske feltmanualer og doktriner utgjør oppgavens primærkilder. Fagtidsskriftet til Hæren, *Parameters*, vil bli gjennomgått for å gi en indikasjon på hva offiserer er opptatt av akademisk. Man skal imidlertid vise varsomhet med å trekke solide konklusjoner om hva

militæret er opptatt av basert på disse kildene. Eksempelvis er feltmanualer kun teoretisk, og trenger ikke å ha praktisk betydning for det som skjer i konfliktene. En siste kategori primærkilder er memoarer skrevet av offiserer som har deltatt i de ulike konfliktene.

Det er vanskelig å få tilgang til primærkilder knyttet til amerikansk praksis og tenkning om krigføring. Særlig gjelder dette de senere konfliktene. Dermed vil mye av diskusjonen basere seg på sekundærlitteratur. Det er noen utfordringer knyttet til dette. For det første vil sekundærlitteratur alltid være et produkt av andres vurderinger. I dette tilfellet vil mye sekundærlitteratur om dette temaet være skrevet av (tidligere) amerikanske offiserer, ofte av offiserer som selv har deltatt i konfliktene.

Denne litteraturen er ofte god på detaljert kunnskap; men den kan også være låst fast på et lavt analysenivå og i bestemte teoretiske perspektiver. Mange amerikanske offiserer er i stor grad farget av den amerikanske militære kulturen. Det er plausibelt å kritisere opprørsbekjempelseslitteraturen for at for mange konklusjoner er trukket fra taktisk og operasjonelt nivå.

Av sekundærlitteratur vil oppgaven i stor grad basere seg på historiske verker om tidligere konflikter og tenkning om krig. Mye av denne litteraturen ble skrevet rundt den tiden konfliktene utspilte seg, og utgjør dermed et mer tidsriktig bilde av hvordan konfliktene ble forstått.²

Men også mer nylige utgivelser, blant annet fra amerikanske tenketanker, vil være viktig for oppgaven. Denne sekundærlitteraturen har også sine begrensninger. Særlig gjelder dette sekundærlitteraturen som er skrevet om beslutningsprosesser i forbindelse med konflikter som ligger nært i tid. Derfor vil oppgaven delvis bruke både nyhetsartikler og bøker som er skrevet av journalister med tilknytning til det amerikanske militæret.

Ideelt ville denne oppgaven basert seg på dokumentasjon om beslutningstaking i forhold til læring i den amerikanske hæren. Dette har ikke latt seg gjøre, siden slik informasjon er gradert.³

² For Leopold von Ranke (1795-1886) var det historikerens oppgave å forsøke å fremstille historien "som den egentlig var". For å oppnå troverdig kunnskap om historien var kildevalg og kildekritikk viktig. Ranke skriver at for å få nærhet til det som skal studeres, skal primærkilder brukes i så stor grad som mulig. Videre sier Ranke at det er et mål å forstå historien på en objektiv måte. Altså, historien skal forstås slik den var, og ikke ut fra dagens forståelse (Moses og Knutsen 2007: 118-123).

³ Derimot har den amerikanske journalisten Bob Woodward skrevet flere bøker som berører prosesser om beslutningstaking i forkant av og under krigene. Forfatteren skriver at han baserer bøkene på dokumenter og intervjuer foretatt med sentrale beslutningstakere. Siden dette ikke lar seg etterprøve, er Woodward (1991; 2004; 2005) brukt med varsomhet.

1.2 Opprørsbekjempelse: Definisjoner og litteraturoversikt

I det amerikanske militæret er det en overordnet tanke om at krig er et enhetlig fenomen, og at den forskjellen som måtte eksistere mellom forskjellige kriger dreier seg om en gradforskjell. Dette tilsier at det eksisterer en tanke om at den som forbereder seg på å vinne store kriger, også vil vinne små. Dette reflekteres i begreper som ”small wars” og ”low intensity conflicts” (LIC). Det viser til en gradforskjell til ”war” og ”high intensity conflict”.

Dette er en feilslutning, for små kriger er ikke alltid miniatyrversjoner av store. Det er kvalitative forskjeller mellom konvensjonelle eller regulære kriger og små kriger. Ukonvensjonelle eller irregulære kriger involverer helt andre typer operasjoner, de krever en annen logistikk og andre våpentyper. Nagl (2005: 219) skriver at store og små kriger har ulike krav. Han sier videre at en militær organisasjon som er god til konvensjonell krig, vil ha problemer med å kjempe små kriger.

Nagl (2005: 26-29) identifiserer to former for opprørsbekjempelse. Den ene er en direkte tilnærming som ser på ukonvensjonelle kriger på samme måte som konvensjonelle kriger. Målet er å slå motstanderens væpnede styrker. Den andre er en indirekte tilnærming, hvor målet er å vinne befolkningens støtte. Amerikansk militær kultur har en preferanse for en direkte tilnærming og store kriger (Cassidy 2003: 52).⁴ Cassidy hevder at dette er en karakteristikk som går tilbake til slutten av 1800-tallet. Over tid har denne kulturen blitt forsterket. Da Vietnamkrigen kom, var denne preferansen så dypt forankret at Hæren ikke klarte å tilpasse seg.

Krig kan ses på som en dialektisk prosess mellom menneskelige viljer, og kan ikke ses på noe konstant. Dette impliserer at alle kriger innebærer en læringsprosess, og at den parten som lærer fortrest vinner (Nagl 2005; Boyd 1987a).

Men hva er så små kriger og opprørsbekjempelse? Opprørsbekjempelse har lenge vært en del av det militære vokabularet, men siden det har vært lite fokus på denne form for krigføring de siste tiårene, råder det usikkerhet rundt begrepet (Galloway 2005). Det gjør ikke saken klarere at det brukes mange begreper – ”LIC”, ”foreign internal defence” (FID), ”counterrevolutionary warfare”, ”small wars”, ”stability and support operations”, ”irregulær” eller ukonvensjonell krig og ”geriljakrigføring” – på samme fenomen. Til og med det misvisende begrepet ”operations other than war” (OOTW) har blitt brukt som overordnet

⁴ U.S. Special Operations Command er et unntak, men selv disse er påvirket av Hærens militære kultur (Cassidy 2003: 52).

kategori for opprørsbekjempelse.⁵ I senere år har begrepet også blitt brukt om anti-terroriltak. Selv om disse begrepene i stor grad brukes om det samme fenomenet, fører ulike definisjoner til en lite kontinuerlig form for løsning. Amerikanerne tror de møter et nytt problem med hvert nye begrep. Dette bidrar til å vanskeliggjøre læring.

Krepinevich (1986: 7) definerer opprør (*insurgency*) som ”a protracted struggle conducted methodically, step-by-step, in order to obtain specific intermediate objectives leading finally to the overthrow of the existing order”. Også FM 3-24 ser på opprør som en organisert gruppes forsøk på å svekke en statsmakts eller annen autoritets kontroll og legitimitet.⁶ Opprørsbekjempelse (*counterinsurgency*) defineres i manualen som ”military, paramilitary, political, economic, psychological, and civic action taken by a government to defeat insurgency” (Department of the Army 2006: 1-1). Opprør er skiftende i form og siden opprørsbekjempelse er en form for ”counter-warfare” som avspeiler opprøret, betyr det at det ikke eksisterer noen fast oppskrift på det. Men opprørsbekjempelse er mer enn å motarbeide opprørerne direkte. Opprørsbekjempelse innebærer å gjøre noe med årsakene til opprøret. Dette inkluderer å sørge for sosial og økonomisk utvikling og sikkerhet.

I denne oppgaven vil opprørsbekjempelse for det første betraktes som en form for irregulær krigføring. I motsetning til regulær krigføring, som oftest er mellom staters militærvesen, er irregulær krigføring en strid mellom en stats militærvesen og en ikke-statlig aktør (Gray 2007a: 245). Slike konflikter er dermed ofte asymmetrisk i natur.⁷ En av partene mangler som regel en konvensjonell styrke og det er sjeldent en part som seirer i tradisjonell forstand.⁸

Videre vil både opprør og opprørsbekjempelse betraktes som en spesiell form for krigføring – ikke bare en liten versjon av en stor krig, men en særegen form for krigføring. Dette er i strid med den tradisjonelle amerikanske tanken om hva krig er.

Irregulær krigføring har lange røtter, men fikk sin form i det tyvende århundre. Forfattere som Mao, Giap og Che Guevara forsto at små kriger er kvalitativt annerledes enn store, konvensjonelle, og utviklet former for strategi og taktikk i den hensikt å bryte med den

⁵ Det later til at begreper som OOTW og FID har blitt brukt for å distansere denne formen for aktivitet fra militærets oppgaver. Problemet ved å bruke slike begreper er at det viser til noe annet enn det faktisk er. Misvisende konsepter om de militære oppgavene vil kunne medføre misvisende tilpasninger til problemet.

⁶ Det kan stilles spørsmål ved den nye doktrinens definisjon av opprør. I dag er ikke opprørerne alltid motivert av klare politiske mål som å ta over styringen av staten. Kapittel 7 vil drøfte dette nærmere.

⁷ I denne oppgaven vil begrepene opprørsbekjempelse, små kriger, irregulær krig og ukonvensjonell krig bli brukt noe om hverandre.

⁸ Små kriger karakteriseres av at ”the guerrilla wins if he does not lose. The conventional army loses if he does not win” (Kissinger 1969: 214).

konvensjonelle krigens metode. Dette var oppskrifter for å seire over konvensjonelle styrker ved å benytte ukonvensjonelle midler. Mao mente det var viktig for opprørsbevegelsen å spille på tid, slik at den konvensjonelle fienden ble utmattet. Giap skrev at irregulær form for krigføring også inkluderte politiske og kulturelle elementer. Han skrev videre om krigens ulike faser. Geriljatakikk var viktig innledende, men når de irregulære styrkene hadde vokst seg sterkere, ville storskala kampanjer bli viktigere og avgjørende for å vinne mot en konvensjonell fiende (Gates 1990).

1.2.1 Klassiske bidrag om opprørsbekjempelse

Den klassiske æra for litteratur om opprørsbekjempelse var på 1950- og 1960-tallet. Særlig i Europa – som var involvert i avkoloniseringsprosessen – ble det skrevet mye om denne formen for konflikt.⁹ Analyser som var skrevet ut fra Frankrikes og Storbritannias erfaringer med kolonikriger, hadde en viss innflytelse på amerikansk tenkning om opprørsbekjempelse.¹⁰ Det er to forfattere som har vært av særlig betydning for amerikanerne: Den britiske Robert Thompson (1916-1992) og franske David Galula (1919-1967). Selv om de skriver i en kontekst som var preget av koloniale frigjøringskriger og opprør basert på kommunistisk ideologi, bidrar de med grunnleggende prinsipper og teori om krigføring. Disse forfatterne var i sin tur preget av tenkere som Thomas E. Lawrence (1888-1935), Charles E. Callwell (1859-1928) og Hubert Lyautey (1854-1934) (Kilcullen 2006a).

Thompson var offiser og spilte en sentral rolle i Storbritannias opprørsbekjempelse i Malaya mellom 1948 og 1960. Med denne bakgrunnen ble han leder for The British Advisory Mission i Vietnam mellom 1961 og 1965. Han ble senere rådgiver for USAs president Richard Nixon og ble omtalt i media som presidentens ”guerrilla expert” (TIME 1969). I boken *Defeating Communist Insurgency* presenterte Thompson en teori om kommunistiske opprør og opprørsbekjempelse. Han beskriver fem prinsipper som er sentrale for opprørsbekjempelse.¹¹ Disse er viktige for amerikansk tenkning også i dag. Thompsons fokus på tålmodighet i opprørsbekjempelse står sentralt i FM 3-24. Han siteres på at det er viktig at

⁹ Roger Trinquier's *Modern Warfare: A French View on Counterinsurgency* (2006[1961]) og Frank Kitsons *Low Intensity Conflict* (1991[1971]) er eksempler på dette.

¹⁰ Amerikanerne hadde, og har fremdeles, en tendens til å hente inn ekspertise om denne formen for krigføring utenfra. En av de viktigste for amerikansk planlegging rundt opprørsbekjempelse i dag er australske David Kilcullen.

¹¹ Disse prinsippene er: 1) Statsmakten må ha et klart politisk mål om å etablere og opprettholde et fritt, selvstendig og samlet land som er politisk og økonomisk stabilt, 2) Statsmakten må følge loven, 3) Statsmakten må ha en overordnet plan, 4) Statsmakten må prioritere å overvinne politiske omveltninger og 5) Statsmakten må sikre sine hovedkvarter først (Thompson 1966. Min oversettelse).

styrkene ikke blir avledet av motstanderen eller egen opinion til å søke en raskere og enklere løsning (Department of the Army 2006: 5-1).

David Galula hadde militær erfaring fra de franske kolonikrigene i Algerie og Indokina. I tillegg hadde han studert opprør i Kina og Hellas på nært hold. Den amerikanske generalen Edward G. Lansdale oppdaget Galula og fikk ham til USA der han deltok i utvikling av USAs doktriner for opprørsbekjempelse på 1960-tallet. General Westmoreland hjalp i 1962 Galula til å få en stilling ved Harvards Center for International Affairs. Der skrev han *Counterinsurgency Warfare*. Dette er den enkeltboken som har hatt størst innflytelse på USAs nye feltmanual fra 2006, FM 3-24 (Department of the Army 2006; Marlowe 2010). Hans viktigste bidrag til FM 3-24 er nødvendigheten av å integrere militære og sivile aktiviteter. Opprørsbekjempelse er politiske konflikter, og bør være 80 % sivil aktivitet og 20 % militær aktivitet, fremholdt Galula. Det viktigste i slike konflikter er å vinne befolkningen. Den viktigste oppgaven for militæret er å sørge for sikkerhet for befolkningen (Galula 2006 [1964]).

Både Thompson og Galula oppholdt seg i USA, og begge var tilknyttet RAND Corporation. Særlig Thompson kombinerte egne erfaringer fra europeiske kolonikriger med et amerikansk ståsted om opprørsbekjempelse. En ting som skiller amerikansk tenking om opprørsbekjempelse fra europeisk, er det amerikanske fokuset på å vinne lokalbefolkningens støtte. En årsak til dette er at amerikanerne mente at fremgang for lokalbefolkningen er sentralt for å slå (kommunistiske) opprørere. Litteraturen fokuserte mer på de økonomiske og politiske sidene ved opprørsbekjempelse. Europeerne skriver i en kontekst med frigjøringskriger i forbindelse med avkoloniseringen. I slike tilfeller har kolonimakten større administrativ kontroll. Når kolonimakten har vært til stede i området over en tid før opprøret starter, vil de ha utviklet nettverk og kunnskap om kulturen. Dette vil blant annet gjøre etterretning – som er sentralt for opprørsbekjempelse – lettere.

Galula på sin side var ikke kjent i Frankrike, og skrev fra et amerikansk ståsted. Bøkene til franske offiserer som Joseph Galliéni (1849-1916) og Hubert Lyautey (1854-1934) var viktige for franskmennene under avkoloniseringstiden. Galula var påvirket av disse (Rid 2010), men i *Counterinsurgency Warfare* refererer Galula til Mao heller enn franske tradisjoner. Boken ble ikke publisert på fransk før i 2008.

Mye militær litteratur ble produsert om denne formen for krigføring på 1960-tallet. Særlig i USA, hvor den var mye debattert i militære sirkler.¹² Men det var ikke et tema i offentligheten. Dette kan komme av at 1960-tallet var en radikal tid. Grupperinger som gjorde opprør mot undertrykkende regimer hadde ofte stor sympati i progressive kretser; opprørsbekjempere ble skjelt ut som imperialister og krigsforbrytere (Metz 1995: 13). I slik forstand var forfattere som Thompson og Galula politisk ukorrekte i sin samtid. For mange forble disse forfatterne ukjente frem til FM 3-24 ble publisert.

¹² Interessen var så stor at det amerikanske forsvaret kjøpte hele opplaget av førsteutgaven av Robert Tabers *The War of the Flea* (1965) (Beckett 1988: 207).

Kapittel 2 – Den amerikanske Hærens avvisning av opprørsbekjempelse

Amerikanerne opplevde umiddelbart etter Vietnamkrigen det Herring (2002: 347) omtaler som ”a self-conscious collective amnesia”.¹³ Hæren var intet unntak. Det var mangel på kritisk tenkning og diskusjon om den militære tilnærmingen til Vietnam.

Tidligere konflikter hadde stimulert til intellektuell tenkning i det amerikanske militæret (Zoll 1984: 63). Vietnamkrigen var ikke et eksempel på det. Downie (1998: 20) skriver at et lands militærvesen ofte drøfter og overkorrigerer strategier som har vist seg å ikke fungere i konflikt. Dette ville for det amerikanske forsvaret betydd at de etter Vietnamkrigen innså at manglende fokus på irregulær krigføring førte til manglende suksess, og videre satte fokus på denne formen for krigføring i utvikling av fremtidige doktriner. USAs militære, og særlig Hæren, gjorde etter Vietnamkrigen det stikk motsatte: de skjøyv denne typen kriger fra seg. Dette betyr ikke at de ikke diskuterte Vietnamkrigens irregulære karakter, men de holdt fast på den opprinnelige, konvensjonelle tilnærmingen.

Det strategiske bildet rettet etter Vietnamkrigen fokus mot en potensiell konvensjonell krig i Europa. Dette ble reflektert ved de militære skolene.

2.1 Hæren mister opprørsbekjempelse av syne i tiden etter Vietnamkrigen

Alle Hærens skoler reduserte utdanning og opplæring om opprørsbekjempelse. U.S. Army Field Artillery School og U.S. Army Armour School fjernet undervisning om opprørsbekjempelse. Ved et kurs i etterretning for offiserer ved Fort Huachua, Arizona, i 1976-1977, ble verken etterretning i forbindelse med opprørsbekjempelse eller lærdom fra Vietnam tatt opp som tema. U.S. Army Command and General Staff College (UGSC) så også fra 1970-tallet en reduksjon i antall undervisningstimer som ble brukt på opprørsbekjempelse. I 1977 ble det undervist i 40 timer om lavintensitetskonflikter, men dette ble redusert til åtte to år etter. I 1981-1982 ble kun åtte av totalt 482 timer brukt til dette (Fitzgerald 2010: 151-

¹³ I deler av det amerikanske samfunnet var det en kritisk debatt om revolusjonære opprør og små kriger. Dette særlig blant journalister, tidligere krigskorrespondenter og akademikere. Frances Fitzgeralds prisbelønte *Fire in the Lake* fra 1972 er et eksempel på dette. Fitzgerald kritiserer den amerikanske tilnærmingen i Vietnam, og særlig militærets manglende forståelse for krigens revolusjonære aspekt. Et annet eksempel er David Halberstams *The Best and the Brightest* fra samme år. Halberstam diskuterer konsekvensene av Kennedy- og Johnson-administrasjonenes politikk i forhold til Vietnamkrigen.

152).¹⁴ Et valgfag om opprørsbekjempelse overlevde kuttene, men ble på midten av 1990-tallet fjernet på grunn av manglende interesse (Corum 2007: 129). I 1990 ble 39 av 672 timer brukt til undervisning om små kriger (Linn 2007: 213). Historieundervisningen økte i denne perioden ved UGSC, men fremfor å fokusere på den type krigføring Hæren har vært involvert i flest ganger, var fokuset rettet mot den amerikanske borgerkrigen og andre verdenskrig (Linn 2007: 211). UGSCs elever fikk også utover 1970-tallet bedre muligheter til å spesialisere seg innenfor en bestemt våpengren (Davis 2008: 59). Dette er ugunstig for opprørsbekjempelse som krever en bred tilnærming. Også ved U.S. Army War College ble undervisningen i irregulær krigføring redusert. Allerede i 1970 opplevde skolen et press fra elevene om å fjerne kurs som var relatert til opprørsbekjempelse fordi det opplevdes som irrelevant. Elevene fikk ikke fullstendig gjennomslag, men innen 1972 var opplæringen redusert til to uker. I 1975 var den redusert til kun to dager (Birtle 2006: 480-481). U.S. Military Academy fjernet det som tidligere var et obligatorisk kurs om opprørsbekjempelse i 1974. Hærens Infantry School fjernet kurs om opprørsbekjempelse fra det grunnleggende studiet i 1973, men beholdt noen timer i den spesialiserte delen frem til 1978. Reduseringen i utdanning om irregulær krig fortsatte ut over 1990-tallet. Historiefagene handlet hovedsakelig om andre verdenskrig. I 1993 ble kun 45 av 353 undervisningstimer brukt til ukonvensjonell krig ved CGSC. Det var heller ingen økning året etter på grunn av kampene i Somalia i 1993. Dette var også tilfellet ved Army War College (Linn 2007: 228-230).

Treningen ble også fokusert mot en konvensjonell trussel. Ved National Training Center ved Fort Irwin ble treningen tilpasset en mulig krig mot Sovjetunionen ved å fokusere på teknologi og hvordan de skulle vinne store slag. Også et konvensjonelt fokus på treningen fortsatte ut over 1990-tallet (Linn 2007: 215-216; Ricks 2007: 132).

De som fortsatte å studere denne typen krigføring var begrenset til en liten gruppe i Hærens spesialstyrker og ved noen avdelinger ved Hærens skoler (Corum 2007; Rosenau 2007). Men også Spesialstyrkenes interesse falt i betydelig grad. I perioden mellom 1971 og 1974 ble finansieringen til slike aktiviteter redusert, og antall spesialsoldater falt fra 13 000 til 3000 (Birtle 2006: 478-479). Ved John F. Kennedy Institute for Military Assistance ved Fort Bragg fikk spesialstyrkene betydelig mindre opplæring i stabiliseringsoperasjoner og

¹⁴ En gruppe elever og ansatte var mot denne reduserte interessen i lavintensitetskonflikter. De mente at "there is both a great importance and interest in the politico-military lessons to be drawn from the Vietnam-experience and their applicability in applying the Nixon doctrine in the future" (U.S. Army War College, *Curriculum Development, Final Report 1972*. Hentet fra Fitzgerald 2010: 151). Men selv om det eksisterte individer var mot denne utviklingen, var Hæren som institusjon sterkere enn enkeltindivider og hindret nytenkning.

opprørsbekjempelse. I 1975 ble kun én time brukt til opprørsbekjempelse i et kurs på 704 timer i et offiserskurs i spesialstyrkene. Denne timen omhandlet de juridiske sidene ved opprørsbekjempelse. Også Civil Affairs and Security Assistance School ved Fort Bragg reduserte opprørsbekjempelsesrelaterte emner fra starten av 1970-tallet (Birtle 2006: 481). Instruktører ved Fort Bragg ble instruert til å innprente i sine elever at "the fundamental role of the Army is to defeat enemy forces in land combat" (sitert i Birtle 2006: 479). Til og med ved nyopprettede School of Advanced Military Studies, som fokuserte mer på intellektuelle sider i tillegg til de taktiske, var fokuset konvensjonelt (Linn 2007: 211-212). Hærens Special Operations School kastet til og med mye av arkivmaterialet om opprørsbekjempelse på 1970-tallet siden det ble sett på som irrelevant for fremtidige oppdrag (Corum 2007: 128-129).

Argumentet her er at det var en utilstrekkelig og lite konstruktiv debatt i det amerikanske forsvaret og særlig i Hæren. Innholdsfortegnelsen i *Parameters*, tidsskriftet til U.S. Army War College, avspeiler denne trenden. Tidsskriftet har i perioden 1971-2011 publisert 1426 artikler, hvor de fleste fokuserte på temaer som var aktuelle da de ble skrevet. Før 2005 ble opprørsbekjempelse i liten grad tatt opp som et artikkeltema. Fokuset var på konvensjonell krigføring. Etter 2005 har det imidlertid vært en klar økning i andel artikler om opprørsbekjempelse.¹⁵ Tidsskriftet til Hærens Command and General Staff College, *Military Review*, hadde heller ikke særlig mange diskusjoner om opprørsbekjempelse i tiden etter Vietnam, men rettet heller fokus mot den konvensjonelle trusselen fra Sovjetunionen (Crane 2002: 11). En undersøkelse av samtlige artikler som ble skrevet mellom 1975 og 1989 viser at kun 43 av 1400 artikler handlet om lavintensitetskonflikter (Cassidy 2003: 138). Også *Military Review* ble mer opptatt av opprørsbekjempelse ut over 2000-tallet.

Doktriner reflekterer hva militæret retter fokuset på i samtiden, og er formalisert i feltmanualer (Downie 1998: 24). I tiårene etter Vietnamkrigen ble irregulær krigføring generelt og opprørsbekjempelse spesielt nærmest unngått som tema i feltmanualene. FM 3-24, *Counterinsurgency*, ble publisert i 2006 og er det mest omfattende dokumentet om denne formen for krigføring siden Marinekorpsets *Small Wars Manual* (Department of the Navy 1987[1940]). Det er også den første omfattende feltmanualen på 20 år: Den erstatter Hærens *Counter guerrilla Operations* (FM 90-8) fra 1986. Marinekorpsets siste offisielle publikasjon om emnet ble publisert i 1981.

¹⁵ I den grad irregulær krigføring var et tema i artikler på 1980- og 1990-tallet, handlet de i stor grad om Latin-Amerika. Generelt var artiklene kritisk til denne formen for krigføring. Vietnam-krigen nevnes i flere artikler ut over 1980-tallet, men ikke i forbindelse med opprørsbekjempelse. Artiklenes holdning til opprørsbekjempelse fra 2005 er mindre kritisk og mer problemløsende.

Metz og Millen (2004) sammenligner tiden etter 2005 med 1950- og 1960-tallet – ”the golden age of insurgency” (Galloway 2005). Den militære litteraturen er igjen opptatt av opprørsbekjempelse på et nivå vi ikke har sett på 50 år.

2.2 Struktur og kultur: Fokus på konvensjonell krig

Den amerikanske Hæren har en struktur som disponerer for store, konvensjonelle kriger, og som kan fungere hemmende for å lære små kriger. Hæren er en veldig stor organisasjon med et klart hierarki og kommandostruktur, og spesialisering mellom de ulike våpengrenene. Organisasjonen følger i stor grad eksisterende standardprosedyrer. Dette vil kunne motvirke den fleksibiliteten som kreves for å få til endring. Kapittel 3 vil utdype dette poenget og vise at eksterne aktører av og til må være til stede for å få til endring. Irregulære styrker er betydelig mindre i størrelse og har ofte en flatere og mer desentralisert kommandostruktur. Dette kan gjøre endring og læring lettere. Rosen (1995: 39) skriver at en desentralisert kommandostruktur gjør at soldater og junioroffiserer lærer i konfliktsituasjonen, og har større handlingsrom til å endre adferd underveis.

Strukturen henger sammen med den militære kulturen. Den amerikanske militære kulturen både legitimerer og befester strukturen. Jeg vil i det følgende drøfte trekk ved den amerikanske militærets organisasjonskultur, og betrakte den som avgjørende for om man skal bruke makt, og hvordan dette skal gjennomføres.

2.2.1 Amerikansk militær kultur

For å undersøke en militær organisasjons forståelse for eller tilnærming til krig, kan man se på militær kultur. Cassidy (2004: 41) definerer militær kultur som ”the sum total of embedded beliefs and attitudes within a military organization that shape that organization’s preference on when and how military force should be used.”¹⁶ Militær kultur kommer til syne i organisasjonens doktriner og operasjoner, og bidrar til å forklare hvorfor militære organisasjoner kan fortsette med en bestemt tilnæringsmåte til krig, selv om omgivelsene krever noe annet. Hvorfor de står mot endring og har vanskelig for å lære (Terriff 2006). Cohen (1984: 165) hevder militær kultur er den største begrensningen på USAs evne til å

¹⁶ En militær organisasjons kultur har sitt opphav i historiske erfaringer og geografisk posisjon, og er en refleksjon av det samfunnet det tilhører (Hackett 1983: 184; Cassidy 2003: 8). Kulturen vil ofte ha større betydning i militære organisasjoner sammenlignet med andre organisasjoner fordi medlemmene ofte tilhører den militære organisasjonen hele livet (Cassidy 2003: 55).

utkjempe små kriger. Mahnken (2006: 9) skriver at den amerikanske militære kulturen har vært konstant.

Men hva er det så som kjennetegner amerikansk militær kultur? Flere forfattere peker på at amerikansk militær kultur er opptatt av teknologisk krigføring (Record 2006). Meilinger (2007) resonerer rundt lignende faktorer, og understreker at amerikansk militær kultur er opptatt av hastighet, presisjon og teknologi. Teknologi og krigføring henger sammen, og USA har en fordel i store ressurser som gir tilgang til kostbar våpenteknologi. Denne teknologien muliggjør raske og effektive kriger uten betydelige tap av egne soldater eller sivile. Opprørernes strategi ser det på sin side som sin oppgave å redusere disse teknologiske fordelene. Dermed er ikke teknologi like relevant i opprørsbekjempelse, siden denne formen for konflikt ikke lar militæret utnytte det teknologiske potensialet. En regulær styrke som er avhengig av massiv kraft og avansert teknologi kan i opprørsbekjempelse virke mot sin hensikt.

Et annet trekk ved amerikansk militær kultur er at de har en snever forståelse av strategi. Militæret blander sammen det å vinne et militært slag med å vinne krigen (Echevarria 2004: 10). Militæret trekker et skille mellom krig og politikk, og unngår i betydelig grad å tenke på den kompliserte prosessen på å få militær seier til å bli en strategisk suksess. Hæren fokuserer på krigsdelen av konfliktspekteret. Militæret har tradisjonelt sett ikke brydd seg med "the non-military consequences of what they are doing" (Weigley 1977: xviii).

Hæren er best rustet – både materielt og kulturelt – til å kjempe mot en konvensjonell, symmetrisk fiende. Læringen har også hatt dette fokuset (Johnson 2007: 5). Historisk har det amerikanske militæret foretrukket en direkte strategi og søkt å ødelegge fienden militært ved første mulighet (Mahnken 2006: 10). Denne oppfatningen strider mot hele grunnideen i opprørsbekjempelse – som i følge tenkere som Galula først og fremst innebærer sosial og politisk organisasjon, og i mindre grad militær aktivitet.

Opprørsbekjempelse er krig i den forstand at det er en forlengelse av politikk med andre midler; opprørsbekjempelse innebærer imidlertid mer enn militære maktmidler. Mange opprørskriger dreier seg til syvende og sist om lokalbefolkningens lojalitet – slagmarken er folkets "hearts and minds". Disse vinnes ikke med rene militære maktmidler, noe som ofte oppfattes som frustrerende for amerikanske offiserer.

Et annet trekk ved den amerikanske militære kulturen er sårbarhet for tapte liv (Mahnken 2006: 13-14). Særlig i kriger som ikke er viktig for nasjonal interesse. Utviklingen av presisjonsvåpen gjorde at militæret kunne redusere risikoen for å miste egne soldater ved å

unngå å bruke bakkestyrker. *National Military Strategy* (Joint Chiefs of Staff 1992) legger stor vekt på å utnytte det teknologiske fortrinnet dersom militæret må delta i krig. Blant annet for å redusere egen risiko.

2.2.1.1 Militær subkultur: Hærens militære kultur

Begrepet amerikansk militær kultur dekker alle forsvarsgrenene, men alle grenene har sine særegne militære kulturer som påvirker operasjoner, doktrinetenkning, utdanning og budsjettprioriteringer (Builder 1989; DiMarco 2004:1). Disse subkulturene er formet av ulik historie og tradisjon (Meilinger 2007). Subkulturen er for mange offiserer viktigere enn den overordnede amerikanske militære kulturen, og kan dermed være mer rigide. Disse subkulturene forsterkes gjennom trening og utdanning, nettverk og karriereinsentiver (Mahnken 2006: 15).

Den amerikanske Hæren har egne kulturelle karakteristikk.¹⁷ Record (2006) skriver at motstanden mot opprørsbekjempelse er særlig sterk i Hæren. Avant og Lebovic (2000) finner at offiserer i den amerikanske Hæren mener det er mer passende for det amerikanske militæret å delta i tradisjonell krig heller enn opprørsbekjempelse. Hærens holdning til opprørsbekjempelse var dårligere enn både hos Marinekorpset – som tradisjonelt har drevet med opprørsbekjempelse i større grad – og Luftforsvaret og Sjøforsvaret. Hæren var mer konservativ i forhold til tradisjonelle militære oppgaver enn de andre forsvarsgrenene under den kalde krigen (Betts 1977: 119).

2.2.1.2 Oppsummering

Colin Gray (2007b: 27-33) presenterer tolv kulturelle karakteristikk ved amerikansk krigføring og tenkning rundt krig. Det amerikanske forsvaret er: 1) Apolitisk, 2) Astrategisk, 3) Ahistorisk, 4) Problemløsende og optimistisk, 5) Kulturelt ignorant, 6) Avhengig av teknologi, 7) ”Firepower focused”, 8) Storskala, 9) Regulær, 10) Utålmodig, 11) Meget gode logistisk, og 12) Sårbare for tap.

Opprørsbekjempelse strider mot de fleste av punktene Gray trekker frem som kjennetegn på den amerikanske militære kulturen. Den amerikanske Hæren er trent og utstyrt til å kjempe mot en styrke som ligner seg selv. Opprørsbekjempelse er hovedsakelig en

¹⁷ Man skal vise varsomhet med å ta en felles organisasjonskultur for gitt. Linn (2007) skriver at Hæren gjennom hele sin historie har gjennomgått en intern debatt om krigens natur og krigføring. For denne oppgavens formål ses hærens militære kultur under ett.

politisk aktivitet som krever betydelige investeringer i tid og personell. Det kreves kunnskap om lokale forhold, historie og kultur. Løsningen er politisk, og krever en indirekte tilnærming – ikke en militærteknologisk. Nødvendig informasjon i opprørsbekjempelse ligger ofte utenfor teknologiens rekkevidde. Dette medfører begrenset konvensjonell militær aktivitet. Selv om det kan være nødvendig med noe konvensjonell aktivitet i opprørsbekjempelse, har dette alene ingen verdi. Vellykket opprørsbekjempelse krever gjenoppbygging av samfunn og en politisk komponent. Dette gjør også at opprørsbekjempelse krever at flere aktører er involvert. Dersom Gray har rett, er det amerikanske forsvaret dårlig rustet for opprørsbekjempelse.

Hærens militære kultur bidro til at opprørsbekjempelse ble nedvurdert på 1980- og 1990-tallet. Dette ble forsterket av arven fra Vietnamkrigen og våpenteknologisk utvikling. Opprørsbekjempelse innebar en stor grad av sivil aktivitet, derfor la det også sivile og politiske begrensninger på militær aktivitet. Opprørsbekjempelse ble ikke sett på som virkelig krig. Denne holdningen vedvarte de neste tiårene.

2.3 Hæren er med sitt konvensjonelle fokus dårlig til å lære opprørsbekjempelse

Dette kapittelet har vist at den amerikanske Hærens konvensjonelle fokus avviser opprørsbekjempelse som en form for krig – dette til tross for at de har vært involvert i flere slike engasjement enn konvensjonelle kriger. Siden det ikke blir sett på som deres oppgave, tar ikke institusjonen med opparbeidede erfaringer videre.

Dette er et gammelt problem som Hoffman (2004: 6-7) viser til som en innebygd motstand mot å lære fra egen historie. Russel Weigley hevder at manglende evne til å lære av tidligere erfaringer er en rød tråd som går gjennom den amerikanske Hærens historie.

Whenever after the Revolution the American Army had to conduct a counter-guerrilla campaign – in the second Seminole War of 1835-1842, the Filipino Insurrection of 1899-1903, and in Vietnam in 1965-1973 – it found it itself almost without an institutional memory of such experiences, had to relearn appropriate tactics at exorbitant costs, and yet tended after each episode to regard it as an aberration that need not to be repeated (Weigley 1986: 411).

Weigley antyder at nedgangen i tenkning om opprørsbekjempelse etter Vietnamkrigen er en del av et større mønster. Hæren har lang historisk erfaring med denne formen for konflikt.

Men i samtlige tiår på 1900-tallet har det amerikanske militæret glemt lærdom fra tidligere kriger (Hoffman 2005: 915).

Hærens holdning til opprørsbekjempelse har vært forbausende konstant (Mahnken 2006: 9). Dette er en refleksjon av en militær kultur som ignorerer denne formen for krigføring. Van Horn (2009) viser til et historisk eksempel etter den amerikanske borgerkrigen, der Hæren fortsatte å forberede seg på og fokusere på storkrig, selv om de var midt i indianerkrigene. Nedgangen i tenkning om opprørsbekjempelse i perioden etter Vietnamkrigen er dermed ikke unik. Perioden er en del av et større mønster som bidrar til å belyse Hærens holdning til opprørsbekjempelse.

Den amerikanske Hæren har hatt problemer med å ivareta erfaringer og lærdom fra tidligere opprørsbekjempelser. Disse læreproblemene er et vedvarende fenomen. Gates (1983) er enig og skriver at Hæren ikke lærte noe av kampanjene på 1800-tallet, verken på Filippinene eller mot indianerne. Disse kampanjene ble sett på som en distraksjon fra Hærens virkelige oppgaver. Siden kampanjene ble avfeid var det dermed ikke et behov for å analysere dem eller utvikle doktriner for denne formen for krigføring. Utdanningsinstitusjoner som West Point viste liten interesse for Indianerkrigene – også mens de pågikk (Waghelstein 1999: 26-27). Det er et gjennomgående trekk i USAs militære historie at Hæren har forberedt seg på konvensjonelle konflikter, og vært dårlig forberedt på opprørsbekjempelse. Dette har, som Weigley skriver, medført en periode med tilpasning og læring hver gang de på nytt møtte opprør og engasjerte seg i ukonvensjonell krig.

Kapittel 3 – Teori

Kapittel 2 har vist at Hærens organisasjonskultur foretrekker store, konvensjonelle kriger og har en innebygd motstand mot små og irregulære kriger. Dette til tross for at de har deltatt i flere små kriger enn store. USAs kritikkverdige adferd i opprørsbekjempelse i Afghanistan og Irak etter 11. september 2001 tilsier at irregulær krigføring generelt, og opprørsbekjempelse spesielt, må bli en del av Hærens kjernekapasiteter. Diskusjonen om fremtidige trusselbilder antyder også at det vil være viktig å trekke mer lærdom ut av erfaringene med irregulær krigføring.

Den klassiske litteraturen om opprørsbekjempelse som ble presentert i kapittel 1.2.1 analyserer opprør og drøfter *hva* en militær organisasjon må gjøre for å håndtere denne formen for konflikt, men verken Thompson eller Galula sier noe om *hvordan* en militær organisasjon skal tilpasse seg og lære. Jeg må dermed søke teorier andre steder for å belyse Hærens læringsprosesser.

Å vurdere en militær organisasjons evne til å lære, er en forholdsvis ny måte å vurdere militær tilpasning og adferd på (Nagl 2005). Utgangspunktet for læringsteorien er den pågående debatten som handler om den amerikanske Hæren har blitt en god læringsorganisasjon. Hæren har – i følge enkelte – utviklet en intellektuell tradisjon og blitt mer en fleksibel læringsorganisasjon (Schoomaker 2005). Like før David Petraeus gikk av som kommandant for CENTCOM skrev Klein (2011) at generalen etterlater seg en Hær som har blitt en ”læringsinstitusjon” som er klar til å utkjempe de irregulære krigene USA deltar i, og kommer til å bli involvert i. Jeg vil med utgangspunkt i de følgende kapitlene komme tilbake til dette spørsmålet i kapittel 7.

3.1 Hva er læring?

Læring vil i denne sammenhengen si institusjonell læring. Det er et sammensatt fenomen som er vanskelig å definere og måle. Downie (1998: 22) definerer institusjonell læring som

A process by which an organization (such as the U.S. Army) uses new knowledge or understanding gained from experience or study to adjust institutional norms, doctrine, and procedures in ways designed to minimize previous gaps in performance and maximize future successes.

Slik militær erfaringsutnyttelse er lærdom basert på historisk kunnskap som brukes for å endre praksis på en måte som er ment å gi et overtak overfor fienden (Kristensen og Larsen 2010: 7). En svakhet ved denne definisjonen er at den ikke tar høyde for om den militære organisasjonen har tatt med seg optimal eller ”riktig” lærdom. Det ligger en stor utfordring i å vite hva det ”riktige” er. Den militære organisasjonen må være fleksibel, slik at den klarer å tilpasse seg tidlig i konflikten og utnytte lærdommen på en best mulig måte i en konfliktsituasjon. Alle konflikter innebærer læring: Tilpasning og læring er en del av krigens praksis. Nagl (2005) skriver at den parten som er den beste læringsorganisasjonen – den som raskest klarer å tilpasse seg krigens krav – vinner. For å vinne en krig må man dermed bygge en militær organisasjon som er fleksibel nok til å gjøre læringsperioden så kort som mulig.

Læring innebærer en form for tilpasning og kommer til syne i doktrineendring, endring i organisering, materiell, trening og undervisning. Man kan også se endringer og tilpasninger basert på prestasjoner i en konfliktsituasjon. Dette vil kunne vises i endret militær adferd i form av våpenbruk og antall drepte sivile.

Forskjellige organisatoriske deler og plan trekker lærdommer som er relevant for sitt nivå. Det foregår læring og tilpasning på taktisk nivå i en konfliktsituasjon, men for at organisasjonen som helhet skal dra nytte av denne erfaringsutnyttelsen, må denne kunnskapen videreføres og ivaretas på høyere nivå i organisasjonen. Institusjonell læring er dermed mer enn at enkeltindivider tilegner seg ny kunnskap. Lærdom enkeltindivider oppnår må overføres til organisasjonsnivå. Læring i organisasjoner innebærer blant annet ivaretagelse av organisasjonens institusjonelle minne (Nagl 2005: 6-7). Dette ivaretar individenes kunnskap til neste generasjons soldater. For at en militær institusjon skal lære, må den ta med seg erfaringer og lærdom og formidle denne lærdommen til neste generasjons offiserer. Erfaringene og kunnskapen må systematisk analyseres og ivaretas i organisasjonens institusjonelle minne.

Downie (1998) kobler sammen institusjonell hukommelse og institusjonell læring. Hærens doktriner representerer for Downie institusjonens hukommelse fordi de uttrykker standardprosedyrer og normer. Doktrinene reflekterer den militære kulturen. Disse er i sin tur formalisert i feltmanualer.¹⁸ Downie mener videre at endringer i Hærens doktrine fungerer som et observerbart mål på erfaringsbasert læring. Han baserer dette på to antakelser: for det

¹⁸ Doktriner er av stor betydning for den amerikanske Hæren. Hæren ser på seg selv som en doktrinebasert institusjon, der måten de tenker på og forbereder seg på krig kommer til uttrykk i feltmanualene (Kronvall 2007: 6).

første er endringer i en organisasjons institusjonelle hukommelse en forutsetning for institusjonell endring. For det andre sier han at Hærens doktriner er representative for Hærens institusjonelle hukommelse. Den institusjonelle hukommelsen er representert som "the organization's doctrine, norms, and standard operating procedures". Den utgjør "what old members of an organization know and what new members learn through a process of socialization". Ny kunnskap må tas opp i det institusjonelle minnet før den militære organisasjonen oppnår institusjonell læring, skriver Downie (1998: 24).

Slike indikatorer er et viktig utgangspunkt for å måle læring, og har en fordel i at de er målbare. Til tross for dette er de utilstrekkelige indikatorer på om en organisasjon har lært.

Institusjonell læring er dermed mer enn innhenting av ny informasjon eller endring i militær adferd og resultatoppnåelse i en konfliktsituasjon.

Det handler om å ta med seg erfaringer – gode og dårlige, egne og andres – og ta lærdom av disse. Dette er ikke det samme som å lære å utkjempe den forrige krigen på nytt. Det handler om å utvikle en intellektuell tradisjon, og bli en lærende organisasjon som er "capable of rapidly understanding the implications of operational experience, and are able to use knowledge acquired by the organization's members to modify doctrine and adapt quickly to the changing face of future warfare" (Downie 1998: 9). Det handler om å bli en organisasjon som utvikler en tradisjon som fokuserer på *hvordan* man tenker, ikke kun på *hva* man tenker.

3.2 Hvordan lærer militære organisasjoner?

Litteraturen viser til ulike forklaringer på hvordan militære organisasjoner endrer seg og lærer. Disse forklaringene kan deles inn i to hovedretninger: De som hevder eksterne aktører og prosesser er drivkraften for at militæret lærer, og de som hevder det er interne egenskaper ved militæret selv som er drivkraften i læringsprosessen.

3.2.1 Eksterne aktører som drivkraft bak læringsprosesser

Den første hovedretningen retter fokuset på prosesser utenfor den militære organisasjonen. Disse forfatterne har som utgangspunkt at militære organisasjoner har egenskaper som gjør endring vanskelig. Flere forfattere skriver at siden militære organisasjoner er tradisjonelle og dermed ønsker å motstå endring, må det være et eksternt press fra andre aktører for at organisasjonen skal tilpasse seg krav om nye oppgaver (Nagl 2005: 3). Kiszely (2006: 18)

skriver at militære organisasjoner har tendenser til å ha en anti-intellektuell kultur. I tillegg, skriver han, er militære organisasjoner både konservative i forhold til endringer som går vekk fra deres tradisjonelle rolle, og dårlige til å takle både ekstern og intern kritikk. Lang (1965: 857) hevder at på grunn av strategisk usikkerhet og militære organisasjoners tradisjonelle struktur, er endring primært drevet av sivile. Siden organisasjoner søker å maksimere sine interesser, budsjetter og status, og organisasjoner i stor grad følger rutiner og standardprosedyrer, må andre aktører – hovedsakelig det politiske lederskapet – presse militære organisasjoner til å endre seg.

Læring forutsetter åpenhet og fleksibilitet. Militære organisasjoner er store, lukkede og har en klar hierarkisk kommandostruktur. Dette motvirker fleksibilitet. Videre vil byråkrati og standardprosedyrer kunne utgjøre et hinder for læring. Allison og Zelikow (1999) skriver at organisasjoner tilpasser seg endrede omgivelser og lærer – men at dette skjer innenfor organisasjonens kultur. For at en organisasjon skal oppleve et skift i organisasjonskultur, må det i følge Allison og Zelikow skje noe som er katastrofalt for organisasjonen.

Shimshoni (1990-1991: 214-215) sier at endring er særlig vanskelig for militære organisasjoner. For militære organisasjoner er det essensielt å redusere usikkerhet. I tillegg er fokuset på opprykk i gradene og organisasjonenes interne disiplin faktorer som hemmer læring i slike organisasjoner. Dermed forholder de militære organisasjonene seg til standardprosedyrer som har vist seg å fungere i fortiden. For å få til endring må eksternt press fra sterke ledere være til stede.

Shimshonis konklusjoner er i tråd med Posens (1984: 54-55) som skriver at militære organisasjoner sjeldent endrer seg selv fordi det ikke er i deres interesse å gjøre det. En læringsprosess medfører usikkerhet i forhold til hvordan man skal utføre konflikt dersom det oppstår. Militæret ønsker å unngå usikkerhet, og er derfor, i følge Posen, mot endring. Dermed er eksternt press fra sivile ledere en forutsetning for, og selve drivkraften til, endring i militære organisasjoner. Hvis det oppstår en situasjon der eksisterende doktriner vurderes til å være utilstrekkelig, vil de sivile aktørene legge press på militæret til å endre seg. Eksempler på slike situasjoner er, i følge Posen, et økt internasjonalt trusselnivå som gir behov for å styrke nasjonens sikkerhet eller hvis nasjonen nettopp har opplevd et militært nederlag. Slike hendelser er ofte ikke nok til å motivere militæret til å endre seg selv. Sivile ledere føler i slike situasjoner større press for å gjøre noe, og slike situasjoner motiverer politikerne til å stille spørsmål ved eksisterende doktriner (Posen 1984: 57-76). Posen utelukker likevel ikke at

nytenkere i militæret også spiller en rolle ettersom sivile ledere kan påvirke organisasjonen indirekte gjennom dem.

3.2.2 Militæret selv som drivkraft bak læringsprosesser

Andre skriver at kilden til at militære organisasjoner endrer seg ligger i organisasjonen selv. Blant annet fordi militæret er bedre til å forutse hva som kreves i fremtidens kriger (Murray og Watts 1996: 381). Rosen (1988) trekker frem flere faktorer som gjør at endringer i en militær organisasjon må komme innenfra. For det første kreves en intellektuell omformulering av verdiene og de grunnleggende holdningene til de nye oppgavene som er underliggende i organisasjonen. Dette dreier seg i neste omgang om å konkretisere organisasjonens arbeidsoppgaver og underliggende doktrine, slik at de nye oppdragene til organisasjonen er tydelig for dens medlemmer. Militære ledere med innflytelse vektlegges av Rosen. Disse er kjernen til endring. Dersom organisasjonen skal endre fokus, må det tilrettelegges for dette i opprykkssystemet slik at det skaper karriereinsentiver for å følge de nye retningene. Kun organisasjonens ledere med innflytelse er i en posisjon til å endre opprykkssystemet (Rosen 1995: 20f).

Selv om kilden til endring er i det militære lederskapet, åpner Rosen for at ideer kan komme nedenfra i organisasjonen. Men han er ikke enig med Posen som sier at nytenkere utenfor den militære ledelsen er viktig for endring. Det holder ikke å fremme et tankesett som går mot den militære ledelsen dersom man ikke har makt. Selv om lærdom kan komme nedenfra i organisasjonen, vil det ikke ha innvirkning før den militære ledelsen har godtatt det. Siden dette er mekanismer for læring, i følge Rosen, kan heller ikke sivile aktører endre organisasjonen siden de mangler legitimitet til å gjennomføre slike endringer. Den eneste rollen sivile kan ha er å støtte dominerende holdninger, eller ved å endre karriereinsentivene ved å opprette nye organer (Murray og Watts 1996: 410).

Murray og Watts (1996: 409) finner også at den militære ledelsen må akseptere organisasjonens nye oppgaver for at organisasjonen som helhet skal endres. Siden krigføring er en omfattende aktivitet, er det ikke tilstrekkelig med en liten gruppe nytenkere i den militære organisasjonen. Dersom den militære ledelsen ikke aksepterer de nye oppgavene, og skaper insentiver til at unge offiserer skal følge den nye retningen er det, i følge Murray og Watts, nærmest umulig at lærdom om nye kriger slår rot i organisasjonen. Sivile eller offiserer med lavere rang har, i følge denne skoleretningen, begrenset mulighet til å endre den militære organisasjonen.

3.2.2.1 Boyds OODA-loop

En siste forklaring som kan brukes for å undersøke om militære organisasjoner er i stand til å endre seg selv er John Boyds OODA-sløyfe. Den amerikanske obersten fra luftforsvaret utviklet sløyfen med utgangspunkt i luftkamper, men den har senere blitt brukt for å forklare tilpasning og læring i organisasjoner.¹⁹ En forutsetning for å lære de riktige tingene og iverksette dette, er at de militære organisasjonene kommer seg gjennom OODA-sløyfen (Boyd 1986). Sløyfen beskriver en prosess for erfaringsutnyttelse som det er nødvendig å fullføre for å vinne kriger. I samsvar med Nagl (2005) sier Boyd at dersom organisasjonen går gjennom sløyfen raskere og bedre enn hos motstanderen, gir det et fortrinn i krigssituasjonen og seier i krig (Boyd 1986; Boyd 1987a).

Boyd beskriver en syklisk prosess som inkluderer fire faser.²⁰ Det første trinnet er *observasjon* (observation). Dette dreier seg om å identifisere det som skjer og innhente informasjon om situasjonen. Observasjonen er ofte problematisk ettersom krig foregår i komplekse, uoversiktlige og stadig endrede omgivelser. Innhentet informasjon vil derfor i de fleste tilfeller være ufullstendig, komplisert og inkludere en viss feilmargin.

Det er ikke tilstrekkelig å identifisere det som skjer. For at innhentet data skal komme til nytte, må den bli systematisert og inngå som en del av organisasjonens institusjonelle minne. Dette skjer i fase to – *orientering* (orientation). Boyd (1987b: 45) skriver at det er viktig å ikke handle kun basert på egne erfaringer eller å handle ut fra standardprosedyrer. For å unngå dette må organisasjonen forstå observasjonene ved å bearbeide, analysere og ivareta innhentede data. Man må ha innsikt for å på en solid måte kunne se egne og motstanderens planer, handlinger og mål (Boyd 1987a: 3). Boyd (1987a: 26) sier at orienteringsfasen er den viktigste, siden den former måten organisasjonen tar beslutninger på og videre måten organisasjonen handler på – men orienteringen bidrar også til å regulere det som allerede blir gjort. Basert på observasjonen skal den militære organisasjonen orientere seg og dermed forme hvilken vei organisasjonen skal gå. Orientering impliserer at man må være tilpasningsdyktig i omgivelser som er i endring. Dette innebærer usikkerhet som må håndteres (Boyd 1987a: 4, 8). Orientering er en komplisert prosess, og det er viktig å prioritere riktig. Ideelt er dette en fase med mye åpenhet der mange ulike aktører er representert. Dette

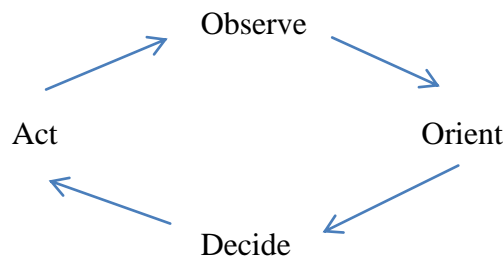
¹⁹ Sløyfen er beskrevet i Boyd (1986, 1987a; 1987b), som er Boyds egne notater fra en forelesningsrekke han holdt. Selv om sløyfen i utgangspunktet er utviklet for luftkamper, skriver Gray (1999: 91) at den også kan benyttes på operasjonelt, strategisk og politisk nivå.

²⁰ I Boyds opprinnelige modell er det en kontinuerlig interaksjon mellom alle fasene i sløyfen. I denne studien er modellen forenklet til å være en syklisk modell der interaksjonen foregår som illustrert i figur 1.

representerer en utfordring for store militære organisasjoner. Orienteringsfasen er i stor grad formet av kulturell tradisjon, tidligere erfaringer og omgivelser, sier Boyd (1987a: 13, 23). Dette kan fungere hemmende for nytenkning. Til slutt vil streben etter hurtig orientering være en utfordring fordi det vil kunne gå på bekostning av en grundig og gjennomarbeidet analyse (Boyd 1986: 7).

Basert på orienteringen skal beslutninger tas om hva organisasjonen skal gjøre for å oppnå vellykket handling. Dette er tredje fase – *beslutninger* (decision). Dette medfører at noen må sette fokus på, og lede dette arbeidet. Beslutninger må tas med hensyn til ressurser. Det vil i tillegg være lettere å ta beslutninger der det er konsensus (Kristensen og Larsen 2010: 11-12). I den sykliske modellen påvirker handlingene hva som observeres i neste runde.

Beslutninger fører til syklusens siste fase: *handlinger* (act). Syklusen er ikke fullført før analysen som er basert på observasjoner er iverksatt i praksis. Dersom handlingene er gode, har OODA-sløyfen vært god. Men dette er vanskelig å måle. Man vet ikke om lærdommen har vært optimal før man får testen den i neste konflikt.

Figur 1: Boyds OODA-sløyfe

3.2.2.2 To former for intern læring

Den interne læringsprosessen kan ha to former: Lærdommen kan initieres og analyseres på øverste nivå i den militære organisasjonen, og så spres nedover. Men organisasjonen kan alternativt være strukturert på en måte som muliggjør at lærdom hentes inn og analyseres på lavere nivå i organisasjonen – fra operasjonelt nivå – og så føres oppover i organisasjonen.

For militære organisasjoner, med sin hierarkiske struktur, kan man imidlertid anta en bestemt form for læring: Lærdom kommer fra den militære ledelsen og spres så nedover i organisasjonen. Men her vil situasjonen trolig være annerledes under krig. I en krigssituasjon

er det de soldatene og offiserene på bakken som først opplever behovet for en ny tilnærming. Det vil trolig være lettere for at initiativ kommer nedenfra i organisasjonen under krig.

Som kapittel 6 vil vise, skjedde læringen i Irak først på lavere nivå i Hæren, men det var ikke før denne lærdommen fant veien oppover i organisasjonen at organisasjonen endret sin tilnærming til konflikten. Selv om den militære ledelsen må godta de nye oppgavene før viktige endringer kan foretas (Murray og Watts 1996; Rosen 1988), sier Rosen (1988) at nye impulser kan komme nedenfra. Boyd (1987a: 18, 23) trekker dette argumentet lengre og understreker at det er viktig å innrette den militære organisasjonen på en måte som gjør at både ledere og underordnede har lik mulighet til hele tiden å kunne kommunisere med hverandre. I observasjons- og orienteringsfasen er det viktig å ha et system som gjør det mulig å utnytte initiativ som kommer nedenfra i organisasjonen for å oppnå overordnede mål. Dette innebærer at både ledelsen og underordnede i en militær organisasjon må ha mulighet til å påvirke hverandre. Dersom avgjørelser blir tatt uten hensyn til informasjon som kommer nedenfra i organisasjonen, vil ikke læringen gjøre organisasjonen i stand til å tilpasse seg omgivelsenes krav raskt nok.

3.3 Kombinasjon av hovedretningene

Dersom en organisasjon følger OODA-sløyfen, lærer den. Men det kan være et problem at den lærer er feil, eller at den lærer det samme hele tiden. Kapittel 2 slo fast at den amerikanske Hæren er opptatt av konvensjonell krig. Dens militære kultur tar lite hensyn til irregulære konflikter. OODA-sløyfen vil da lett observere og fange opp de konvensjonelle elementene, og dette blir da til en standardprosedyre, mens det er vanskeligere for organisasjonene og fange opp lærdom som strider mot den militære kulturen. Da er det begrenset hvor mye nytt som kan læres.

Dette vil bli drøftet nærmere i kapittel 4 der den amerikanske hæren etter Vietnamkrigen lærte det som allerede var en del av deres standardprosedyrer. I dette kapitlet vil det også vise seg at hovedproblemet lå i orienteringsfasen. Hvis læring skjer i lys av OODA-sløyfen, hvordan skal man få denne, og særlig orienteringsfasen, til å fungere? Min påstand er at man må kombinere eksternt press og interne rammeendringer for å få til nytenkning og læring ut over det organisasjonen tradisjonelt er komfortabel med. Dermed må man kombinere begge hovedretningene for å virkelig kunne lære.

Inndelingen i to hovedretninger gir forenklaede bilder av hvordan militære organisasjoner endrer seg og lærer. Dette er kritikkverdig. De som kun ser på eksterne faktorer overser at militære organisasjoner ofte har en kultur som vanskeliggjør nytenkning. Sivile ledere vil i tillegg ofte mangle kompetanse og tilstrekkelig informasjon for å gjennomføre gode militære prioriteringer basert på trusselbildet (Huntington 1964: 67).

På samme tid kan man kritisere forfattere som eksklusivt ser på organisasjonen som kilde til endring for at de overser strukturer i samfunnet. Militære organisasjoner opererer ikke uavhengig av politiske strategiske linjer eller budsjettbevilgninger. Flere faktorer og nivåer spiller inn for at en militær organisasjon skal endre seg. De to hovedretningene må dermed kombineres for å få en tilfredsstillende forklaring på endring.

Denne oppgavens argument er i tråd med Downies (1998) argumenter. Han ser på det dynamiske forholdet mellom eksterne faktorer som nødvendiggjør endring, nasjonale aktører som kan påvirke den militære organisasjonen og den militære institusjonens evne til å respondere på disse eksterne faktorene. Dersom eksterne faktorer – for eksempel bedret kapasitet hos fienden, endret dominerende form for krigføring eller et skifte i det internasjonale politiske systemets struktur – gjør at eksisterende doktriner ikke er tilfredsstillende, kreves det endring. Både politiske og militære ledere fanger opp disse eksterne faktorene. I noen tilfeller er den militære organisasjonen i stand til å respondere på disse på egen hånd, men press fra sivile ledere vil i de fleste tilfeller være nødvendig for læring i den militære organisasjonen.

Organisasjonens evne til å endre seg og lære, avhenger av hvor organisasjonen befinner seg i det Downie kaller den sykliske læringsprosessen. Organisasjonen må ha nådd et nivå som gjør at de aksepterer krav om endring og tillater at den er åpen for tilpasning til skiftende eksterne omgivelser. Denne læringsprosessen inkluderer anerkjennelse av et behov for endring og søken og oppnåelse av institusjonell konsensus om hvordan man kan bedre ytelseskapasiteten. Videre må organisasjonen spre denne erfaringsbaserte lærdommen og tilpasse seg etter den i form av doktriner, normer og standardprosedyrer. Organisasjoner må gjennomgå denne prosessen for å lære og dersom den militære organisasjonen ikke har kommet langt nok i syklusen vil interne faktorer i organisasjonen kunne hindre endring til tross for press fra det sivile lederskapet.

Denne studien følger Downies argument om at både eksterne aktører og militæret selv er drivkrefter bak læring. Studien skiller seg imidlertid fra Downie fordi han ikke legger vekt på kravet om at militære ledere/nytenkere kreves for at organisasjonen skal lære. Han skriver

at behovet for endring ofte blir fanget opp av enkeltindivider eller mindre grupperinger i den militære organisasjonen, men sammenlignet med denne studien vektlegger han ikke enkeltindivider som pådrivere for å muliggjøre endringer. Denne studien viser at læringen i Irak ble initiert på bakkenivå, men ble mulig å gjennomføre først etter enkeltindivider i Hærens ledelse – i samspill med den politiske ledelsen – presset frem en endring i tilnærmingen til konflikten. Selv om disse endringene måtte godkjennes internt i Hærens ledelse, spilte general Petraeus en sentral rolle som pådriver i læringsprosessen.

3.4 Læring i fredstid vs. læring i krig

Læring er en del av krigens praksis, skriver Nagl (2005). Men er det også en del av fredens? I fredstid har den militære organisasjonens ledelse bedre tid til å analysere det strategiske bildet og videre hvilke krav fremtidig krig vil kunne stille. De har tid til å trekke teoretisk lærdom og analysere fra tidligere erfaringer, men de vet ikke hvordan den neste krigen vil se ut. De har ingen direkte og løpende realitetssjekk. Det er ikke mulig å forutse hvordan neste krig vil se ut, og utfordringen ligger i å kunne se på tidligere erfaringer på en objektiv måte og være åpen for nye ideer (Murray og Watts 1996: 411).

I krig er læring en del av praksisen og mye av tilpasningen og læringen foregår på bakken blant junioroffiserer. Den militære organisasjonen må tilpasse målene i en gitt situasjon, i tillegg til at situasjonen krever raskere tilpasning. Men her kan derimot lærdommen testes og tilpasses underveis. Militæret har i krig en kontinuerlig realitetssjekk på tilnæringsmåten, både på taktisk og organisatorisk nivå, og kan tilpasse seg ut fra det. Her er det da viktig at standardprosedyrene ikke er så rigide at de ikke tillater endring. Det er svært viktig med klare kommandolinjer og standardprosedyrer i krig, men på samme tid må det hele tiden passes på slik at organisasjonen ikke faller inn i det vanlige sporet og forsøker å utkjempe krigen på den tradisjonelle måten.

I fred er læring mer abstrakt og teoretisk. Den foregår i utdanningsinstitusjoner og vil være en tidkrevende prosess. Den er likevel viktig. Linn (2007: 3-4) argumenterer for at militær tenkning i fredstid har påvirket Hærens tenkning om krig. En militær organisasjons krigføring avhenger av hvordan de forbereder seg på krig i fredstid. Dette påvirkes av i) egen militær tradisjon, ii) hvordan de tolker trusselbildet og hvilket behov fremtidig krigføring har og iii) hvordan de tolker lærdom fra tidligere konflikter. Tidligere erfaring er i seg selv ikke like viktig som hva den militære organisasjonen selv mener de har lært av konfliktene.

Dersom den militære organisasjonen kontinuerlig debatterer, analyserer og holder fokus på opprørsbekjempelse i perioder hvor denne formen for krigføring ikke er sentral, vil de lettere kunne tilpasse seg en ny situasjon når de igjen må drive med opprørsbekjempelse (Metz 1995: iii). Alle former for konflikt krever en periode med læring, men denne læringen i fredstid vil korte ned læreperioden når de igjen havner i en situasjon som krever opprørsbekjempelse.

Rosen (1995) sier at teorier som hevder at det kreves eksterne aktører for at en militær organisasjon skal lære, opererer med et utgangspunkt om at de militære organisasjonene er enhetlige. Rosen er ikke enig i dette, og mener at militære organisasjoner består av ulike grupperinger som har sin egen måte å tenke på om hvilken rolle organisasjonen bør ha, hva slags oppgaver de bør drive med, og hvordan den neste krigen vil se ut. Læring i fredstid vil kunne skje som en reaksjon på endrede strategiske omgivelser. Det vil i fredstid være en debatt mellom disse ulike grupperingene om hvordan den neste krigen vil se ut og hvordan organisasjonen skal forberede seg på den. Dette kan medføre at nye kapasiteter etableres. Denne debatten har innvirkning på hvem som får opprykk og dermed makt i organisasjonen. Rosen sier videre at organisatorisk læring kan kreve at opprykkssystemet endres slik at yngre offiserer med nye ideer kommer seg oppover i det militære hierarkiet. Som delkapittel 3.2.2 viste, mener Rosen at det kun er den militære ledelsen som kan endre systemet. En forutsetning for endring og læring i fredstid er altså, i følge Rosen, at den militære ledelsen godtar og fremmer nytenkning (Rosen 1995: 19-22).

Læring i en krigssituasjon er derimot en annen prosess som gir andre utfordringer for den militære organisasjonen. Blant annet fordi situasjonen er mer akutt. Det er betydelig lettere for en militær organisasjon å lære i krig dersom krigen utspiller seg i en kjent kontekst. Da vil det i større grad dreie seg om en tilpasning eller forbedring av eksisterende kapasiteter. Dersom engasjementet krever en ny tilnærming, er endring vanskeligere. Den militære organisasjonen må endre sin tilnærming dersom de har et upassende strategisk mål, eller hvis forholdet mellom de militære operasjonene og dette målet er misforstått. Selv om organisasjonen opplever at den vanlige tilnærmingen ikke fungerer, er det ikke enkelt å fange opp hva som må gjøres for å bedres. Det kreves nemlig enten et nytt strategisk mål, eller en annen militær tilnærming til hvordan de skal lære for å oppnå disse målene. Problemet er at dette er en tidkrevende prosess. Men jo lengre krigen varer, jo bedre er sjansene for at den militære organisasjonen lærer. Rosen skriver videre at jo mer sentralisert den militære

organisasjonen er, jo bedre er de i stand til å reagere hvis de først gjør det. Dette på grunn av en tydeligere kommandostruktur (Rosen 1995: 22-39).

Det er og rimelig å tenke seg at presset fra sivile myndigheter til å endres er større i en konfliktsituasjon. Mens de i fredstid får analysere og tenke på krig på egen hånd, vil den militære ledelsen under krig kunne bli utsatt for press til å endre seg både fra offiserer på bakken og utenfra fra politikere og opinionen.

3.5 Læreproblemer

Det er mange ting som kan hindre at en militær organisasjon lærer. Denne oppgavens fokus vil være den amerikanske Hærens læreproblemer ved små kriger generelt, og opprørsbekjempelse spesielt. Oppgaven skal ikke drøfte om lærevansker er et generelt trekk ved den amerikanske Hæren.

Hoffman (2004: 6) skriver at opprørsgrupperingene som USA har møtt i konflikt, i stor grad har tilpasset seg og lært av egne og andres erfaringer. Han mener at det er vanskeligere for store, konvensjonelle militære organisasjoner å være en god læringsorganisasjon. Jeg er enig og argumenterer for at dette er særlig problematisk for den amerikanske Hæren. Ikke bare er de strukturert, utstyrt og trent for høyteknologisk, konvensjonell krigføring, men organisasjonens militære kultur gjør at opprørsbekjempelse og andre småkriger ofte er blitt sett på som en distraksjon og noe utenfor Hærens ansvarsområde.

Selv om militære organisasjoner ofte har slike hindre for læring, ser det ut til å kun gjelde en bestemt type konflikt. Den amerikanske Hæren har vist seg mer lærevillig i forbindelse med konvensjonelle kriger. Flere forfattere, deriblant Heginbotham (1996) finner i sine studier av det amerikanske og britiske militæret under andre verdenskrig, at det amerikanske militæret var en god læringsorganisasjon. Heginbotham begrunner dette med at den amerikanske hæren utførte operasjoner som var i tråd med det amerikanske militæret kulturelle preferanse for store, teknologiske kriger, og at dette gjorde dem i god stand til å ta til seg informasjon og utnytte denne på en måte som førte til optimale handlinger.

Når det gjelder opprørsbekjempelse er imidlertid den amerikanske Hæren en svak læringsinstitusjon. Denne karakteristikken vil bidra til å belyse min problemstilling og skjerpe diskusjonen.

3.5.1 Hvor ligger læreproblemene?

Jeg har slått fast at den amerikanske hæren har læreproblemer i forhold til opprørsbekjempelse. Men hvor ligger de største problemene for den amerikanske Hæren? Med utgangspunkt i Boyds sløyfe vil neste kapittel vise at under Vietnamkrigen lå noe av problemet allerede i observasjonsfasen. Men en alvorligere del av læringsproblemet lå i orienteringsfasen. Det er som Allison og Zelikow poengterer en utfordring for organisasjoner som i stor grad tenker og handler ut fra standardprosedyrer. I begge fasene var Hærens militære kultur et hinder for observasjon, analyse og læring.

Individer som analyserer observasjoner må være åpen for ideer som ikke er i overensstemmelse med organisasjonens militære kultur. Dette var problematisk for Hæren etter Vietnamkrigen der dominerende personer i Hærens ledelse valgte å undertrykke erfaringene med opprørsbekjempelse og heller vende fokuset tilbake til konvensjonell krigføring.

DEL II

Kapittel 4 – Case: Vietnam

“I’ll be damned if I permit the United States Army, its institutions, its doctrine, and its traditions, to be destroyed just to win this lousy war” (anonym amerikansk offiser, sitert i Jenkins 1970: 3).

Vietnamkrigen har hatt store konsekvenser for den amerikanske hæren og deres holdninger til små kriger. Det er ikke mulig å forstå Hærens syn på de små krigene på 1990-tallet uten å forstå arven fra Vietnam. I dette kapitlet skal jeg bruke Vietnamkrigen for å belyse den amerikanske hærens læreproblemer når det gjelder små kriger. Jeg skal innlede med en gjennomgang av amerikanernes engasjement i Vietnam, og vise hvordan konvensjonell tenkning dominerte – til tross for at flere forfattere og offiserer var tydelig på at det var behov for en annen strategisk tilnærming. Jeg skal videre gjengi debatten som foregikk på slutten av krigen og i tiden rett etter den amerikanske tilbaketrekningen, for å så peke på vanskeligheter med læreproblemer når det kommer til opprørsbekjempelse.

4.1 Det amerikanske engasjementet i Vietnam

USAs bistand til Frankrike – og etter hvert deres eget direkte engasjement – var et resultat av den kalde krigens oppdemningspolitikk og det amerikanske ønsket om å hindre spredning av kommunisme.²¹ Amerikanerne etablerte en Military Assistance Advisory Group (MAAG) i 1950 i Saigon for å bistå Frankrike i kampen mot Viet Minh i den første Indokina-krigen. MAAGs oppdrag var begrenset til å overvåke bruk av våpen og utstyr som USA sendte.²² I 1954 inngikk Frankrike og Viet Minh en fredsavtale der Vietnam ble delt i to. Viet Minh etablerte et kommunistisk styre i nord og Frankrike måtte trekke seg ut fra Sør-Vietnam innen 1956. President Eisenhower lovte den sørvietnamesiske presidenten Ngo Dinh Diem amerikansk finansiell og militær støtte i den fortsatte kampen mot kommunistene. Den amerikanske militære bistanden ble da gitt direkte til Sør-Vietnam, og det militære ansvaret gikk fra Frankrike til MAAG. USA ble dermed mer involvert. Frem til 1965 var MAAGs

²¹ Det var noe tvil blant amerikanerne i forhold til denne støtten (Clark 2001: 450). Dette har bakgrunn i at de ikke likte kolonikriger, og ikke ønsket å delta i små kriger.

²² I 1954 finansierte USA 78 % av Frankrikets krigføring i Vietnam (Head 1993: 21).

hovedoppgave å styrke den konvensjonelle kapasiteten til den sørvietnamesiske hæren (ARVN).

Kennedy-administrasjonen var opptatt av opprørsbekjempelse som en måte å demme opp for sovjetisk innflytelse i land i den tredje verden. President Kennedy trakk til seg eksperter som Thompson og Galula, og begge disse hadde innflytelse på administrasjonens tenkning om opprørsbekjempelse. Kennedy innså at rene militære midler ikke ville være tilstrekkelig for å håndtere de sovjetiskstøttede opprørsgrupperingene. Økonomisk og politisk utvikling og nasjonsbygging ble derfor sett på som elementer for å vinne befolkningens "hearts and minds". På denne måten ville amerikanerne kunne redusere misnøyen i befolkningen og hindre at de støttet eller ble rekruttert til kommunistpartiet eller radikale bevegelser. Kennedy skiftet USAs offisielle militære strategi fra massiv gjengjeldelse til fleksibel respons. I den forbindelse rustet han opp Hærens spesialstyrker: han opprettet Green Berets som en del av spesialstyrkene, og ga spesialstyrkene utvidede budsjetter. Under Kennedys administrasjon fikk MAAG større bevilgninger til å utvide ARVN-tropper og det ble gitt større militærbistand i kampen mot kommunistene. Dette inkluderte også politiske, økonomiske og sosiale midler. Som et ledd i dette var militære rådgivere stasjonert i Sør-Vietnam. Men Hærens ledelse aksepterte ikke denne tilnærmingen, og krigføringen i Vietnam ble i betydelig grad gjennomført i tråd med amerikansk militær kultur.

De sørvietnamesiske styrkene ble organisert som en miniatyrversjon av amerikanske styrker med både artilleri, tunge våpen og egne luft- og sjøstyrker (Boot 2002: 288). Målet var å skape en sørvietnamesisk militærstyrke som var i stand til å kjempe en krig mot Nord-Vietnam. Tanken var: ettersom Sør-Vietnam bygget opp en mer effektiv militær styrke, kunne de overta stadig mer av krigen og USA kunne trappe ned og etter hvert trekke seg helt ut. Men her gjorde amerikanerne en feilvurdering. I lys av Koreakrigen tenkte de i konvensjonelle termer og antok at trusselen for Sør-Vietnam var en invasjon fra Nord-Vietnam. De overså trusselen fra de ukonvensjonelle styrkene til Viet Cong (Boot 2002: 288).

Da Vietnamkrigen ble mer intens, hadde Kennedy Koreakrigen i minne, og var redd for å bli involvert i en ny, kostbar landkrig i Asia. Etter en tid var det likevel ikke tilstrekkelig å sende militær bistand; ARVN var ikke sterke nok til å håndtere opprørerne. Viet Cong gjennomførte hyppigere og sterkere angrep på starten av 1960-tallet, og det viste seg at de sørvietnamesiske styrkene ikke var godt nok forberedt. Styrkene hadde problemer med desertering og led store tap (Taylor 1972: 311). Amerikanske militære styrker ble da stasjonert i Sør-Vietnam og ble etter hvert involvert i kamphandlinger mot Viet Cong.

MAAG ble reorganisert som en del av Military Assistance Command, Vietnam (MACV) i februar 1962 og omdøpt til Field Advisory Element. Dette fordi det ble for mye å håndtere for MAAG når bakkeenheter ble satt inn og den militære assistansen til Sør-Vietnam økte. MACV var den amerikanske kommandostrukturen for militære styrker i Sør-Vietnam under krigen. Disse skulle støtte ARVN i forsvaret av Sør-Vietnam, og inkluderte Green Berets og CIA.

Det ble under Kennedys administrasjon også gjennomført større militære offensiver rettet mot nordvietnamesiske styrker. Kennedys forsøk på å fokusere på irregulær krigføring og opprørsbekjempelse endret ikke de dominerende holdningene i Hæren. Selv om Kennedy opprettet Green Berets som var involvert i nasjonsbygging, var det den konvensjonelle krigføringen som var Hærens hovedfokus.

Da Lyndon B. Johnson overtok som president i 1963 forsvant også mye av den politiske interessen for opprørsbekjempelse (Boot 2002: 293). Siden Hærens opprørsbekjempelsesdoktrine var et produkt av deres grunnleggende doktrine, ble det antatt at Viet Cong kunne bekjempes på samme måte som konvensjonelle styrker (Kronvall 2007: 15). Denne tanken dominerte Hærens operasjoner i Vietnam.

Johnson-administrasjonen fortsatte med nasjonsbygging for å legitimere regjeringen i Sør-Vietnam og for å slå Viet Cong. Men USAs konvensjonelle militære aktivitet i regionen eskalerte. Kommunistene i Nord-Vietnam samarbeidet med Viet Cong og trappet opp kampene som også var rettet mot amerikanske mål i Sør-Vietnam fra 1963. Daværende president Johnson ble rådet til å sette inn amerikanske kampenheter, men av hensyn til presidentvalget ble ikke dette gjort før i 1965.

Et nordvietnamesisk angrep på det amerikanske krigsskipet *Maddox* i Tonkinbukten i august 1964 førte til amerikansk eskalering.²³ President Johnson fikk da autorisasjon fra Kongressen til å bruke det som ble ansett som nødvendige midler – inkludert militær maktbruk – for å beskytte Sør-Vietnam. Johnson iverksatte begrensede luftangrep mot Nord-Vietnam, og etter at valgseieren var sikret for Johnson i 1964, startet USA å bombe i en større skala. Dette utviklet seg til en forlenget luftkampanje kalt *Operation Rolling Thunder* som varte mellom 1965 og 1972. USA bombet mål i Nord-Vietnam som Johnson og hans

²³ Denne hendelsen er kontroversiell selv i dag. Selv om det er uklareheter rundt hendelsesforløpet, er det klart at *Maddox* ble angrepet av Nord-Vietnam 2. august 1964. Det rapporterte angrepet to dager etter er imidlertid mer kontroversielt. Selv om det hevdes at fiendtlige båter angrep, ble ikke *Maddox* skadet. Nord-Vietnam har nektet for dette angrepet og beskrivelsen av hendelsesforløpet er meget uklart.

forsvarsminister Robert McNamara pekte ut.²⁴ Denne kampanjen skulle tvinge Nord-Vietnam til forhandlingsbordet, men hadde begrenset suksess. I løpet av kampanjen stanset USA bombingene flere ganger for å vise godvilje og forhandlingsvilje. Hanoi tolket dette som svakhet, og de brukte pausene til å ruste opp.

Rolling Thunder førte til økt militær aktivitet og økt amerikansk tilstedeværelse i regionen. En slik luftkampanje krevde amerikanske flybaser i Sør-Vietnam, samt tropper som skulle beskytte disse. Kort tid etter kampanjens begynnelse, i juli 1965, krevde daværende kommandant for MACV, general William Westmoreland flere tropper som skulle bli brukt til offensive operasjoner, ikke kun basesikkerhet (Boot 2002: 289-292). Tropper fra Marinekorpset ble da satt inn.

Det var en voldsom opptrapping av USAs konvensjonelle styrker fra 1965:

År	Antall rådgivere/soldater
1960	500 rådgivere
1961	2000 rådgivere
1962	11 000 rådgivere
1963	16 000 rådgivere
1964	25 000
1965, juli	75 000
1965, november	165 000
1966	431 000
1967	436 000
1968	550 000

Tabell 1: Oversikt over antall amerikanske styrker i Vietnam, 1960-1968 (Cohen 1993: 157-169).

4.1.1 Konvensjonell tekning dominerte under krigen

Offiserer som hadde deltatt i andre verdenskrig og i Koreakrigen dominerte Hærens ledelse under Vietnamkrigen. Andre verdenskrig hadde vært en stor suksess for USA. Det amerikanske samfunnet var mobilisert, og militæret kunne bruke alle maktmidler. Dette var en konflikt som passet USAs form for krigføring. Koreakrigen fem år etter passet dårlig – det var en frustrerende opplevelse for mange amerikanske offiserer på grunn av de politiske

²⁴ Amerikanerne unngikk å bombe mål som Hanoi og viktige havner. Dette var mål som ble sett på som strategisk viktig av militæret.

begrensningene på den militære aktiviteten. Det var bred enighet i militæret etter denne krigen om at de ikke ville delta i en ny krig i Asia dersom de ikke kunne utkjempe den med massive midler og full nasjonal støtte (Petraeus 1987).

Offiserer som Westmoreland hadde erfaring fra begge disse to store krigene. Den konvensjonelle strategien de allierte hadde seiret med i Europa og Korea ble tatt med videre til Vietnam (Asprey 1975: 1277; Krepinevich 1986: 5, 164). Men Vietnamkrigen var av en annen karakter enn det Westmoreland hadde trening og erfaring med.

Politikerne nedsatte flere begrensninger på den militære maktbruken. Blant annet var militær invasjon av Nord-Vietnam utelukket. Det ble også lagt ned begrensninger mot okkupasjon av Laos, samt begrensninger på luftangrepene mot Nord-Vietnam.²⁵ Selv om Westmoreland var mot disse begrensningene, utkjempet han krigen på en konvensjonell måte innenfor de gitte begrensningene.

Under Westmorelands kommando mellom 1964 og 1968 ble "search-and-destroy" ansett som en god strategi for å slå opprørerne. Dette gikk enkelt ut på at amerikanerne etablerte seg i store baser, dro ut for å finne fienden, eliminere den, for å så trekke seg tilbake til basene umiddelbart. Selv om denne strategien hadde blitt forsøkt av sørvietnamesiske styrker under amerikansk rådgivning tidligere i konflikten uten suksess, hevdet Westmoreland at dette kom av at styrkene ikke var sterke nok. Dersom amerikanske styrker brukte mer militærmakt, ville de, i følge Westmoreland, lykkes (Boot 2002: 294-295).²⁶ For Westmoreland var det viktigste å oppnå sikkerhet. Dette var den militære oppgaven amerikanerne skulle utføre. Når dette var utført, kunne andre aktører drive med nasjonsbygging.²⁷ Problemet med denne tilnærmingen var at de ikke vant befolkningen over

²⁵ Årsaken til disse begrensningene var å hindre at den regionale konflikten i Vietnam eskalerte til en krig mot Kina og/eller Sovjetunionen.

²⁶ Westmoreland ble på en pressekonferanse spurt om hva løsningen på opprøret i Vietnam var. Svaret var enkelt: "Firepower" (Krepinevich 1986: 197). Generalmajor William DePuy fulgte de samme linjene: "The solution in Vietnam is more bombs, more shells, more napalm (...) till the other side gives up" (sitert i Sheehan 1989: 619).

²⁷ Hærens konvensjonelle strategi i Vietnam feilet. Amerikanerne var militært overlegne, men likevel ikke i stand til å vinne krigen. Selv om denne oppgaven ikke har noen ambisjoner om å forklare verken hvorfor amerikanerne var i Vietnam, eller utfallet, skal noen momenter trekkes frem. I en opprørskrig der det er det helt elementært å kunne lokalisere fienden, er helikopter og bombefly i så stor skala som amerikanerne brukte det mindre viktig. Amerikanerne hadde problemer med å finne opprørerne. Dunn (1985: 87) skriver at kun 1 % av nesten 2 millioner "small unit operations" førte til kontakt med fienden. General Harold K. Johnson har i ettertid sagt at militærmakten ble brukt på "relatively random basis" (sitert i Krepinevich 1988: 199). I løpet av tiden amerikanske kampanheter deltok i Vietnam, ble over åtte millioner tonn bomber sluppet over Vietnam. Dette var dobbelt så mye som USA og Storbritannia til sammen brukte under andre verdenskrig. Bombene som ble sluppet fra luften var sjeldent for å støtte egne bakkestyrker (Boot 2002: 301).

på sin side. I motsetning til amerikanerne som sjeldent kjempet om natten (Dunn 1985: 86), gjorde opprørerne det, og da var befolkningen ubeskyttet.

Etter Tet-offensiven i 1968, der 2000 amerikanske soldater døde, ønsket Westmoreland ytterligere 200 000 soldater – i tillegg til den halve millionen som var utplassert der. President Johnson sa nei, og Westmoreland ble kort tid etter erstattet av general Creighton Abrams. Det var klart at den konvensjonelle strategien hadde feilet i Vietnam. Verken amerikanernes politiske eller militære mål i Vietnam var i nærheten av å bli oppnådd. I tillegg økte motstanden mot krigen hjemme, og Hæren selv var i indre oppløsning (Boot 2002: 309-310). Med Abrams som øverstkommanderende ble den konvensjonelle strategien nedtonet. De aktivitetene som ikke var direkte kamprelatert – ”the other war” – fikk også oppmerksomhet.²⁸ Dette nye fokuset vekk fra konvensjonell krigføring falt ikke i smak hos mange senioroffiserer i Hæren.

Dominerende personer i den amerikanske hæren, med Westmoreland i spissen, fokuserte på en strategi som ikke passet med denne type krig. Krepinevich (1986: 79) skriver at de heller ikke var mottakelig for informasjon som utfordret det etablerte mønsteret. De fleste offiserer som tjente under Westmorelands kommando støttet hans tilnærming til Vietnamkrigen (Gates 1993: 183). Amerikansk militær kultur bidrar til å forklare dette.

4.1.2 Småkrigstenkningen var ikke fraværende

Den amerikanske Hæren la vekt på konvensjonell krig. Dette betydde ikke at det var fravær av grupperinger i det amerikanske forsvaret og individer – også fra Hæren – som fremmet tenkning om opprørsbekjempelse. Selv om Marinekorpset ikke er denne oppgavens fokus, skal det nevnes at deres tilnærming til Vietnamkrigen var mer fokusert på nasjonsbygging og pasifisering fremfor store, konvensjonelle operasjoner mot Nord-Vietnam.²⁹ Flere ønsket at

Denne tilnærmingen fortsatte selv etter daværende kommandant for Hæren nedsatte et utvalg som resulterte i PROVN-studiet som konkluderte med at for å seire i Vietnam, måtte amerikanerne etablere kontroll og vinne støtte i befolkningen. For å oppnå dette måtte lokalbefolkningen beskyttes fra opprørerne. Westmoreland avviste rapportens konklusjoner (Davidson 1998: 409-411; Lewy 1978: 89).

²⁸ Det betyr ikke nødvendigvis at man skal kreditere Abrams for endret tilnærming. Reorienteringen kom også av at krigen endret natur etter Tet-offensiven. Men, som Robert Komer påpekte, var det i praksis liten strategisk endring. Komer hevdet Abrams ikke hadde intensjoner om å endre strategien før det ble nødvendig. Dette skjedde ikke før uttrekningen begynte (Thompson og Frizzell 1977: 79).

²⁹ Marinekorpset etablerte i 1965 Combined Action Program (CAP) basert på tidligere erfaringer med små kriger. Formålet med disse programmene var, sammen med lokale, sørvietnamesiske styrker, å beskytte landsbyer fra opprørere. Tiltak som å ødelegge Viet Congs infrastruktur i landsbyene, etterretning og propaganda mot kommunisme skulle utgjøre grunnlaget for at landsbyene på lang sikt skulle styre og beskytte seg selv (Brewington 1996). Over 500 000 landsbyboere ble satt under disse programmene, og CAP oppnådde gode resultater. Viet Cong klarte ikke å få tilbake kontroll over landsbyer som ble beskyttet av CAP (Boot 2002:

Hæren skulle adoptere metoder som var stadfestet i Marinekorpsets *Small Wars Manual*. Til tross for at Marinekorpset oppnådde gode resultater, falt ikke CAP i smak hos Hærens ledelse som så på dette som en distraksjon fra den virkelige krigen (Krepinevich 1988: 174). Marinekorpsets tanker om krigføringen hadde i liten grad innvirkning på Hærens operasjoner (Kronvall 2007: 15).³⁰

Marinekorpsets generalmajor Victor H. Krulak hadde erfaring fra flere mindre konflikter, og ønsket at strategien det amerikanske militæret brukte i Vietnam skulle reflektere lærdom trukket fra disse konfliktene. For Krulak var Westmorelands ”search-and-destroy” strategi feilslått. Krulak siterte den nordvietnamesiske generalen Vo Nguyen Giap som hevdet at ”without the people we have no information. (...) They hide us, protect us, feed us and tend our wounded”. Derfor måtte de amerikanske styrkene, i følge Krulak, ta høyde for de sosiale, økonomiske og politiske sidene ved krigen, og konsentrere seg om pasifisering. Ved å skille opprørerne fra befolkningen kunne USA og den sørvietnamesiske regjeringen representere et legitimt alternativ ved å sørge for deres sikkerhet. Selv om Krulak var en høytstående offiser i Marinekorpset, var verken den politiske ledelsen eller den militære kommandoen i Vietnam interessert i hans meninger (Boot 2002: 295-298; Buzzanco 1996: 249-250).

I 1967 ble Civil Operations and Revolutionary Development Support (CORDS) etablert. CORDS samlet de amerikanske pasifiseringsprogrammene under MACVs kommando og målet var pasifisering av landsbyene i Vietnam. Et av disse programmene var *Operation Phoenix*. William Colby, senere sjef for CIA, hadde erfaring med opprørsbekjempelse og fikk ansvaret for dette programmet. Dette ble gjennomført ved å styrke lokale militser, og ved å samarbeide med sørvietnamesiske sikkerhetsstyrker for å fjerne kommunistisk innflytelse i landsbyene. Selv om programmet hadde kontroversielle sider³¹, ble det både av Colby selv og kommunistene sett på som ødeleggende.³² En Viet Cong-leder uttalte i ettertid at dette var en vanskeligere utfordring enn vanlige militære

307). Robert Thompson har i ettertid omtalt bruk av CAP som ”the best idea I have seen in Vietnam, and it worked superbly” (sitert i Krepinevich 1988: 174). CAP ble avviklet i 1971.

³⁰ Mange offiserer i Hæren mente en slik gjennomføring medførte større risiko for egne styrker. Selv om Westmoreland i sine memoarer bemerker at CAP oppnådde bemerkelsesverdige resultater, mente han at militæret ikke hadde nok soldater å avsette til slike programmer (Westmoreland 1976: 202). Kun 2000 av de 79 000 marinesoldatene som var stasjonert i Vietnam ble brukt til CAP (Kopets 2002: 78). General Harry Kinnard var på sin side «absolutely disgusted» av at Marinekorpset ikke deltok mer i de konvensjonelle elementene i krigen (sitert i Krepinevich 1988: 175).

³¹ Programmet var preget av korrupsjon og annen misbruk av autoritet. Blant annet måtte landsbyledere oppfylle månedlige kvoter med personer som var tilknyttet opprørerne (Karnow 1997: 617).

³² I den grad pasifiseringsprogrammene var vellykket, var det i stor grad sivile aktører som planla og gjennomførte programmene (Dunn 1985: 95).

styrker (Karnow 1997: 616-617). Hærens spesialstyrker gjennomførte lignende tiltak i de mest rurale områdene av Vietnam, men heller ikke dette ble sett på som viktig av Hærens ledelse og var i stor grad finansiert av CIA (Dunn 1985: 97-98).

Også enkeltoffiserer innad i Hæren var mer fokusert på opprørsbekjempelse. Allerede i 1963 skrev oberstløytnant John Paul Vann en brief til Joint Chiefs of Staff (JCS) om at man måtte unngå sivile tap for å vinne befolkningen. Vanns overordnede var ikke lydhøre overfor dette. Briefingen ble kansellert (Boot 2002: 289).

Kritikk fra enkeltoffiserer i Hæren hadde imidlertid liten betydning for Hærens krigføring underveis eller institusjonell læring etter krigens slutt.

*4.1.3 Debatten i slutfasen av krigen og etter krigen*³³

Det var stor motstand mot krigen, og Vietnam var forstyrrende på amerikansk økonomi og politikk.³⁴ Under Nixon-administrasjonen fikk amerikanerne en ny tilnærming, og vendte fokuset mot Europa og begynte i 1970 uttrekningen av bakkestyrker fra Vietnam. Ansvaret for forsvar av Sør-Vietnam skulle overlates til sørvietnameserne selv – en prosess kalt ”vietnamisering” som ble annonsert i 1969. Nixon-doktrinen dreide seg om assistanse og råd, uten direkte militært engasjement. Under Nixon-administrasjonen vendte de fleste offentlige organer ryggen til opprørsbekjempelse (Birtle 2006: 477).

Hæren distanserte seg fra opprørsbekjempelse under Vietnamkrigen, men også i etterkant av konflikten. En Pentagon-studie fra 1972 konkluderte med at opprørsbekjempelse burde begrenses til sikkerhetsbistand. Amerikanerne skulle ikke delta med egne militære styrker. Studien advarer videre om at opprørsbekjempelse burde skilles fra det ordinære militæret for å unngå at ”the dominant traditional U.S. military perceptions and routines will ultimately suffocate it” (sitert i Birtle 2006: 478). Det fremgår at opprørsbekjempelse ikke er en oppgave for Hæren, og dersom USA skal opprettholde slike kapasiteter, må denne oppgaven allokere til et annet organ.

³³ I dette kapitlet fremstilles debatten om Vietnamkrigens tilnærming internt i Hæren som ensporet. Dette betyr ikke at det ikke finnes unntak. Det fremste eksempelet er Krepinevich (1988) som mente at Hærens konvensjonelle fokus og manglende evne til å tilpasse seg og lære opprørsbekjempelse var årsaker til krigens utfall. Selv om *The Army and Vietnam* i dag er en anerkjent og mye sitert bok, ble den i liten grad debattert i militæret i perioden den ble utgitt. Dette kapitlet vil trekke frem de dominerende holdningene i Hæren i perioden etter Vietnamkrigen.

³⁴ President Johnson annonserte i mars 1968 at han hadde besluttet å ikke stille til gjenvalg på grunn av Vietnamkrigen.

4.2 Hva lærte den amerikanske Hæren av Vietnamkrigen?

Kortversjonen av svaret er: Unngå de små krigene. Ved å klamre seg fast til mantraet ”no more Vietnam” ble få erfaringer og tvilsom lærdom tatt med videre. USAs militære tenkere holdt fast på de store krigene. Etter Vietnam ble holdningen fra andre verdenskrig enda mer fremtredende. Hærens respons om å unngå små kriger bidro til å forme holdningen til opprørsbekjempelse i flere tiår fremover. Fremfor å analysere og lære av erfaringene i Vietnam distanserte de seg fra denne formen for konflikt. Dunn (1985: 99) skriver at det mest bemerkelsesverdige punktet ved hele Vietnam-krigen var hvor lite innvirkning den hadde på Hærens strategiske tenkning.

Siden den dominerende holdningen i Hæren var at manglende seier i Vietnam ikke skyldtes den militære tilnærmingen, men heller politikerne og opinionen, så ikke Hæren et behov for å systematisk studere Vietnamkrigen eller andre, lignende konflikter og forsøke å ta lærdom fra disse.

Sitatet som innledet dette kapittelet viser tegn på manglende vilje til å lære. Dersom en militær organisasjon ikke ønsker å ta med seg erfaringer videre og lære av dem, vil ikke kunnskapen bli tatt med videre i det institusjonelle minne. Erfaringene fra Vietnam og reaksjonen i ettertid ble forsterket av at denne type krigføring ikke var i samsvar med amerikansk militær kultur. Det ideelle er at erfaringene bearbeides, og kompetansen om denne formen for krigføring blir en del av organisasjonens minne, slik at de lettere kan overføres til neste generasjons offiserer. Siden erfaringene fra Vietnam var så ødeleggende, ivaretok ikke det institusjonelle minnet disse.

4.2.1 Hærens læring etter Vietnamkrigen i lys av Boyds OODA-sløyfe

Selv om det amerikanske militæret og politikere var klar på at fremtidens konflikter kunne være av irregulær karakter,³⁵ hadde ikke Hæren forberedt seg på slike konflikter. Dette er i seg selv problematisk. Enda alvorligere er det at det ligger dype årsaker bak; Den amerikanske Hæren har lærevesker i forhold til opprørsbekjempelse. Men hvor i læringsprosessen ligger så disse problemene? Boyds OODA-sløyfe gir en mulighet for å peke

³⁵ I 1973 nedsatte Hærminister Howard H. Callaway og Hærens Chief of Staff Creighton Abrams Strategic Assessment Group som skulle vurdere Hærens fremtidige oppgaver. Selv om gruppens rapport anerkjente behovet for at Hærens ville kunne møte ulike scenarier i fremtiden, konkluderte rapporten med at Hæren skulle fokusere på en mulig konvensjonell krig i Europa (Birtle 2006: 478).

nærmere på hvor læringsproblemene til den amerikanske hæren lå i forbindelse med Vietnamkrigen.

Observe

Vietnamkrigen var en traumatisk opplevelse for hele det amerikanske militærvesenet, og for Hæren spesielt ble ikke erfaringene fra Vietnam en del av OODA-sløyfen. Et traume kan enten behandles eller fortrenses. Den amerikanske Hæren valgte det siste. Som delkapittel 2.1 viser, forsvant tenkning om opprørsbekjempelse i stor grad fra Hærens utdanning og doktrinetenkning i tiårene etter Vietnamkrigen. Det er nærliggende å se dette som en reaksjon på det som skjedde i Vietnam. Hæren som institusjon var ikke god nok til å ivareta erfaringer fra Vietnam for å kunne bruke det som et grunnlag for analyse og læring. Siden Hæren så på opprørsbekjempelse som en distraksjon, var det ikke verken behov for eller ønske om å ivareta denne type kunnskap. Dette kommer til syne i at den militære ledelsen diskuterte store kriger. Det var altså en manglende observasjon av små kriger. Dette er åpenbart i Hærens feltmanualer.³⁶ 1976-utgaven av FM 100-5, *Operations*, distanserte seg fra opprørsbekjempelse.³⁷ De to utgavene av FM 100-5 som ble publisert på 1960-tallet inkluderte kapitler om irregulær krigføring. Dette var forsvunnet fra 1976-utgaven (Davis 2008: 56). Dette illustrerer læreproblemer i forhold til opprørsbekjempelse i observasjonsfasen i OODA-sløyfen.

I den grad Hæren oppnådde læring om opprørsbekjempelse under Vietnamkrigen, skjedde dette blant offiserer med lavere rang, som for eksempel rådgivere og de som arbeidet med CORDS, og ikke hos offiserer i den konvensjonelle delen av Hæren (Krepinevich 1988: 260). Disse lavere offiserene som hadde observasjonsbaserte erfaringer, kunne ha vært nyttig for organisasjonen som helhet, men som orienteringsfasen vil vise, slapp de ikke til.

Som Allison og Zelikow observerte, ble læreprosessen selv en del av standardprosedyrene. Det er det ikke riktig å si at Hæren ikke lærte noe av Vietnamkrigen; det

³⁶ Da Vietnam-veteran general William Depuy ble kommandant ved nyopprettede U.S. Army Training and Doctrine Command (TRADOC) i 1973, ble for første gang det overordede ansvaret for forskning, doktrineutvikling og trening samlet under én kommando. DePuy spilte en sentral rolle i å etablere tanken om at doktrineendring var sentralt for å bygge opp Hæren etter fiaskoen i Vietnam. Men på samme tid ble det ved TRADOC rettet mer fokus på trening fremfor teoretisk utdanning (Lock-Pullan 2003:503).

³⁷ Dette kom ble klart uttrykt av DePuy som i forbindelse med utgivelsen av manualen presiserte at "the manual takes the Army out of the rice paddies of Vietnam and places it on the Western European battlefield against the Warsaw Pact" (DePuy 1976: 194). 1976-utgaven av manualen hadde et konvensjonelt fokus, og konseptet "Active Defence" sto sentralt. Manualens forfattere mente at det viktigste for å vinne en krig i Europa, var å vinne det første slaget.

er riktigere å si at de trakk lærdommer som befestet etablerte doktriner. I etterpåklokskapens klare lys er det fristende å si at de lærte de gale tingene. Kroneksempelen her er Summers *On Strategy* (1982) som representerte Hærens offisielle tolkning av Vietnam-krigen. Summers hevdet at Vietnam-krigen var en konvensjonell krig som amerikanerne tapte fordi de fokuserte for mye på opprørsbekjempelse.

Den militære ledelsen observerte ikke de riktige faktorene i etterkant av krigen. Fremfor å vurdere sin egen innsats kritisk i forhold til opprørsbekjempelse, rettet de i stedet blikket mot den konvensjonelle delen av krigen og den politiske konteksten krigen foregikk i. Oberstløytnant Donald B. Vought kommenterte i 1977 at "an observer could be left with the impression that the defence establishment does not recognize irregular or low-intensity conflict as a legitimate form of conflict" (sitert i Linn 2007: 213).

Orient

Et svar på hvorfor Hærens ikke lærte opprørsbekjempelse av Vietnamkrigen ligger i manglende observasjon. Men erfaringene ble ikke bare oversett. Et annet og viktigere svar ligger i orienteringsfasen. Problemet var ikke bare manglende observasjon, men også måten som observert informasjon ble brukt på.

I orienteringsfasen slo den amerikanske militære kulturen inn og virket som en sorteringsmekanisme for hvilken lærdom som ble tatt med videre i organisasjonens minne. Tanken om at historiske erfaringer bidrar til lærdom for dagens kriger står sentralt i amerikansk militær tenkning (Linn 2007: 3). Men måten en militær organisasjon tolker militært nederlag på, avgjør i større grad hvilken påvirkning dette engasjementet har på organisasjonen enn nederlaget i seg selv (Drea 1998: 13). Fremfor systematisk å analysere erfaringene, avviste Hæren denne formen for krigføring. Opprørsbekjempelsen i Vietnam ble sett på som et avvik fra den type krigføring amerikanerne *ville* utkjempe.

De betraktet Vietnam som et unntak. For det første så de på Vietnamkrigen som en del av avkoloniseringsperioden. For det andre så de på den som en krig som ble utkjempet i en kaldkrigs-kontekst. Fra slutten av 1980-tallet var det dermed ikke et behov for å ivareta kunnskap om opprørsbekjempelse. Erfaringene fra Vietnam kunne dermed skyves til side siden krigen ble sett på som "an aberration in the historical trend of warfare, and that the Army had lost a generation's worth of technological modernization there while gaining a generation's worth of nearly irrelevant combat experience" (Herbert 1988: 99).

Det er nærliggende å spørre om amerikanerne her misforsto krigen. Den amerikanske Hæren oppnådde verdifull erfaring under Vietnamkrigen. Dersom erfaringen hadde blitt tatt bedre vare på, kunne den ha skapt et grunnlag for å utvikle både Hærens doktriner og kapasiteter. Problemet var at det etter Vietnamkrigen ikke var noen kritisk debatt om prestasjonene internt i Hæren.³⁸ Fremfor å debattere hva som gikk feil på en konstruktiv måte, valgte den militære ledelsen å fraskrive seg alt ansvar for krigens utfall. Militæret skapte en moderne dolkestøtslegende. Hæren hadde ikke tapt et eneste militært slag av betydning (Summers 1982: 1). Utfallet i Vietnam kom ikke av de militære valgene som ble tatt, men på grunn av tre dolkestøt fra politikerne, anti-krigsbevegelsen og media. For det første kritiserte den militære ledelsen restriksjonene fra politikerne. De mente de sivile lederne overstyrte krigen; de klarte ikke å definere klare mål, og la begrensninger som tvang militæret til å utkjempe krigen med hendene bundet. Sivile ledere hadde i følge Westmoreland (1976: 145) ikke kompetanse til dette. Videre kritiserte militæret anti-krigsbevegelsen som rettet stor misnøye mot de militære. Selv om flertallet av den amerikanske opinionen støttet krigen i begynnelsen, forvitret støtten etter hvert som krigen ikke brakte annet enn manglende politisk suksess og høye dødstall (Cohen 1984: 156). Verneplikten forsterket denne misnøyen. Kritikken fra anti-krigsbevegelsen bidro i følge militæret til å forlenge krigen siden det førte til at kommunistene tolket USA vilje til å krige som svekket (Westmoreland 1976: 503). Det tredje dolkestøtet kom fra amerikansk presse. USAs militære ledelse kritiserte media for at de ikke var problematiserende eller kritisk i sin rapportering fra Vietnam. Vietnamkrigen var den første tv-sendte krigen, og bildeoverføringer fra stridsområder rapporterte i økende grad om amerikanske overgrep i Vietnam (Westmoreland 1976: 509-511).

Denne ansvarsfraskrivelsen feide til side behovet for en debatt om Vietnam generelt og opprørsbekjempelse spesielt. Siden ledelsen i den amerikanske hæren så på krigen som en konvensjonell krig, var det ikke behov for en debatt om opprørsbekjempelse. Det var heller ikke noe behov for å debattere hvordan de kunne forbedre den militære strategien siden de ikke hadde tapt noen betydelige militære slag (Gates 1993). Tradisjonelle slag var imidlertid ikke av særlig betydning i denne formen for krig. Hærens argument om at de ikke hadde tapt noen betydelige slag viser at Hæren som institusjon ikke helt forsto hva slags krig de var

³⁸ Det ble i 1975 gjort et forsøk på å rette et kritisk blikk mot Vietnamkrigens utfall ved U.S. Army War College. Dette møtte stor motstand fra mange offiserer, og oppgaven ble etter hvert gitt til BDM Corporation som publiserte en rapport som kritiserte både Hærens og politikernes tilnærming til krigen i 1979. Rapporten ble oversatt blant Hærens ledere (Birtle 2006: 483).

involvert i.³⁹ En riktig analyse ville indikert at de i) hadde delvis ansvar for krigens utfall og ii) hadde ansvar for denne form for konflikt i fremtiden. Men i tråd med amerikansk militær kultur ble ikke dette sett på som deres oppgave.

Vietnamkrigen ble tolket som en konvensjonell krig av Hærens ledelse.⁴⁰ Debatten innen Hæren etter Vietnamkrigen ble dominert av en gruppe Gates (1993) omtaler som revisjonister. De dominerte forståelsen av krigen i det amerikanske militæret generelt, og i Hæren spesielt. Kort oppsummert er poenget deres at Vietnamkrigen ikke var en revolusjonær krig. Det var en konvensjonell krig der Nord-Vietnam invaderte USAs allierte Sør-Vietnam. Den nordvietnamesiske konvensjonelle invasjonen i 1975 ble brukt som ”bevis” for dette (Summers 1983a: 4).⁴¹

En av disse revisjonistene var oberst Harry Summers som hadde tjenestegjort i både Korea og Vietnam. Summers analyse i *On Strategy* (1982) ble meget viktig i militære kretser, og hadde stor innflytelse på militær tenkning. Summers forklaring var at USA tapte fordi de var bundet av politiske begrensninger slik at de ikke kunne utkjempe krigen konvensjonelt nok. Han så på de nordvietnamesiske, konvensjonelle styrkene som den primære fienden i krigen. Hæren var på 1960-tallet altfor opptatt av opprørsbekjempelse fremholdt han. Dette fokuset gjorde at amerikanerne så på opprørerne som den virkelige fienden, og ikke som den sekundære fienden de egentlig var, hevdet Summers. Amerikanske styrker ble for opptatt av interne forhold som nasjonsbygging i Vietnam, og dette gjorde at de ikke fokuserte på den primære trusselen (Summers 1983b: 42-44).⁴² Han beskyldte videre politikerne for å ikke gi militæret klare nok mål eller nok ressurser. Summers konklusjoner ble støttet av USAs

³⁹ Kommunistene var derimot klar på dette. I en samtale med en nordvietnamesisk oberst sa den amerikanske obersten: «You know you never defeated us on the battlefield», der den nordvietnamesiske obersten repliserte: «That may be so, but it is also irrelevant» (siteret i Summers 1982: 1).

⁴⁰ Det kom imidlertid noe kritikk mot den amerikanske tilnærmingen fra enkeltpersoner i Hæren. Petraeus skrev en artikkel som ble publisert i *Parameters* i 1986, der han advarte mot å trekke feil lærdom fra Vietnamkrigen. Artikkelen hadde liten betydning da, men ble publisert på nytt i samme tidsskrift i 2010. Generalløytnant Dave Palmer kritiserte i *Summons of the Trumpet* (1978: 143-146) den amerikanske konvensjonelle tilnærmingen. Særlig avhengigheten av massiv militærmakt var ødeleggende for krigføringen, mente han. Oberst John Collins (1978) kom med en lignende kritikk i en artikkel *Parameters*.

⁴¹ Vietnamkrigen hadde konvensjonelle elementer, og den konvensjonelle seieren i 1975 var slutfasen på kommunistenes revolusjonære krig. Dette hadde ikke vært mulig å gjennomføre hvis det ikke hadde vært for mange års irregulær krigføring. Revisjonistene overså også at lokale, irregulære styrker bisto de konvensjonelle nordvietnamesiske styrkene og spilte en viktig rolle også i 1975 (Gates 1990: 338).

⁴² Summers forutsetninger har blitt kritisert av flere. Record (2006) beskylder han for å skrive om historien. Gates (1993) peker på at Vietnam-krigen ikke var en konvensjonell krig. Selv om Nord-Vietnam seiret konvensjonelt i 1975, hadde mange teoretikere fra 1960-tallet – blant annet Thompson (1970: 4-5) – skrevet om at en geriljakrig vil kunne eskalere til en konvensjonell krig i de siste fasene av konflikten.

militære ledelse, i tillegg til pensjonerte generaler som hadde vært med å utforme strategier for Vietnamkrigen (Crane 2002: 9).

Summers nedtonet Vietnamkrigens irregulære dimensjon. I stedet for å analysere denne krigens irregulære natur, analyserte militæret den ut fra tradisjonelle, konvensjonelle termer. Dette førte til at det amerikanske forsvaret la mindre vekt på irregulær krigføring og opprørsbekjempelse og heller betonet konvensjonelle modeller. Holdninger hos dominerende personer som Summers bidro til at tenkningen rundt opprørsbekjempelse ble marginalisert i militære kretser i tiden etter Vietnamkrigen. Summers formulerte i *On Strategy* et argument som ble allment akseptert i militære kretser og fikk sterk innflytelse. Individuer kan være viktige og dermed ha betydning for det amerikanske militærets læringsprosess og det institusjonelle minnet. Men det må gi gehør i viktige sirkler for å slå rot i institusjonen. På denne måten forklarer militær kultur individers handlinger. Summers analyse hadde stor innflytelse. Boken ble satt på pensumlistene ved de fleste militære institusjoner (Crane 2002: 9). Nagl (2005: 207) skriver at denne boken ble Hærens offisielle tolkning på hvorfor de hadde tapt i Vietnam.

Decide

En svak eller ufokusert orienteringsfase førte til at beslutninger om å unngå dette i fremtiden ble tatt. Den amerikanske Hæren forberedte seg etter Vietnamkrigen på kriger de var i stand til å utkjempe og visste de kunne vinne – konvensjonelle kriger. Beslutningene som ble tatt var preget av en manglende realitetsoppfatning. Hæren var ikke innrettet mot den krigen de kom til å møte – men heller mot den krigen de ville møte.

Selv om lavere grads offiserer i noe grad oppnådde kunnskap om opprørsbekjempelse på bakken, fikk de ikke ta del i den forrige fasen som var dominert av den militære ledelsen representert ved Summers. Dette gjorde at de heller ikke fikk ta del i beslutningsprosessen. Hæren var organisert på en måte som gjorde at lærdommen gikk ovenfra og nedover i organisasjonen. Læringsprosessen sviktet ved å legge bånd på initiativ til nytenkning nedenfra.

Act

Selektiv observasjon og misvisende orientering førte til at ukloke beslutninger og påfølgende handlinger ble tatt. Hæren fortsatte med sitt vanlige tenkesett, og det ble ikke gjennomført nødvendige endringer i forhold til hva omgivelsene krevde. Problemet for den amerikanske

hæren ligger dermed allerede i den første fasen i sløyfen, men problemet i orienteringsfasen er enda alvorligere. Dette har hatt store konsekvenser for hvordan beslutninger ble tatt og hvilke beslutninger som ble tatt om hvordan organisasjonen skulle handle. Sløyfen ble ødelagt i orienteringsfasen. Dette passet med den amerikanske militære kulturen som er ukomfortabel med opprørsbekjempelse, men viste seg katastrofalt når Hæren igjen måtte utkjempe denne formen for krig i Afghanistan og Irak. Reaksjonen på Vietnamkrigen og en håndfull engasjement Hæren deltok i på 1980- og 1990-tallet, forsterket avvisningen av opprørsbekjempelse og bidro til at den amerikanske hæren ikke var forberedt på irregulær krigføring etter 2001. I praksis utsatte de den påkrevde læringen til et tidspunkt der situasjonen ble så alvorlig at det var akutt behov for endring.

4.2.2 Oppsummering

Den amerikanske Hæren lærte av Vietnamkrigen, men som dette kapitlet har vist, tok organisasjonen med seg begrenset lærdom om irregulære konflikter videre. Hovedproblemet lå i OODA-sløyfens orienterings-fase, der hærledelsen fokus på konvensjonell krigføring dominerte. Selv om det eksisterte kritikk mot den amerikanske tilnærmingen i Vietnam intern i organisasjonen, var det vanskelig for nytenkere utenfor ledelsen å komme til. Læringen gikk dermed ovenfra og nedover i organisasjonen. Rosen (1988) understreker at den militære ledelsen må godta de nye oppgavene for at organisasjonen skal lære noe nytt. Siden ledelsen rettet fokuset mot konvensjonell krig, ble det heller ingen karriereinsentiver for å fremme irregulær krig.

Dette kan ses i lys av at læringen skjedde i fredstid. I følge Rosen (1995) er læring i fredstid et resultat av en intern debatt i organisasjonen om hvordan den neste krigen vil se ut, og hva Hæren må gjøre for å forberede seg på denne. Det var stor konsensus om at Vietnam var et stort nederlag de ønsket å distansere seg fra. På samme tid mente Hæren at de måtte ruste opp de konvensjonelle kapasitetene for å kunne utkjempe en krig mot Sovjetunionen. Dette preget den interne debatten. En annen følge av at læringen foregikk i fredstid, er at det var mindre press på Hæren til å endre seg. I fredstid forekommer det ikke noe press fra bakkenivå om tilpasning, og etter Vietnamkrigen var det ikke et betydelig press fra det sivile lederskapet eller opinionen om å endre tilnærmingen til krig. Det var dermed ikke noe eksternt press som kunne bidratt til endring. Hæren var dermed overlatt til seg selv når det kom til tenkning om hvordan den neste krigen ville se ut. Med general Starrys ord ”reformerte militæret seg selv innenfra” (Lock-Pullan 2003: 490-491). I tråd med de dominerende

holdningene og amerikansk militær kultur betydde dette i praksis at de distanserte seg fra Vietnamkrigen og irregulær krigføring.

Kapittel 5 – Arven fra Vietnam

Vietnamkrigen var en traumatisk opplevelse for det amerikanske forsvaret. Dette kapitlet skal vise hvilke konsekvenser denne krigen hadde på Hærens tenkning. Hva slags kriger forberedte de seg på fra slutten av 1970-tallet og frem til 2001, og hvilke praktiske utslag fikk dette? Kapitlet innledes med en gjennomgang av noen av engasjementene det amerikanske militæret var involvert i. Videre vil jeg bruke Boyds OODA-sløyfe for å vise læringen i den amerikanske hæren i tiårene etter Vietnam-krigen.

Hovedtendensen var at Hærens preferanse for konvensjonell krigføring ble forsterket i tiden etter Vietnam-krigen. De lærte ikke noe nytt av de irregulære engasjementene de deltok i, og flere konvensjonelle kriger – særlig Golf-krigen – bidro til dette. Særlig fortsatte avvisningen av opprørsbekjempelse i tiårene etter amerikanerne trakk seg ut fra Sør-Vietnam, noe som ble forsterket av ulike hendelser som det amerikanske forsvaret deltok i på 1980- og 1990-tallet.

5.1 Amerikansk krigføring etter Vietnamkrigen

Det amerikanske forsvarets tenkning om krig i tiårene etter Vietnamkrigen kan deles i tre områder. Det første gjelder tenkning om Den kalde krigen og supermaktens rivalisering. Det andre gjelder store, konvensjonelle kriger. Det tredje gjelder irregulære kriger, herunder opprørsbekjempelse.

Det er det siste som skal stå i fokus her. Jeg vil likevel presentere USAs tenkning om atomkrig og konvensjonelle kriger for å dekke hvordan Hæren som organisasjon tenkte omkring hele konfliktspekteret.

5.1.1 Atomkrig

Når det gjelder det første området, var atomvåpen og avskrekking av Sovjetunionen viktig for amerikansk krigstenkning under den kalde krigen. Sovjetunionen hadde flere atomvåpen på 1980-tallet, og USA investerte kraftig i slike våpen i denne perioden. Fokuset på atomvåpen ble redusert ut over 1980-tallet. INF-avtalen⁴³ mellom USA og Sovjetunionen, som ble

⁴³ The Treaty Between the United States of America and the Union of Soviet Socialist Republics on the Elimination of Their Intermediate-Range and Shorter-Range Missiles.

undertegnet i 1987 og fullført i 1991, bidro til dette. Denne nedrustningsavtalen innebar destruksjon av begge parters mellomdistanseraketter.

I perioden mellom 1991 og 2001 hadde ikke USA lenger en klar fiende i Sovjetunionen, og fokuset på atomvåpen avtok. Våpenarsenaler ble redusert og produksjonen stanset. Tenkningen rundt denne formen for krig forsvant imidlertid ikke helt. Men den potensielle trusselen kom nå enten fra såkalte "rogue states" eller fra ikke-statlige grupperinger som kunne anskaffe og benytte denne type våpen.

5.1.2 Konvensjonell krigføring

Når det gjelder det andre området, store konvensjonelle kriger, stod dette sentralt i USAs krigstenkning. Særlig gjelder dette planleggingen av krig i Europa.

5.1.2.1 Perioden 1973-1990

Alle forsvarsgrenene viste forsiktighet med bruk av militærmakt, men Hæren var den mest konservative under den kalde krigen. Hæren fokuserte i stor grad på å være rustet til en konvensjonell krig som de så på som mulig til tross for at det eksisterte atomvåpen (Betts 1977: 119-120), og var dimensjonert til å kunne håndtere to store konflikter, Korea og Midt-Østen, som skulle kunne håndteres samtidig. I følge Krepinevich (1986: 272) var Jom Kippur-krigen i 1973 en gudegave for den amerikanske Hæren. Krigen viste at moderne konvensjonelle kriger var "greatly expanded in size, lethality and complexity" og at Hæren ikke var forberedt på dette (Lock-Pullan 2003: 498-499). Sovjetunionen var bedre forberedt på denne formen for krig. Blant annet fordi de hadde bedre doktriner (Linn 2007: 202). Det amerikanske militæret var utkjørt etter Vietnamkrigen, og måtte hente inn gapet.

Weinberger-doktrinen sto sentralt i den militære tenkningen og krigføringen. Caspar Weinberger var Reagans forsvarsminister. Hans ideer kom fra de samme erfaringene som Summers og spilte en rolle når det gjaldt beslutningen om å gå til krig. Weinberger formulerte i 1984 det som ble den militære responsen på hvordan man skulle unngå et nytt Vietnam, og doktrinen reflekterer militærets egen lærdom fra krigen.⁴⁴

⁴⁴ I en tale for *National Press Club*, fremført like etter en mislykket kampanje i Libanon og med frykt for eskalering av det pågående engasjementet i El Salvador, presenterte Weinberger seks betingelser for når man skulle vurdere bruk av militærmakten. Disse betingelsene la begrensninger på hvilke omstendigheter og med hvilke midler politiske ledere skulle bruke militærmakten. Den lyd som følger: i) USA skal ikke sende styrker dersom engasjementet ikke er av viktig betydning for egne eller alliertes interesser, ii) Dersom det anses som nødvendig å sende tropper, skal det gjøres med en klar intensjon om å seire. Dersom USA ikke er villig til å

Doktrinen fikk sin første anvendelse i to små amerikanske operasjoner. Den første, *Operation Urgent Fury*, ble gjennomført i Grenada i løpet av en måned høsten 1983. En USA-ledet koalisjon invaderte med bakgrunn i store uroligheter i landet. Koalisjonen hadde som mål å styrte det sittende styret, People's Revolutionary Government, gjenopprette et rettmessig styre, samt å evakuere amerikanske borgere fra Grenada.

Den andre operasjonen var *Operation Just Cause* i Panama mellom desember 1989 og januar 1990. Operasjonen hadde som mål og fjerne statslederen Manuel Noriega. I denne operasjonen var den militære ledelsen opptatt av å unngå et nytt Vietnam. Den militære planleggingen var omfattende og god, og i samsvar med Weinberger-doktrinen. CJCS Colin Powell⁴⁵ var i planleggingsfasen omstendig. Med Vietnam i bakhodet var han redd for å trå feil, og han forsikret seg om at den militære planleggingen var grundig og at operasjonen ble gjennomført med de midlene som trengtes (Woodward 1991: 152-153, 171). Militæret fikk her i stor grad planlegge og utføre operasjonen som de selv ville (Jackson 1992: 23-29). Powell ønsket en stor konvensjonell operasjon som raskt skulle ødelegge Noriegas regime og Panamanian Defence Forces, slik at de amerikanske styrkene kunne trekke seg ut raskt (Woodward 1991: 167-171). Dette betydde massiv maktbruk – i tråd med amerikansk militær kultur. Operasjonen var en stor militær suksess.

5.1.2.2 Perioden 1991-2001

Weinbergers tale reflekterte de dominerende meningene i Pentagon og Forsvarsdepartementet på denne tiden, og det var disse hovedtrekkene Colin Powell tok med seg inn i Bush-administrasjonen da han ble CJCS i 1989. Rundt 1990 så daværende president Bush og hans administrasjon at nye sikkerhetsutfordringer ville oppstå ved Sovjetunionens fall, og en ny nasjonal sikkerhetsstrategi ble utviklet. Fra å ha hatt Sovjetunionen som viktigste trussel, var trusselbildet nå preget av regionale konflikter som måtte kontrolleres slik at de ikke eskalerte. Pentagon startet da utviklingen av en ny militær strategi for å møte disse nye truslene.

sende tilstrekkelige styrker eller bruke nødvendige ressurser for å oppnå målene, skal man ikke sende tropper i det hele tatt, iii) Dersom det sendes styrker, skal det foreligge klart definerte politiske og militære mål. Politiske og militære ledere skal vite hvordan styrkene kan oppnå de definerte målene, og sende styrker som er kapable til å utføre jobben, iv) Forholdet mellom det som må til for å oppnå målene og ressursene som trengs (i forhold til størrelse og sammensetting) må kontinuerlig vurderes og tilpasses ved behov, v) Det må være støtte i befolkningen, og vi) Bruk av amerikanske styrker er siste utvei (Weinberger 1984).

⁴⁵ Chairman of the Joint Chiefs of Staff er den høyeste militære stillingen i det amerikanske forsvaret. CJCS er også en viktig militær rådgiver for Presidenten.

Det som omtales som Powell-doktrinen ble ferdigstilt i 1991-1992 som en modifisering av Weinbergers doktrine.⁴⁶⁴⁷ Denne doktrinen ble et viktig utgangspunkt for den første Golf-krigen i 1991. Powell var i utgangspunktet mot å intervensere i Irak på daværende tidspunkt, men da beslutningen først var tatt av Bush-administrasjonen, orkestret han de militære styrkene med overveldende makt og de oppnådde gode resultater. (DeYoung 2006: 194-201). De allierte landene, med USA i spissen, gjennomførte en luftoffensiv i seks uker før bakkestyrker ble sendt inn. 100 timer etter erklærte Saddam Hussein at Irak trakk seg ut av Kuwait.

5.1.3 Irregulær krigføring

5.1.3.1 Perioden 1973-1990

Når det gjelder det tredje området, ukonvensjonell krigføring, var den kalde krigens oppdemningsdoktrine et sentralt utgangspunkt. Særlig Reagan var bekymret over at Sovjetunionen hadde unnveket oppdemningen og hadde etablert et nærvær i både Asia, Afrika og Latin-Amerika. Reagan-administrasjonens *National Security Strategy* fra 1987 anerkjenner behovet for deltakelse i lavintensitetskonflikter på grunn av truede amerikanske interesser. Men dersom USA skulle delta med militære midler, skulle det dreie seg om en indirekte tilnærming gjennom å assistere og støtte allierte aktører som var truet. Amerikanernes oppgave skulle primært bidra til å styrke de lokale militærorganisasjonene, slik at de selv kunne sørge for sikkerhet for befolkningen. Dokumentet utelukker ikke å bruke amerikanske styrker, men dette ses på som en siste løsning, og kun i tilfeller som har stor betydning for amerikanske sikkerhetsinteresser (The White House 1987: 32-34).

Et unntak til denne oppdemningspolitikken var engasjementet i Libanon mellom 1982 og 1984. Selv om konflikten foregikk under den kalde krigen og aktørene hadde delvis

⁴⁶ Powell hadde vært Weinbergers rådgiver og bidro til utformingen av Weinbergers tale. Powells doktrine er også påvirket av hans erfaringer som offiser fra Vietnam. Powells videreføring av Weinbergers doktrine gjorde at mange omtalte doktrinen som Weinberger-Powell doktrinen (Record 2006).

⁴⁷ Powell skrev en artikkel i *Foreign Affairs* (1992) at militærmakten kun skal brukes i situasjoner der det politiske målet var viktig for nasjonale interesser, samt at målet skulle være klart og forstått – også for opinionen. Den militære maktbruken skulle vurderes som siste utvei, og først etter at alle andre muligheter var forsøkt. I tillegg skulle risikoen ved oppdraget være på et akseptabelt nivå. I slike tilfeller skulle militærmakten bli gitt tydelige mål som var koblet til de politiske målene. De militære operasjonene skulle kunne utføres raskt uten at det var politiske forpliktelser som holdt de militære styrkene igjen, og det måtte foreligge en klar exit-strategi. Powell understreket at når man først må bruke militær makt, skulle dette gjøres på en avgjørende måte med avgjørende grad av maktbruk uten politiske restriksjoner: "we should win and win decisively". Doktrinen er imidlertid myntet på konvensjonelle kriger. Den passer ikke alltid på mindre kriger. For her må militære styrker ofte bli igjen og trykke de politiske institusjonene og stabilisere den sosiale orden.

tilhørighet til stormaktene, var engasjementet primært begrunnet med et ønske om regional stabilitet og fred. Mandatet gikk ut på å bistå den libanesiske regjeringen med å sikre suverenitet og garantere for sikkerhet, og hadde dermed et humanitært aspekt. Oppdragets engasjementsregler var i utgangspunktet begrenset til ikke å inkludere kamphandlinger annet enn ved selvforsvar. Men etter flere voldelige handlinger mot amerikanske styrker, ble oppdraget utvidet til at amerikanerne kunne skyte for å støtte den libanesiske hæren. Amerikanske styrker ble i større grad involvert i kamphandlinger, og dødstallene økte. Etter et terroranslag mot en amerikansk base i oktober 1983 der 241 marinesoldater mistet livet startet tilbaketrekningen som var fullført i løpet av februar 1984.

USA var i denne perioden involvert i enda et engasjement relatert til oppdemning mot Sovjetunionen.⁴⁸ Fra et politisk utgangspunkt var El Salvador likt Vietnam, og opprørsbekjempelsen ble organisert med lærdom fra Vietnam i bakhodet.⁴⁹ Tilnærmingen i El Salvador skilte seg fra engasjementet i Vietnam ved at Hæren ikke benyttet seg av amerikanske bakkestyrker, men støttet den salvadorianske staten. Dette dreide seg om militær trening, materiell støtte, utviding og rådgivning til det salvadorianske militæret og økonomisk bistand,⁵⁰ slik at de selv kunne kjempe mot opprørerne Frente Farabundo Marti de Liberacion Nacional. Den amerikanske Hæren styrket de konvensjonelle kapasitetene til det salvadorianske militæret i betydelig grad, men det var bevissthet blant rådgiverne om å ikke ha et for konvensjonelt fokus i opplæringen. Chief of Staff of the Army (CSA) Meyer mente at sosial reform og økonomisk utvikling var viktig for å bedre folkets situasjon, og dermed vinne krigen (Schwarz 1991: 8-10, 74).

5.1.3.2 Perioden 1990-2001

Under den kalde krigen var intervensjon innskrevet i oppdemningspolitikkenes ramme. Etter den kalde krigens slutt sank kostnadene ved ikke å intervensjonere. Ekstern støtte til opprør ble dermed fjernet fra nasjonal sikkerhetspolitikk, såfremt det ikke truet med å destabilisere land i

⁴⁸ Det skal bemerkes at mye av støtten USA ga til regimer som kjempet mot opprørere på 1980-tallet var omstridt. Amerikanernes støtte til den salvadoriske staten skapte stor motstand i USA fordi regimet begikk store menneskerettighetsbrudd under krigen. Dette kom i skyggen av kampen mot kommunisme.

⁴⁹ "For the United States (...) El Salvador represents an experiment, an attempt to reverse the record of American failure in waging small wars, an effort to defeat an insurgency by providing training and material support without committing American troops to combat" (Bacevich, Hallums, White og Young 1988: 1).

⁵⁰ Amerikanerne støttet El Salvador økonomisk mellom 1980 og 1990. Mellom 1981 og 1983 gav amerikanerne 235 millioner dollar til den salvadorianske staten (Beckett 2001: 206).

nærheten av USA (Metz 1995: 20). Hæren deltok også i denne perioden i flere irregulære engasjement. Men disse var av en annen karakter enn tidligere. Det var en pågående debatt mellom den militære ledelsen som var preget av Weinberger-Powell doktrinen, og Forsvarsdepartementet som mente det kunne være ødeleggende for politikerne å ikke gripe inn i situasjoner som krevde dette. Clinton-administrasjonen viste økt vilje til å bruke militærmakten, og Hæren ble involvert i irregulære, globale engasjement i form av fredsoperasjoner og statsbygging, fremfor opprørsbekjempelse.

Det første engasjementet var *Operation Provide Comfort* mellom april og juli 1991. Etter Golf-krigen ble mange kurdere tvunget til å flykte nordover i Irak i frykt for represalier fra Saddam Hussein. Forholdene i Nord-Irak var vanskelige, og det oppsto et behov for humanitær bistand. Daværende president Bush besluttet å sende styrker til en USA-ledet koalisjon som skulle sørge for sikkerhet for kurdere mot irakiske angrep, og at humanitære behov ble dekket gjennom nødvendige forsyninger. Blant annet ble militære styrker satt på bakken for å sørge for etablering av midlertidige flyktningleire, og en flyforbudsone ble etablert.

Den neste operasjonen bidro i stor grad til å forsterke Hærens aversjon mot små kriger. I desember 1992 besluttet president Bush å sende 30 000 soldater fra Hæren og Marinekorpset til Somalia som en del av den amerikanskledede *Operation Restore Hope*. Somalia var i borgerkrig og det var et sterkt behov for sikkerhet og humanitær bistand. Bakgrunnen for dette var at forsyninger som ble sendt til landet ikke kom frem til befolkningen fordi regionale krigsherrer kontrollerte Mogadishu. USAs engasjement var nøytralt, og målet var å sørge for at nødvendige forsyninger nådde befolkningen. Mandatet var begrenset i at det ikke inkluderte tiltak som avvæpning av klanene. Restriktive engasjementsregler var et uttrykk for at amerikanerne ikke ønsket å bli involvert i for stor grad. Dette var ikke et nasjonsbyggingsprosjekt.

Den akutte situasjonen ble normalisert etter få måneder, og etter store deler av de amerikanske styrkene ble trukket ut i 1993, klarte ikke de resterende FN-styrkene å kontrollere området. Det ble gitt mandat til å gå etter krigsherren Mohamed Farrah Aidid som gjorde livet surt for FN-styrkene. Spesialstyrker fra den amerikanske hæren og Marinekorpset bisto i dette.⁵¹ Situasjonen i Mogadishu ble forverret, og i oktober samme år ble 18 amerikanske soldater drept og 82 skadd. Uttrekningen ble ferdigstilt i løpet av seks måneder.

⁵¹ En offiser i Hæren begrunnet bruk av spesialstyrker med at det ville fremme en rask seier uten betydelig grad av forpliktelse i ettertid - noe bruk av ordinære bakkestyrker ville kunne medført (Boot 2002: 323).

Også i *Operation Uphold Democracy* i Haiti to år etter intervensjonen USA med en fellesoperativ styrke som hadde svært restriktive engasjementsregler. Målet var å reinnsette president Aristide som hadde blitt styrtet i et kupp noen år tidligere, og oppdraget var preget av frykt for å miste egne liv i et engasjement som ikke direkte truet amerikanske interesser. Amerikanernes varsomhet var så sterk at Bob Shacochis i *Immaculate Invasion* (1999: 254) skrev at ”US soldiers had invaded Haiti for the primary purpose of protecting themselves”.

Da det brøt ut konflikt i tidligere Jugoslavia, var det motstand i det amerikanske militæret mot involvering fordi det ikke passet med Powell-doktrinen. Men Powell gikk av som CJCS i 1993 og Clinton vedtok at luftkampanjer ble iverksatt i Bosnia og Kosovo. Igjen var frykten for egne tap stor blant amerikanerne, noe som ble reflektert i at man i Kosovo ikke engang var villig til å bruke kamphelikopter. Halberstam (2002) viser militærets nøling i forhold til deltakelse i disse engasjementene. I begge konflikter var det fredsbevarende styrker etter konfliktene var over. USA deltok, men med restriktive engasjementsregler.

5.2 Hva lærte den amerikanske Hæren i tiårene etter Vietnamkrigen?

5.2.1 Hærens læring i tiårene etter Vietnamkrigen i lys av Boyds OODA-sløyfe?

Kapittel 4 viste at problemet med Hærens læring av Vietnamkrigen lå i observasjons- og orienteringsfasene. Dette fortsatte til dels i tiårene etter Vietnamkrigen. Dette delkapitlet vil vise at hovedproblemet til den amerikanske Hæren på 1980- og 1990-tallet lå i orienteringsfasen, men allerede observasjonsfasen var utilstrekkelig.

Observe

Kapittel 4 viste at 1976-utgaven av FM 100-5 fokuserte på konvensjonell krig og konseptet ”Active Defence”. Dette fokuset ble kritisert fordi USA ikke var sterke nok militært til denne strategien. General Donn Starry ble sjef for TRADOC i 1977, og i 1982 ble en revidert utgave av manualen publisert. Denne feltmanualen hadde også fokus på høyintensiv, konvensjonell konflikt, men nå med konseptet AirLand Battle som fokuserte på koordinering mellom bakke- og luftstyrker for å vinne militære kampanjer fremfor å kun vinne det første slaget. Denne ble utformet i en kald krigs-kontekst, men varte ut over 1990-tallet. Den neste revideringen av FM 100-5 kom i 1986. I begge utgavene var det fokus på Sovjetunionen og AirLand Battle. Heller ikke 1986-utgaven trekker et kvalitativt skille mellom små og store kriger. Manualen

nevner ikke opprørsbekjempelse i det hele tatt. Selv om det står i doktrinen at ukonvensjonell krigføring nå var inkorporert i krigføringen, er det kun en side i manualen som handler om dette (Linn 2007: 213). Alle konflikter betraktes i lys av militærets offensive ”give-them-everything-you’ve-got military doctrine”. Det er som om diskusjonene om krig hviler på en ikke uttalt antakelse om at alle kriger er like, slik at den som er godt utstyrt til å kjempe store kriger, også er utstyrt til å kjempe små. Fremfor å planlegge for små kriger, fokuserer USA på avskrekking. De følger samme type logikk som i atomavskrekkingen overfor Sovjetunionen for å hindre at potensielle fiender skal prøve seg, og slik hindre behovet for krigføring (Cohen 1984: 171).

Den amerikanske militære kulturens preferanse for store konvensjonelle kriger utgjorde også en viktig komponent for bakgrunnen for Weinberger-Powell doktrinen som var konsistent med amerikanske tradisjoner for krigføring. Doktrinen rasjonaliserte storkrig. Den sier ingenting om små kriger – og ingenting om hva man skal gjøre dersom man havner opp i en. Powell var etter erfaringene fra Vietnam mot amerikansk militær deltakelse i begrensede kriger.⁵² Doktrinen skiller klart mellom politikk og militær adferd, og kan leses som en oppskrift på å vinne store militære slag fremfor kriger.

Også feltmanualene på 1990-tallet fortsatte å unngå irregulær krig som et tema, og distanserer seg fra det ved å kalle det OOTW. 1993-utgaven av FM 100-5, *Operations*, inkluderer et kort kapittel om OOTW. Feltmanualen gjør et skille mellom krig og OOTW, selv om den sier at prinsipper som gjelder for krig også kan brukes i OOTW (Department of the Army 1993: 13-0) Opprørsbekjempelse nevnes kort i dette kapittelet. Dersom Hæren blir involvert i opprørsbekjempelse eller en situasjon som krever støtte til opprørerne skal dette gjøres via økonomisk støtte og militær trening. Selv om manualen åpner for at vanlige styrker kan involveres i opprørsbekjempelse eller støtte til et opprør, sier den at dette primært er en oppgave for Spesialstyrkene (Department of the Army 1993: 13-7 - 13-8). Militæret godtok lavintensitetskonflikter til en viss grad, men ikke den sivile delen som innebærer nasjonsbygging. Opprørsbekjempelses-tenkning i form av at Hæren skal delta med egne bakkestyrker var nærmest fraværende.

⁵² Powell (2003: 149) skriver i sine memoarer at ”many of my generation, the career captains, majors, and lieutenant colonels seasoned in that war [Vietnam], vowed that when our turn came to call the shots, we would not quietly acquiesce in a half-hearted warfare for half-baked reasons that the American people could not understand or support.”

Selv om Hæren hadde deltatt i irregulære engasjement, ble det diskutert i liten grad etter konfliktene. Hoffman (1994: 109-110) peker på at det er gjort lite for å analysere og lære av *Operation Just Cause*. Selv om det ble trukket lærdom fra taktisk nivå fra flere hold (Jackson 1992; Taw 1996), var det begrenset lærdom i forhold til overordnet strategi. En anonym artikkel ble publisert i *Armed Forces Journal* i 1993. Denne artikkelen pekte på mangelen på strategiske analyser etter krigen i Panama. Artikkelen ble møtt med kritikk. Det var likevel enighet i militære kretser om at *Just Cause* var en vellykket operasjon (Jackson 1992: 3). Det er nærliggende å si at Hæren trakk lærdom om at siden denne raske, store tilnærmingen fungerte her og på Grenada, var dette riktig tilnæringsmåte til andre konflikter - også andre lavintensitetskonflikter.⁵³

Det er her mulig å trekke et skille mellom observasjon av vellykkede kampanjer, og mislykkede kampanjer. Grenada, Panama, og særlig Golf-krigen ble vurdert som vellykkede. Av de irregulære oppdragene, ble El Salvador ansett som en suksess og brukt som modell for fremtidige kampanjer. Det er først og fremst disse konfliktene som amerikanerne observerer og legger til grunn for videre analyse. Problemet med dette har vært at observasjonen har vært lite kritisk. Et eksempel på dette er at Luftforsvaret ignorert de resultatene av "Gulf War Air Power Survey" som ikke svarte til forventningene (Murray og Watts 1996: 411-412).

De kampanjene som endte med store tap og politisk og militært nederlag, ble ikke observert. Når militæret diskuterte Libanon og Somalia, prøvde de ikke å forklare sin egen prestasjon i konflikten. De forsøkte heller å bortforklare utfallene ved å skyldes på faktorer som lå utenfor deres egen organisasjon. Den militære ledelsen mente politikerne ikke forsto konflikten i Libanon, og klarte ikke å akseptere mangler ved egen tilnærming (Hoffman 1994: 61, 79). I Somalia mente militæret at de ikke fikk store nok våpensystemer. Blant annet etterspurte de kamphelikoptre og stridsvogner som de aldri fikk. Det var bred enighet om at Somalia var et nederlag, men det ble ikke gjennomført betydelige forsøk på å analysere militærets egne prestasjoner i konflikten, eller å endre tilnærmingen til denne type krig (Linn 2007: 223).

⁵³ Dette er en misvisende og delvis farlig lærdom. Alle konflikter er unike, men det var noen trekk ved Panama som skilte det fra andre. USA hadde vært knyttet til området over lengre tid. Dette gjorde at de hadde gode kunnskaper om terreng, infrastruktur og nettverk. De hadde baser der, de hadde tidligere vært med og trent Panamas militære styrker, og kanskje viktigst: De hadde folket på sin side. I tillegg hadde de nesten to år på å planlegge denne kampanjen (Jackson 1992: 23-29).

Selektiv observasjon av suksessene er dermed noe som kjennetegner Hæren i observasjonsfasen. Dette forsterkes av at de kampanjene som var vellykkede også var i tråd med amerikansk militær kultur.

Orient

På grunn av Reagan-administrasjonens interesse for lavintensitetskonflikter i den tredje verden, var det en liten oppblomstring i litteratur, tenkning og debatt om dette i militære kretser (Metz 1995: 11). Diskusjonen dreide seg imidlertid ikke om at amerikanske styrker skulle engasjere seg direkte i irregulær krigføring og opprørsbekjempelse; den dreide seg om å bistå innfødte styrker i deres kamp mot sovjetiskstøttede regjeringer i form av militær og økonomisk assistanse, rådgivning og trening.

Erfaringer fra Reagan-doktrinen avspeiles i FM 100-20, *Military Operations in Low Intensity Conflicts* (Departments of the Army and Air Force 1990) og den taktiske feltmanualen FM 90-8, *Counter guerrilla Operations* (Department of the Army 1986). Doktrinene var formet av Vietnam og El Salvador. Militærets økte interesse for lavintensitetskonflikter avspeiles også i etableringen av The Center for Low Intensity Conflict i 1986. Denne institusjonen skulle forberede og øke forståelsen for lavintensitetskonflikter og OOTW for soldater og offiserer i Hæren og Luftforsvaret. Institusjonen ble lagt ned i 1996. Også U.S. Army Special Warfare Center økte fokuset på lavintensitetskonflikter på 1980-tallet (Metz 1995: 11).

Til tross for oppblomstringen i tenkning om lavintensitetskonflikter, skriver Bowden (1982: 62) at det ikke var noen tegn på institusjonell læring med hensyn til små kriger. Doktrinen for lavintensitetskonflikter under krigen i El Salvador var forholdsvis uendret siden Vietnamkrigen (Downie 1998: 149-160). Dette viser at Hæren ikke lærte av erfaringene fra Vietnam. Små kriger ble lite diskutert i militære kretser. Når det ble debattert, var det unntaket, og kritikken ble i liten grad hørt. For eksempel ble *Operation Just Cause* ukritisk ansett som en stor militær suksess, til tross for at det var betydelige utfordringer i overgangsfasen mellom kamphandlingene og gjenoppbyggingen av landet etter disse hadde stanset. Militæret hadde ikke lagt planer for ustabile omgivelser etter kamphandlingene var over (Linn 2007: 219-220). Generalløytnant Carl Stiner sa etter konflikten at Hæren ikke lærte noe av denne konflikten; de bekreftet kun det de viste (Senkovich 1990: 45).

En annen kritikk av krigen i El Salvador ble skrevet av fire oberstløytnanter. De konkluderte med at militæret ikke hadde forberedt den salvadoriske hæren godt nok på

opprørsbekjempelse (Bacevich, Hallums, White og Young 1988). Problemet var at dette ble ikke hørt. Krigen i El Salvador ble sett på som en vellykket militær operasjon, og kritiske røster ble ikke en del av analysen som utgjorde grunnlag for videre beslutninger. General Wallace Nutting kom med en lignende kritikk. I 1982 leverte han et skriv til TRADOC der han mente at tilnærmingen til konflikten i El Salvador var for konvensjonell og at de salvadoriske styrkene ikke fikk nok trening i opprørsbekjempelse. Heller ikke hans meninger ble hørt i Hærens ledelse (Downie 1998: 166).

Selv om Hæren anerkjente et behov for at de måtte være forberedt på å møte ulike former for trusler, var analysefasen i OODA-sløyfen preget av den tradisjonelle formen for tenkning om krig. General Carl Vuono skrev i 1990 en artikkel i *Parameters* at USAs posisjon i verden gjorde at militæret måtte være forberedt på et bredt spekter av oppgaver. Løsningen hans var å utvikle konvensjonelle styrker som var sterke nok til å kunne håndtere disse (Vuono 1990). Dette illustrerer igjen troen på at små kriger kan vinnes med store midler.

Krigene i Grenada og Panama og Golf-krigen ble ansett som vellykkede militære operasjoner. Alle konfliktene påvirket orienteringsfasen, men Golf-krigen har hatt mest innflytelse. Denne krigen viste hvordan USA raskt og billig kunne seire militært, og krigen forsterket troen på Weinberger-Powell doktrinen. Daværende president Bush sa i en radiotale til amerikanske soldater 2. mars 1991 at "We promised this would not be another Vietnam. And we kept that promise. The specter of Vietnam has been buried forever in the sands of the Arabian Peninsula" (McGrath 2001: 149). Også Hæren profilerte Golf-krigen som en suksess. I *Certain Victory* skrev CSA Gordon R. Sullivan at "The victory vindicates the tireless and often unheralded work of a generation of army leaders who forged a new army from the dispirited institution that emerged from Vietnam" (sitert i Linn 2007: 220). Krigen ble sett på som en gjenopprettelse av den tapte æren etter Vietnam-krigen. Det amerikanske militæret viste at det var mulig å vinne en krig raskt, og uten mange tapte liv. Krigen ble av mange offiserer sett på som en stor militær suksess, nettopp fordi militæret hadde trukket den riktige lærdommen fra Vietnam. Men fremfor å lære fra Vietnam-krigen, er min påstand at Golf-krigen forsterket arven fra Vietnam og Hærens preferanse for teknologisk, konvensjonell krig. Golf-krigen ble sett på som en perfektjonert versjon av denne type krig. Dette til tross for at Golf-krigen ikke er en så stor suksess som den profileres som. Selv om den irakiske hæren på daværende tidspunkt var verdens fjerde største hær, var amerikanerne militært overlegne.

Likevel ble lærdommen fra Irak i 1991 at denne tilnærmingen var vellykket. Fremfor en grundig analyse i etterkant av krigen, skjedde analyseprosessen ukritisk. Lærdommen var en bekreftelse på det Hæren allerede visste: Store konvensjonelle midler er oppskriften på seier i krig. Problemet var at fremtidens kriger trolig ikke ville se ut som den første Golfkrigen. Hussein viste andre som potensielt ville utfordre USA, at en konvensjonell tilnærming ikke var måten å gjøre det på.

Powell-doktrinen avviste militær maktbruk som et diplomatisk middel. Doktrinen ble møtt med kritikk fra politikerne som så på militære trusler og tvangsmakt som et viktig politisk middel ut over 1990-tallet. Morgan (2005: 154) og Shultz (1993: 650-651) peker på at en slik bruksmåte ikke passer for et bredt konfliktspekter, og særlig ikke i de typer begrensede konflikter som dominerte etter den kalde krigens slutt. Chace (1999) påpeker at det var en økning i internasjonale operasjoner på grunn av at det ikke var noen direkte sikkerhetstrussel mot amerikanske interesser. Men til tross for kritikk fra flere politikere, dominerte doktrinen den militære ledelsens holdninger. Doktrinen kunne leses som en rettferdiggjøring av å ikke intervensjonere i små kriger i en ny tid. Powell og resten av den militære ledelsen var mot små, begrensede kriger uten viktige amerikanske interesser – de var mot intervensjonene i både Haiti, Bosnia og Jugoslavia på 1990-tallet. De beskyldte politikerne for å sende amerikanske soldater av gårde på nasjonsbyggingsoppdrag som ikke oppfylte Weinberger-Powell doktrinens kriterier for bruk av militærmakt.

Hæren var ikke organisert på en måte som fremmet nytenkning i tiden etter Vietnamkrigen. Veien til avansement i grad gikk ikke via El Salvador. Downie (1998: 178) skriver at de som ønsket en militær karriere søkte seg andre steder enn El Salvador. En kontroversiell rapport fra 1985 konkluderte med at de fleste offiserer i Hæren var fokusert på opprykk, og organisasjonen var strukturert på en måte som fremmet disse. Den interne, upubliserte studien konkluderte med at "the bold, original, creative officer cannot survive in today's army" (sitert i Linn 2007: 219). Denne holdningen fortsatte ut over 1990-tallet. En studie fra 1995 befestet denne holdningen. Studien viste at "telling the truth ends careers quicker than making stupid mistakes or getting caught doing something wrong" (sitert i Linn 2007: 224). Nytenkning og innovasjon ble hindret av et system som fremmet store, konvensjonelle kriger. Selv om det trolig eksisterte individer som tenkte nytt, kom de ikke til.

En slik måte å strukturere en organisasjon der den militære kulturen står sterkt, gjorde at orienteringsfasen ble lite kritisk. De lærte bare det samme enda en gang. Dette førte i neste

runde til at de beslutningene som ble tatt gjorde at Hæren måtte gjennom en lang læreperiode i krigene etter 2001.

Decision

På bakgrunn av orienteringsfasen, tok Hæren i tiårene etter Vietnamkrigen avstand fra irregulær krigføring.⁵⁴ Dette var særlig tydelig på 1980-tallet. Selv om amerikanerne deltok i irregulære engasjement, blant annet i El Salvador, var deltakelsen preget av at de ønsket å involvere egne soldater i så liten grad som mulig. Deltakelsen gikk i hovedsak ut på finansiering og rådgivning av salvadoriske styrker.

På 1990-tallet var det en debatt mellom Pentagon og politikerne om hvilke situasjoner militærmakten skulle brukes. Under Clinton-administrasjonen viste politikerne en tilbøyelighet til å bruke militærmakten for tvangsformål i situasjoner som gikk mot Weinberger-Powell doktrinen.

Act

Den amerikanske hæren fortsatte å forberede seg på konvensjonelle kriger. I de tilfellene de ble involvert i konflikt på slutten av 1990-tallet, var presisjonsbombing fra luften det foretrukne middelet. Selv om forsvarsbudsjettene ble redusert etter den kalde krigens slutt, fikk det amerikanske militæret et teknologisk oppsving som ytterligere befestet de store, konvensjonelle krigenes fokus. Dette betyr at handlingene må ses i lys av den våpenteknologiske utviklingen fra slutten av 1980-tallet og ut over 1990-tallet. Utvikling av kvalitativt bedre våpen styrket troen på denne type krigføring. Amerikanerne utviklet en stor tiltro til presisjonsbombing fra luften. Disse våpnene ble brukt i stor skala og med stor suksess for første gang under Golf-krigen. Denne krigen bidro til å forsterke tiltroen til denne type våpen. Siden man kunne vinne store kriger med slike våpen, rådet en optimisme om at presisjonsbombing også kunne brukes til å vinne små kriger. Presisjonsbombing fra luften skapte en illusjon om at dette kunne erstatte bruk av bakkestyrker og opprørsbekjempelse.

5.2.2 Oppsummering

Denne gjennomgangen av USAs engasjement og krigtenkning etter Vietnam har vist at det amerikanske militæret tenker forholdsvis likt om alle former for krigføring. Selv om

⁵⁴ Budsjettkutt og en redusert styrke etter Vietnamkrigen, og en ny runde etter den kalde krigens slutt, la føringer på hvilke beslutninger som ble tatt. Det er ikke tatt høyde for dette i denne oppgaven.

trusselbildet og engasjementene endres noe ved den kalde krigens slutt, er det en uutalt tanke om at dersom man kan vinne store, konvensjonelle kriger, kan man også vinne små kriger. Både Golf-krigen og de humanitære intervensjonene bidro til utformningen av holdningene til irregulær krigføring og opprørsbekjempelse frem til 2001. Problemet er at selv om Powell-doktrinen fungerte på denne type konvensjonell krig, bidro den til å befeste tanken om at store og små kriger er kvalitativt like. Dette var en feil lærdom å ta med videre. De lærte av Vietnam-krigen og engasjementene på 1980- og 1990-tallet, men de tok ikke den rette lærdommen med seg videre. De bekreftet bare det de allerede visste: En stor og voldsom tilnærming til krig fører til seier. Særlig Golf-krigen bidro til dette synet.

Lærdommen fra de humanitære engasjementene i blant annet Libanon og Somalia forsterket Powell-doktrinen og det samme gjorde erfaringene fra Golfkrigen. I begge konfliktene mente militæret at de mislyktes med sitt oppdrag fordi de ikke fikk bruke nok militærmakt – det vil si: de mislyktes fordi de ikke fulgte Powell-doktrinen.

Disse mindre operasjonene gjør at USA stiller seg skeptisk til denne formen for krigføring. Arven fra Vietnam var så grunnleggende i det amerikanske militæret at de ikke ville engasjere seg mer enn minimalt i konfliktene. De ville ikke drive med nasjonsbygging og fredsbevaring. Men når de først måtte involvere seg i små kriger, gjorde de det med strenge restriksjoner. Dette er ikke passende for opprørsbekjempelse. Ved å isolere seg i egne baser, som de gjorde i alle de nevnte engasjementene, vil de ikke kunne samhandle med lokalbefolkningen eller drive med etterretning – faktorer som er helt elementært i denne formen for krig.

Den militære ledelsens holdninger til irregulær krig var toneangivende for Hærens fokus også i tiårene etter Vietnamkrigen. Det var relativt stor enighet om at militæret ikke skulle drive med irregulære kriger, og læringen. I den grad det var individer som tenkte i retning opprørsbekjempelse og andre småkriger, var det vanskelig for de som sto utenfor den militære ledelsen å komme til med andre meninger. Læringen gikk i stor grad ovenfra og nedover i organisasjonen. Det var imidlertid noe eksternt politisk press for at Hæren skulle bedre sin kapasitet i forhold til irregulære kriger ut over 1980-tallet. Dette gav utslag i opprettelse av flere spesialenheter som var relatert til irregulær krig ved Fort Bragg. US Special Operations Command ble opprettet i 1987. Selv om dette var tenkt å øke oppmerksomheten til irregulær krig, bidro det til å distansere det fra det vanlige militæret (Downie 1998). Selv om det fra politikken og delvis academia var et press for å bedre den irregulære kapasiteten, klarte ikke den eksterne kritikken å utfordre den dominerende

tankegangen i Hæren. Militæret sto mot, og dette hindret læring. Den militære ledelsen var sterkere.

Posen (1984) hevdet at siden militæret ikke er i stand til å endre seg selv, må det være et sivilt press. I tillegg til presset om å bedre kapasitetene på 1980-tallet, var det på 1990-tallet økt press fra politikerne om at militæret skulle delta i irregulære oppdrag som gikk utenfor Weinberger-Powell doktrinen. Likevel endret ikke Hærens holdninger seg i betydelig grad ut over 1980- og 1990-tallet. Dette tilsier at det er ikke tilstrekkelig med eksternt press i seg selv. Heller ikke de militære nytenkerne utenfor den militære ledelsen som Posen snakker om, fikk gjennomslag. Den militære ledelsen må godta endringene, men de tvihold på at en konvensjonell tilnærming til alle kriger var det beste. Dette ble forsterket av suksessen fra Golf-krigen.

Rosen (1995) påpekte at det er forskjeller på å lære i fredstid og under krig. Mellom 1973 og 2001 deltok amerikanerne som vist i flere militære oppdrag. Dette var – med unntak av Golf-krigen – kriger der få ressurser og soldater ble satt inn. Det dreide seg i stor grad om spesialstyrker. Når det kommer til læring, kan perioden dermed tolkes som om Hæren opererte i fredstid. I følge Rosen er læring i fredstid en debatt mellom ulike grupperinger innenfor den militære organisasjonen. Hærens ledelse foretrakk store, konvensjonelle kriger, og det var dette som la føringer på debatten om krigføring. Golf-krigen var derimot en periode der læringen skjedde i en krigssituasjon. Likevel foregikk det begrenset læring under denne konflikten. Dette var en krig som passet med amerikansk militær kultur. Det var og en kortvarig krig der amerikanerne seiret klart. Selv om det var elementer ved krigen som ikke var fullt så vellykket, ble det overskygget av en rask militær seier.

Det er mulig å legge til en fjerde dimensjon for læring. Kapittel 5.2.1 viste at det er mulig å trekke et skille mellom observasjon av vellykkede kampanjer og mislykkede kampanjer. De vellykkede kampanjene ble i mye større grad observert og tatt med videre til orienteringsfasen. Siden dette utgjør grunnlaget for hvilke beslutninger som blir tatt og hvilke handlinger som ble utført, har selektiv observasjon viktige implikasjoner. Ved å skyve de mislykkede delene av krigføringen fra seg, vil man ikke lære av dem. Dette så man tydelig også etter Vietnam. Det later til at den amerikanske Hæren er flinkere til å lære av sine suksesser enn av sine feil.

Kapittel 6 – Caser: Afghanistan og Irak

Kapittel 2 til 5 utgjør den historiske delen av oppgaven som viser noen av den amerikanske hærens erfaringer med opprørsbekjempelse. Problemer med å lære opprørsbekjempelse har vært et vedvarende trekk ved den amerikanske hæren. Kapittel 4 viste at dette problemet ble forsterket etter Vietnam-krigen. De skjøv til side opprørsbekjempelse, og lærdommen etter denne krigen var at de ønsket å unngå denne formen for krigføring i fremtiden. Dette ble, som kapittel 5 viste, forsterket av en håndfull engasjement på 1980- og 1990-tallet.

Dette kapitlet skal vurdere konsekvensene av manglende læring etter Vietnamkrigen og i tiårene før invasjonene i Afghanistan og Irak etter 2001. For da amerikanerne møtte opprør i disse to konfliktene, var de nærmest uforberedt. Dette kapitlet skal videre diskutere læringsprosessene i Hæren etter 2001 i forhold til opprørsbekjempelse, og diskutere om den amerikanske Hæren nå har lært.⁵⁵

Jeg velger å behandle krigene i Afghanistan og Irak som to separate caser. Det kan imidlertid argumenteres for at disse to krigene kan behandles som én case: At krigene i Afghanistan og Irak er del av det samme konseptet – amerikanernes ”globale krig mot terror.” Begge engasjementene ble iverksatt etter at president Bush erklærte krig mot terroristorganisasjoner og regimer som støttet eller bisto dem. Amerikanerne selv så lenge på krigene som sammenfiltret, og prøvde lenge å trekke felles lærdom fra konfliktene. Mitt argument er imidlertid at dette er to ulike krigsteatre og at læringen i Afghanistan og læringen i Irak må betraktes som to ulike prosesser. Det kan trekkes to ulike lærdommer fra de to ulike krigsteatrene.

Dette kapitlet disponeres kronologisk. Dette gjør at fremstillingen av Afghanistan-krigen er delt i to. USA førte først en krig mot terror i Afghanistan. Men først i Irak har Hæren gjennomført omfattende opprørsbekjempelses-kampanjer. Dette til tross for at de også møtte opprør i Afghanistan. Det den amerikanske hæren har lært om opprørsbekjempelse etter 2001, har de lært i Irak. Dermed er det viktig for denne oppgaven å gå i detalj på denne læringsprosessen.

Dette var en prosess som ble initiert nedenfra fra bakkenivå. Men det tok lang tid før lærdommen ble implementert i organisasjonen. Og da ble den først anvendt på krigføringen i

⁵⁵ Både Afghanistan og Irak trakk inn flere nasjoner med noe ulik bakgrunn og tilnærming til opprørsbekjempelse. USAs styrker utgjorde imidlertid en dominerende del av styrkene. USAs evne til å tilpasse seg og lære har vært av avgjørende betydning for krigføringen som helhet.

Irak. Senere ble den også forsøkt implementert i Afghanistan etter 2006. I Irak hadde Petraeus vært oppmerksom på lærdom som kom nedenfra i organisasjonen. I Afghanistan skjedde det ikke noe tilsvarende. Her ble lærdommen og læringsprosessen fra Irak direkte forsøkt implementert ovenfra. Det er et åpent spørsmål om det har vært vellykket.

6.1 Afghanistan

6.1.1 Hendelsesforløp: Krigens innledende fase

Etter Vietnamkrigen viste amerikanerne en forsiktighet i forhold til bruk av militærmakt. Dette varte ut over 1990-tallet i noe grad, men ble forkastet etter 11. September 2001. Tragedien som rammet USA førte etter kort tid til militær intervensjon i Afghanistan.⁵⁶ Da hadde Osama bin Laden og hans al-Qaida-nettverk vært i fokus for CIA-direktør George Tenet og CIA i flere år (Woodward 2005: 25f).

Kontra-terror avdelingen i CIA sto for planene for invasjon av Afghanistan i innledningsfasen. Bush møtte National Security Council (NSC) i Camp David, 15. september. Det viste seg at militæret ikke hadde noen planer for Afghanistan. Men det hadde CIA. Disse planene hadde blitt lagt frem av lederen for kontra-terror avdelingen, Cofer Black, for NSC allerede den 13. september (Bergen 2011: 53f). CIA hadde siden Taliban hadde overtatt Kabul fem år tidligere, vært i kontakt med Nord-alliansen, og Black hadde allerede i forkant av møtet i Camp David forberedt CIA-agenten Gary Schroen på å ta med et lite team med agenter til Afghanistan for å opprette kontakt med Nord-alliansen for å overbevise dem om å samarbeide med USA i kampen mot Taliban. Siden dette var den eneste planen som forelå for Afghanistan, bestemte Bush seg den 17. september for å følge den. Den 19. september dro Schroen og hans sjumannsteam til Usbekistan. De ankom Afghanistan 26. september.

Bombingen startet 7. oktober. USA gikk sammen i en koalisjon med Storbritannia og Nord-Alliansen inn i *Operation Enduring Freedom* (OEF). Da USA gikk inn i Afghanistan, styrte Taliban landet. Koalisjonens mål var å finne og straffe Osama bin Laden, ødelegge al-Qaida som organisasjon, og fjerne Taliban.

⁵⁶ Amerikanerne ble involvert i Afghanistan via to militære operasjoner. *Operation Enduring Freedom* (OEF) var navnet på den amerikanskledede operasjonen som hadde terrorbekjempelse som hovedoppgave. *International Security Assistance Force* (ISAF) ble opprettet ved Bonn-konferansen i desember 2001, og skulle i utgangspunktet sørge for sikkerhet i områdene rundt Kabul. Dette ble siden utvidet til å gjelde hele landet. NATO overtok kontrollen over ISAF i august 2003.

Tommy Franks, daværende kommandant for CENTCOM, beskrev i *American Soldier* (2005) fire faser for engasjementet i Afghanistan. I den første fasen skulle CENTCOM i samarbeid med Det hvite hus, Pentagon og CIA utarbeide grunnlaget for operasjonen. De skulle klargjøre styrkene og inngå avtaler med naboland om baser og bistand. En viktig del av denne fasen var å bruke CIA-agenter til å inngå avtaler med krigsherrer i Nord-alliansen. Ved å utstyre dem med våpen, dollar og satellittelefoner som de kunne bruke til å påkalle amerikanske jagerfly, skulle krigsherrene være i stand til å kjempe mot Taliban.

I fase to startet de innledende kampoperasjonene basert på planleggingsfasen. Om lag 200 soldater fra de amerikanske spesialstyrkene og amerikanske jagerfly støttet Nord-alliansen mot Taliban. Denne fasen ble startet med amerikanske luftangrep mot Kabul, flyplasser, Kandahar og Jalalabad. De fortsatte med å eliminere trusselen fra bakke-til-luft våpen, og startet en innledende bombekampanje mot viktige posisjoner for Taliban. Innen dager var luft-til-bakke kapasiteten og de fleste basene ødelagt. Så fortsatte de med bombing av kommando- og kommunikasjonsstrukturen for å ytterligere svekke Taliban. 16. oktober koblet amerikanske spesialstyrker seg sammen med en av Nord Alliansens ledere – Dostum – og hans krigere. Raskt etter ble luftangrepene mot Taliban trappet opp (Bergen 2011: 60f). Den viktige byen Mazar-e-Sharif falt i Nord Alliansens hender 9. november, Kabul tre dager etter. Den siste viktige byen, Kandahar, ble vunnet den 6. desember. Restene av lederskapet til Taliban og al-Qaida flyktet da fra Kabul.

Dette fortsatte i fase tre. Da Nord-Alliansen og spesialstyrkene hadde fått kontroll over fienden, skulle amerikanske bakketropper settes inn for å eliminere resterende motstand. Det var aldri snakk om mange soldater. Det skulle ikke være en okkupasjon av landet. Franks anslo at man trengte i overkant av 10 000 soldater til dette formålet. I fase fire så Franks for seg en periode der stabilisering og gjenoppbygging av landet var sentralt. Franks skriver at han følte seg sikker på at rester av Taliban og al-Qaida ville ty til irregulære midler. For å unngå dette, ville det være nødvendig med opprørsbekjempelse. Generalen så for seg at dette skulle ta tre til fire år (Franks 2005: 269-272).

Ved Bonn-konferansen i desember 2001 ble grunnlaget for et nytt styre lagt. Hamid Karzai ble valgt som president i en midlertidig overgangsregjering der alle de store etniske gruppene i Afghanistan var representert. Men Taliban fikk ikke være en del av dette. De reiste seg, og ble en motstander og et problem.

De tre første fasene Franks beskrev ble en militær suksess. Både Rumsfeld og Franks mente at krigen i all hovedsak var over.⁵⁷ Men her gjorde de en feiltolkning. Selv om CIA og spesialstyrkene klarte å styrte regimet og presse Taliban tilbake i løpet av uker, klarte de ikke å eliminere bevegelsen. De fleste av organisasjonens ledere unnslopp over grensen til Pakistan. Amerikanerne klarte ikke å hindre opprørsgrupperinger i å reise seg. Slike grupperinger hindret en vellykket gjennomføring av fase fire, og USA måtte sette i gang med opprørsbekjempelse.

Amerikanerne gikk inn med få styrker. Det var to årsaker til dette: for det første ønsket de å unngå å gi inntrykk av en invasjon for å hindre motstand fra afghanerne i stor skala. Dette baserte de på Sovjetunionens erfaringer fra Afghanistan på 1980-tallet. For det andre – som er viktigere i denne sammenhengen – er at de ikke ville bli involvert i nasjonsbygging (Jones 2008: 89). Men tilnærmingen med få soldater skapte problemer for fase fire siden de afghanske sikkerhetsstyrkene ikke var i stand til å håndtere opprørerne selv.

6.1.2 Lærdom fra tidligere konflikter

Hvilke lærdommer trakk det amerikanske militæret på da de gikk inn i Afghanistan? Fra de foregående kapitlene trekker jeg paralleller til to tidligere konflikter. For det første kan det trekkes en parallell til Reagan-doktrinen og engasjementet i El Salvador. Da amerikanerne først gikk inn i Afghanistan, gjorde de det ved å bygge opp allianser med lokale stammer. De finansierte krigsherrer og ga råd; De bidro med spesialstyrker og bombing fra luften, men ville unngå å bruke sine egne bakkestyrker i betydelig grad. Franks (2005: 271) sier dette klart: ”We would leverage technology and the courage of the Afghans themselves to liberate their country.” Dette minner om tilnærmingen i El Salvador der amerikanerne hovedsakelig bidro med trening og militært utstyr, men holdt avstand fra å bruke egne bakkestyrker.

Da de så at dette ikke var tilstrekkelig for å holde orden og håndtere opprørsgrupperinger, måtte de trappe opp engasjementet ved å sette egne soldater på bakken. Da gjennomførte amerikanerne operasjoner etter mønster fra Vietnam-krigen. Tilnærmingen lignet på det som i Vietnam ble referert til som ”search-and-destroy”, men betegnet det som kontraterror. Amerikanske soldater etablerte seg i store, godt bevoktede baser. På dagtid gikk soldatene ut for å søke etter terrorister. De som ble funnet ble drept. På kvelden returnerte amerikanerne til basene. Dette gav få resultater, de klarte ikke å eliminere fienden. Selv om de

⁵⁷ Rumsfeld så på oppdraget nærmest som vel utført og uttalte at ”we clearly have moved from major combat activity (...) The bulk of this country today is permissive, it’s secure” (sitert i CNN 2003).

klarte å drepe mange opprørere, klarte de ikke å sikre befolkningen. De klarte heller ikke og etablere tillit og samarbeide med lokalbefolkningen: Ettersom de ikke var i stand til å beskytte lokalbefolkningen om natten, visste befolkningen at opprørere lett kunne straffe de som samarbeidet med amerikanerne.

I mangel av analyse av og læring om opprørsbekjempelse etter Vietnam-krigen, kan det se ut som om amerikanerne falt tilbake på standardprosedyrene fra 1960-tallet – prosedyrer som hadde feilet i Vietnam. Det kan også se ut som om de ikke vurderte de politiske aktørene nøye nok: For i Afghanistan gikk amerikanerne direkte etter Taliban, og ikke al-Qaida som var den egentlige fienden som hadde utført terrorangrepene på USA. Selv om Talibans regime var usmakelig, utgjorde de på det daværende tidspunkt ingen direkte trussel mot USA. Under Vietnam-krigen valgte USAs militære ledelse å fokusere på den konvensjonelle trusselen fra Nord-Vietnam, fremfor Viet Cong som også utgjorde en betydelig trussel for USA og deres allierte Sør-Vietnam.⁵⁸ Det kan virke som om krigføringen både i Vietnam og Afghanistan ble formet av grove antakelser og etablerte prosedyrer, fremfor en grundig analyse av den politiske realiteten.

6.2 Irak

Fra høsten av 2002 reduserte amerikanerne sitt fokus på Afghanistan fordi de vendte blikket mot Irak og begynte å forberede en krig mot Saddam Hussein. Fra nå av fikk Irak oppmerksomheten og ressursene. Det er naturlig å dele krigen inn i tre faser. Den første er selve invasjonen som varte fra mars 2003 til Baath-regimet falt. Den andre er statmaktens kollaps og tiden som fulgte. Den tredje fasen omfatter perioden fra årsskiftet 2006/2007 da den nye strategien med opprørsbekjempelse ble implementert. Det er den andre fasen som er dette delkapitlets fokus.

6.2.1 Hendelsesforløp 2003-2006

USA startet angrepet den 20. mars med bombing fra luften. Dagen etter startet bakkeinvasjonen med 145 000 amerikanske og britiske styrker. USA vant de innledende konvensjonelle kampene, og amerikanerne trodde krigen skulle gå raskt og greit. Statuen av Hussein i Baghdad falt 9. april og ble et symbol på regimets fall. Militæret mente da at

⁵⁸ I tillegg hadde Taliban baser og infrastruktur i Pakistan som USA ikke gikk inn i. Dette minner sterkt om det militære ønsket om å gå inn i Nord-Vietnam som ble hindret av politiske hensyn.

oppdraget var utført.⁵⁹ Verken den militære eller politiske ledelsen forutså problemene som skulle komme med opprør. Dette til tross for advarsler fra blant annet Colin Powell og områdeeksperter.⁶⁰

Etter den konvensjonelle seieren klarte ikke amerikanerne å kontrollere hele landet. Det ble raskt klart at amerikanerne ikke hadde nok styrker til å håndtere kaoset, og de signaliserte med dette at de ville ha vanskeligheter med å sørge for sikkerhet og utvikling for den irakiske befolkningen. Situasjonen ble raskt preget av økt vold, protester og usikkerhet (Ricks 2007: 119f). Dette innleder Irak-krigens andre fase med irregulær krig og opprør mot okkupasjonsstyrkene.⁶¹ Den konvensjonelle seieren gjorde at regimet kollapset, men fienden ble ikke ødelagt, de ble redusert til opprørere. Da det amerikanske militæret møtte opprør på sensommeren 2003 gikk det en tid før de forsto hvilken karakter krigen nå hadde fått.⁶² Planleggingen for Irak var feilslått. Franks hadde planlagt for operasjoner frem til militær seier, og Det hvite hus hadde ingen overordnet strategi for hva USA skulle gjøre etterpå. I COBRA II, bakkekomponenten av USAs klassifiserte plan, står det at det endelige målet ved operasjonen var å endre regimet (Ricks 2007: 116). Men amerikanerne planla ikke for nasjonsbygging og vurderte ikke risikoen for opprør (Ricks 2007: 127-136). Det forelå ingen planer for den viktige fasen mellom militær seier og opprettelse av et effektivt statsapparat. Amerikanerne planla ikke for nasjonsbygging eller risikoen for irregulære kamper (Cordesman 2003: 2). En gradert rapport til JSC som *Washington Times* fikk tilgang til viser at planleggingen for invasjonen var forhastet. Militæret fikk ikke nok tid til å planlegge for gjenoppbyggingsfasen etter de store kampene var over (Scarborough 2003).

John Nagl (2007b) skriver at en av de viktigste årsakene til at Hæren ikke var forberedt på opprørsbekjempelse i Irak var at det ikke eksisterte noen doktriner eller utdanning for dette da krigen startet. Hæren var dermed ikke intellektuelt forberedt på denne formen for

⁵⁹ Det mente også president Bush. Han holdt i mai 2003 en tale på hangarskipet *USS Abraham Lincoln*. Foran et banner med påskriften "Mission Accomplished" erklærte han at de store konvensjonelle kamphandlingene i Irak var over.

⁶⁰ Powell advarte president Bush før Operation Iraqi Freedom ble iverksatt: "when you hit this thing it's like a crystal glass (...) It's going to shatter. There will be no government. There will be civil disorder. I said to him, 'You break it you own it.' You're going to own it. You're not going to have a government (...) not a civil society. You'll have twenty-five million Iraqis standing around looking at each other" (sitert i DeYoung 2006: 401-402).

⁶¹ Amerikanerne møtte ukonvensjonelle elementer allerede 22. mars da en paramilitær gruppe angrep en amerikansk styrke (Ricks 2007: 118).

⁶² En annen årsak som trolig bidro til at amerikanerne ikke fokuserte på opprørsbekjempelse, var at de var opptatt med å lete etter masseødeleggelsesvåpen. Først fra november 2003 begynte den amerikanske etterretningstjenesten i Irak å fokusere på opprørere fremfor masseødeleggelsesvåpen (Hoffman 2004: 10).

konflikt. Dette er et viktig poeng som viser konsekvensene av manglende fokus på og læring om denne formen for krigføring i tiden etter Vietnamkrigen.

Den amerikanske Hæren var heller ikke organisert, trent eller utstyrt til å drive med opprørsbekjempelse. Den hadde heller ikke et tilstrekkelig antall tropper. Selv om JCS anbefalte et sted mellom 400 000 og 500 000 soldater, ble det endelige antallet betydelig mindre. Rumsfeld og Wolfowitz hadde trolig den første Golf-krigen og invasjonen i Afghanistan to år tidligere i tankene og ville invadere med en liten styrke på rundt 125 000 mann og bruke høyteknologiske midler. Hæren hadde ikke et tilstrekkelig antall soldater i Irak til å holde orden, sikre grensene eller trene irakiske sikkerhetsstyrker på en solid måte.

I den grad det eksisterte planlegging for Irak etter kamphandlingene endte, var viseforsvarsminister Douglas Feith sentral. Feith hadde Rumsfeld i ryggen da han opprettet Office for Reconstruction and Humanitarian Assistance (ORHA) allerede i januar 2003. ORHA var underlagt Pentagon. Det var altså Forsvarsdepartementet som ledet forberedelsene, selv om ORHA besto av både militære og sivile aktører. Forsvarsdepartementet fikk da ansvar og autoritet for å planlegge og implementere tiltak etter de militære kampene var over. Dette dreide seg om et bredt spekter av områder. Alt fra humanitære tiltak, etterretning, økonomisk vekst og gjenoppbygging av infrastruktur (Woodward 2004: 281-284). I slutten av april ble ORHA oppløst, og Coalition Provisional Authority (CPA) fikk sin begynnelse. CPA skulle fungere som et overgangsstyre etter invasjonen og frem til irakerne valgte sin egen demokratiske regjering.

I den første tiden etter invasjonen hadde ORHA/CPA liten betydning, men etter Jay Garner ble erstattet av Paul Bremer i mai 2003, så man noen forbedringer i det irakiske samfunnet. Men Bremer tok – til tross for motstand både fra Garner og det politiske og militære lederskapet – to beslutninger som fikk store konsekvenser for situasjonen i Irak (Ricks 2007: 158-165). *CPA Order Number 1* ble gitt den 16. mai (Bremer 2003a) og gikk ut på å de-Baathifisere det irakiske samfunnet. Det statsbærende Baath-partiet ble oppløst, og det tidligere lederskapet ekskludert fra offentlige stillinger. Denne beslutningen inkluderte også et vedtak om at alle som hadde ledende stillinger i staten – inkludert sykehus og universitet – skulle intervjues for å gjøre rede for deres forhold til Baath-partiet. Dersom de ble ansett som fullverdige partimedlemmer, mistet de sine stillinger. Problemet med *CPA Order Number 1* var at personer som var nødvendige for å bygge en ny stat ble ekskludert fra prosessen.

CPA Order Number 2 (Bremer 2003b) ble gitt noen dager etter, og oppløste flere ordensinstitusjoner i det irakiske samfunnet. Dette inkluderte blant annet

Forsvarsdepartementet, militæret, politistyrkene, paramilitære styrker og Husseins sikkerhetsstyrker. Til sammen utgjorde dette over 700 000 personer (Ricks 2007: 162). De som hadde vært sentrale medlemmer av Baath-partiet mistet også retten til pensjon. Denne ordren ble iverksatt uten avvæpningsprogrammer. Irak fikk dermed en stor mengde personer som var frustrerte, fremmedgjort og manglet et levebrød, men som fikk beholde sine tjenestevåpen. Selv om sikkerhetsstyrkene hadde vært dominert av sunnier, oppløste dette vedtaket en samlende institusjon i et etnisk fragmentert Irak, noe som også bidro til å forsterke uroen og opprøret.⁶³

Offisiell amerikansk strategi unngikk i stor grad å drøfte muligheten for opprør og amerikanske tiltak for opprørsbekjempelse. Selv etter at CIA la frem sitt National Intelligence Estimate i oktober 2003, som konkluderte med at sunni-opprørsgrupper ville kunne utgjøre en trussel, forble opprør og opprørsbekjempelse et ikke-tema (Packer 2006).

Amerikanerne hadde en konvensjonell tilnærming til krigen i Irak de første årene. De var opptatt av å fange/drepe tidligere ledere i Baath-partiet. Alle styrker opererte ut fra lister med navn på opprørsledere i de ulike områdene. Sommeren 2003 var amerikanske styrker involvert i operasjoner som *Operation Peninsula Strike*, *Operation Sidewinder* og *Operation Soda Mountain*. Alle hadde som mål og finne og eliminere sentrale medlemmer i Baath-partiet og andre tilhengere av Hussein. Dette lyktes de med i en viss grad. Men til amerikanernes overraskelse, vedvarte uroen i landet. Den amerikanske tilnærmingen i disse operasjonene besto av angrep med teknologiske midler og de gjennomførte store raid for å finne fienden. Dette viste at amerikanerne ikke helt forsto hva slags situasjon de var i. Den irakiske befolkningen var sentral – det var her opprøret hadde sitt opphav (Finlan 2005). USAs adferd fungerte mot sin hensikt. Det gjorde amerikanerne upopulære i befolkningen og skapte bare mer motstand og grobunn til opprør. I løpet av 2004 spredte opprøret seg over hele landet og opprørerne kontrollerte en større andel av befolkningen.

På høsten 2003 skrev *New York Times* (2003) at de har fått tilgang til en gradert rapport – ”Operation Iraqi Freedom Lessons Learned” – for JCS. Rapporten sier at situasjonen i Irak delvis kom av manglende og forhastet planlegging som i liten grad ble utformet med tanke på hva som ville skje etter Hussein ble avsatt. Bush-administrasjonen forutså ikke opprør i så stor skala. Utenriksminister Colin Powell sa like etter i et intervju med

⁶³ Bremer forsvarte dette vedtakene i *My Year in Iraq*. Han mente at det irakiske militæret måtte representere hele befolkningen og være av passelig størrelse for å sikre landet. Husseins militærstyrker hadde vært dominert av sunni-muslimer, og hadde vært altfor stort. I tillegg besto den irakiske Hæren av 11 000 generaler. Det ville ikke være plass til å mange kommandoposter i det nye militæret (Bremer og McConnell 2006: 53-56).

New York Times at USA nå befant seg i en ”insurgency sort of situation” som de ikke hadde forutsett (Knowlton 2003).

Heller ikke noen år ut i krigen, ble opprørsbekjempelse noe sentralt tema i den politiske eller militære ledelsen. Forsvarsminister Donald Rumsfeld unngikk å snakke om ”opprørere”. Han mente det heller dreide seg om kriminelle, ikke noe systematisk opprør.⁶⁴ I den grad enkeltpersoner forsøkte å komme med råd om en annen tilnærming, ble de kritisert av den politiske ledelsen. Både CSA general Eric Shinseki og daværende kommandant for CENTCOM generalløytnant John Abizaid hadde ved hver sin anledning kritisert den offisielle tilnærmingen. Shinseki sa allerede i februar 2003 i en høring i Kongressen at det ville være behov for en betydelig økning i antall tropper dersom de skulle lykkes i Irak (Shanker 2007). Abizaid sa tidlig i fra til Rumsfeld at USA måtte planlegge stabiliseringsoperasjoner for tiden etter Saddams regime fall. Verken Shinseki eller Abizaid ble hørt (Harford 2011: 42-45).

Det ble også Vietnam-veteran og forfatter av *The Army and Vietnam*, Krepinevich som i 2005 skrev en artikkel i *Foreign Affairs* der han – som han også gjorde i forbindelse med Vietnam-krigen – fordømte USAs tilnærming. Han mente USA måtte utvikle en strategi som fokuserte på opprørsbekjempelse og sikkerhet for befolkningen, fremfor en strategi som primært søkte å ta livet av opprørere.

Det gikk lang tid før både politiske og militære ledere offisielt snakket om at det var et problem med opprørere i Irak. Abizaid ble den første som offisielt uttalte seg om opprørere. 16. juli 2003 sa han at angrepene mot amerikanske tropper minnet om ”[a] classic guerrilla-type campaign” (Marcus 2003). Noen måneder senere, i november, sa Abizaid i en mediakonferanse at den største trusselen mot amerikanske styrker og mot stabilitet og utvikling i Irak var opprørere. Disse opprørerne var en fragmentert gruppe, fremholdt han. Selv om de var organisert, var det ikke noe sentralt lederskap eller samlende visjon som drev dem. De besto av tidligere baathister, islamske fundamentalister, kriminelle og sunni-muslimer som hadde mistet posisjoner i samfunnet som en følge av amerikanske beslutninger (Schmitt og Sanger 2003). Det ville ikke være nok å følge den amerikanske tilnærmingen med å bare øke presset på opprørerne for å så forsøke å gi ansvaret til irakiske sikkerhetsstyrker, mente Abizaid.

⁶⁴ På en pressekonferanse i 2005 omtalte Rumsfeld opprørerne som en gruppe som kun ønsket å skape uro i samfunnet, de ”don’t merit the word insurgency” (Richter 2005).

Den tredje fasen begynte ved årsskiftet 2006/2007 da Bush-administrasjonen tok kritikken inn over seg og endret den offisielle tilnærmingen til å dreie seg om opprørsbekjempelse.

6.2.2 Lærdom fra tidligere konflikter

Hvor har amerikanerne Irak-strategien fra? Hvilke lærdommer trakk amerikanerne på i planleggingen av invasjonen i Irak? Planen kan deles inn i operasjonelt og strategisk nivå. Lærdommen som lå til grunn for det operasjonelle nivået var først og fremst den vellykkede Golfkrigen i 1991. Golfkrigen var en bekreftelse på Powell-doktrinen: Overveldende militærmakt ble sett på som en god oppskrift for en rask og effektiv seier. I 2003 var imidlertid dette en misvisende og farlig lærdom. For i 1991 hadde amerikanerne verken styrtet Saddam Hussein eller ødelagt staten hans. I 2003 gjorde de begge deler. Selv om krigen i starten foregikk i konvensjonelle termer, utviklet det seg et helt annet scenario enn i 1991 etter at Husseins regime ble felt.

Men etter som det ble mer tydelig at en seier i de innledende konvensjonelle kampene ikke var ensbetydende med en klar seier i krigen, ble en annen lærdom hentet frem. Den strategiske avdelingen i Multi National Force Iraq utarbeidet høsten 2004 en plan for opprørsbekjempelse for den militære kommandoen i Baghdad. Også Iraq Study Group⁶⁵ konkluderte med at amerikanerne primært burde prøve å styrke de irakiske sikkerhetsstyrkene (Bergen 2011: 281-282). I disse rapportene er det mulig å se lærdom fra Vietnam og El Salvador. Rapporten fokuserte på å trene irakiske sikkerhetsstyrker til å overta statens ordensfunksjoner. Amerikanernes rolle skulle være som rådgivere i irakiske enheter. Tanken var at etter hvert som de irakiske sikkerhetsstyrkene klarte å håndtere sikkerheten, skulle de amerikanske styrkene overføre mer og mer av ansvaret og kontrollen til irakiske styrker, og så trekke seg ut. Dette var en tilnærming som lignet på vietnamisering i Vietnam fra 1969.

Problemet var at dette fungerte ikke. Den amerikanske adferden gjorde at de ikke vant befolkningens tillit. De irakiske sikkerhetsstyrkene var ineffektive og ville ikke samarbeide med amerikanerne. I den grad de klarte å ta kontroll over områder, klarte de ikke å holde på dem. Politiet var dominert av shia-muslimere, og fungerte ikke som en nøytral sikkerhetsinstitusjon i sunni-dominerte områder (Harford 2011). Situasjonen ble frem til inngangen til 2007 mer og mer alvorlig med høye dødstall hos alle parter i konflikten.

⁶⁵ Denne gruppen ble oppnevnt av Kongressen for å vurdere situasjonen i Irak og amerikanernes innsats i krigen. Utvalget ble ledet av republikaneren James Baker og demokraten Lee Hamilton.

På strategisk nivå, later det til at lærdom ble hentet fra engasjementet i Tyskland etter andre verdenskrig. Det er mulig å trekke en parallell mellom Hitler og Nazi-partiet, og Hussein og Baath-partiet. Som i Tyskland fjernet de allierte styrkene en diktator og et undertrykkende parti, for så å forsøke å bygge demokratiske institusjoner.

I Tyskland var dette vellykket. Dette indikerer at det er lettere å ta med seg lærdom fra vellykkede engasjement, fremfor operasjoner som ender med nederlag. Selv om det er mulig å spore lærdom fra Vietnam-krigen i både Afghanistan og Irak, er dette konvensjonelle elementer fra krigen. Det er erfaringer med opprørsbekjempelse som ikke ble tatt med videre.

President George Bush senior sammenlignet i forkant av den første Golfkrigen Hussein med Hitler (Maulucci 2008: 120). Bush junior gjorde også det samme i forbindelse med den andre Golfkrigen. I mangel av betydelig planlegging for det som skulle skje etter krigshandlingene var over, virker det som om Bush trodde gjenoppbyggingen og demokratiseringen skulle gå automatisk. En RAND-studie konkluderte med at av alle nasjonsbyggingskampanjene USA har vært involvert i, var kun Tyskland og Japan etter andre verdenskrig vellykket (Dobbins, McGinn, Crane, Jones, Lal, Rathmell, Swanger og Timilsina 2003).

Bremer trakk paralleller mellom de-Baathifiseringen og deler av de-Nazifiseringen i Tyskland og forbudet mot militarisme i Japan etter krigen (Bremer og McConnell 2006: 42).⁶⁶ Maulucci (2008) er ikke helt enig, og hevder at Tyskland ikke direkte ble brukt som modell for den offisielle strategien, men han viser likevel til en viktig parallell. I Tyskland hadde det vært over 1,6 millioner soldater, og siden antallet soldater garanterte dem et monopol på voldsmakt, kunne de drive med nasjonsbygging. Troppeøkningen i Irak fra 2007 kan delvis være en lærdom fra Tyskland. Problemet var at denne økningen kom for sent. Denne styrkeoppbyggingen var ikke en del av planleggingen for den opprinnelige invasjonen. I 1945 ville ikke USAs daværende Krigsdepartement forplikte seg på lang sikt i Tyskland; det var likevel aldri et spørsmål om amerikanerne skulle avslutte okkupasjonen og overføre makten til Tyskland før situasjonen var stabil (Maulucci 2008). I 2003 ville USA overføre makten til Irak så raskt som mulig, men dette var ikke mulig før situasjonen var stabil. Dessuten ville dette krevd store troppeøkninger.

⁶⁶ Mockaitis (2007: 35) mener Bremer trakk feil lærdom fra Tyskland. Han skriver at selv om de var de-nazifisering, forble politistyrkene inntakt. De allierte brukte også noen av de tidligere tyske offiserene i gjenoppbyggingen av det nye militæret.

6.3 Læring i Irak

Amerikanerne oppnådde lite med denne tilnærmingen, men det var unntak: I byer som Mosul, Tal Afar og Ramadi opplevde amerikanske styrker at befolkningen ble mer tillitsfull og samarbeidsvillig. Men her hadde kommandantene en annen tilnærming enn det som var den offisielle strategien i Irak rundt 2003.

6.3.1 Tre tilfeller av læring på bakken

Det første eksemplet på en ny tilnæringsmåte var i byen Mosul i Nord-Irak.⁶⁷ Fra april 2003 hadde 101. Airborne Division, under ledelse av kommandant David Petraeus, som oppdrag å sikre byen og områdene rundt. Den politiske og militære ledelsen var lite opptatt av Mosul – de fokuserte på Baghdad – og hadde utstyrt Petraeus med få retningslinjer. Petraeus initierte flere tiltak som viste seg å være vellykket.⁶⁸ Petraeus startet tidlig å arrangere møter og forhandle med stammeledere i området, og sørget for at det ble opprettet lokale styringsorganer der de ulike etniske gruppene var representert. Den 9. mai samme år, ble en borgermester valgt. I tillegg sørget han for trening av politi- og sikkerhetsstyrker. Petraeus hadde en relativt stor styrke. Dette gjorde det mulig for han å bygge et lokalt fellesskap og beskytte lokalbefolkningen ved å utplassere amerikanske soldater der befolkningen bodde. Disse tiltakene hadde suksess og gjorde stammene mindre fiendtlig mot hverandre og de amerikanske styrkene (Gordon 2003).

Et annet tilfelle var i Tal Afar i Vest-Irak. Oberst H. R. McMaster overtok kommandoen for 3rd Army Cavalry Regiment i 2004 og viste i Tal Afar hvordan en befolknings-sentrisk tilnærming kunne vinne tilbake et område fra opprørerne. McMasters suksess hadde sitt utgangspunkt sommeren 2004 ved Fort Carson i Colorado da han startet forberedelsene før deployeringen til Irak. Også forberedelsesperioden ble gjennomført på en utradisjonell måte. Han lærte sine soldater verdien av å respektere og fokusere på befolkningen, han delte ut litteratur om klassisk opprørsbekjempelse og lokal kultur, og en av ti soldater fikk et intensivkurs i arabisk (Packer 2006; Ricks 2006).

Regimentet hadde som oppdrag å sikre Tal Afar, og da de ankom byen våren 2005 var situasjonen ustabil. Byen og områdene rundt var kontrollert av opprørere. Det eksisterte ingen

⁶⁷ Petraeus er i følge Harford (2011: 60) den eneste divisjonskommandanten som oppnådde en vellykket militærkampanje det første året i Irak.

⁶⁸ Generalen gikk også mot noen av ordrene som kom fra den politiske og den militære ledelsen. Blant annet overså han deler av *CPA Order Number 1* (Harford 2011: 59-60).

ordensmakt. Borgermesteren i byen støttet sunni-opprørere, mens byens politistyrke besto av shia-muslimer som kidnappet og drepte sunni-muslimer (Packer 2006).

Enheten McMaster avløste hadde bosatt seg i større baser, men McMaster hadde en annen tilnærming. McMaster la opp til samme type tiltak som Petraeus hadde utført i Mosul hvor befolkningen sto i fokus. Det var for McMaster viktig at soldatene forsto den lokale dynamikken og etablerte et forhold til befolkningen. Regimentet etablerte 29 poster i byen. Ved å bosette seg i baser der befolkningen bodde, fikk befolkningen en følelse av at de kunne stole på amerikanerne og at amerikanerne ville være i stand til å beskytte dem fra represalier fra opprørerne – også over tid siden amerikanerne ikke returnerte til egne baser om natten. Fra og med sensommeren 2005 samarbeidet lokale sunni-ledere mer med amerikanerne enn med opprørerne. En sentral person i McMasters regiment var oberstløytnant Hickey. Hickey ble sett på som en tenker. Han studerte maktstrukturen i Tal Afar, og med utgangspunkt i det forhandlet han mellom de ulike shia- og sunni-grupperingene. For Hickey var det sentralt å formidle til sine soldater at denne krigen krevde en annen tilnærming enn i tradisjonell krigføring (Packer 2006).

Amerikanske styrker startet med å eliminere sikre baser for opprørerne i områdene rundt Tal Afar. Senere ryddet de selve byen Tal Afar for opprørere og tok så kontroll over byen, blant annet ved å opprette kontrollposter. Andre tiltak var opprettelse og trening av politi- og sikkerhetsstyrker som var balansert i forhold til etnisitet, opprettelse av et lokalstyre og utvelgelse av en ny borgermester som ikke hadde tilhørighet til noen av de stridende partene.⁶⁹ I tillegg var opprettelse av Joint Operations Center for innsamling av etterretningsinformasjon sentralt. Patruljering til fots i små grupper sammen med irakiske sikkerhetsstyrker var også viktig. Alle disse tiltakene bidro til at amerikanerne fikk tilgang til informasjon som bidro til å slå opprørerne. Etter en tid med store tap for egne styrker, ble situasjonen mer stabil (Ricks 2006).⁷⁰ I løpet av høsten samme år hadde opprørerne mistet kontrollen over området, og frem mot årskiftet ble voldsnivået kraftig redusert. For amerikanerne var det viktig å ikke bare trene opp det irakiske militæret, men også etablere og styrke en institusjon som skulle fungere etter de forlot landet. De irakiske sikkerhetsstyrkene hadde lært av McMasters menn og viste fremgang (Packer 2006).

⁶⁹ Denne tilnærmingen i Tal Afar utgjorde utgangspunktet for utviklingen av strategien "Clear, Hold and Build".

⁷⁰ Tal Afar vil "serve as a case study in classic counterinsurgency, the way it is supposed to be done" (Pensjonert etterretningsoffiser Terry Daly, sitert i Ricks 2006).

⁷¹ Dette ble ikke McMaster umiddelbart populær for internt i Hæren. Han ble forbigått i forhold til opprykk både i 2006 og 2007. Han fikk først i juni 2009 opprykk. Dette har trolig sammenheng med at Petraeus ledet innstillingskomiteen. Også MacFarland fikk opprykk i denne runden (Harford 2011: 77-78).

Et tredje tilfelle på læring fra bakkenivå var i Ramadi i Anbar-provinsen. Oberst Sean MacFarlands 1st Brigade hadde vært i Tal Afar, men ble sendt til Ramadi i mai 2006 for å ta tilbake kontrollen over byen. Ramadi var på dette tidspunktet under al-Qaidas kontroll, men sunni-stammer hadde også stor innflytelse. Situasjonen var alvorlig og kaotisk. MacFarland hadde et vidt mandat, men var beordret til å ikke bruke mye militærmakt (Bergen 2011: 268). Fra Tal Afar brakte han med seg en ide om å bosette soldater blant befolkningen – særlig i områder der al-Qaida var etablert. I samarbeid med irakiske sikkerhetsstyrker etablerte militæret ”outposts” med 100 soldater i hver, og patruljerte til fots i de omliggende områdene (Tyson 2006). På denne måten viste amerikanerne at de var der for å bli.

MacFarland mente at i opprørsbekjempelse må man vinne støtte i befolkningen. MacFarland gjorde dette via lokale stammeledere. I praksis betydde dette å samarbeide med stammeledere og bygge politistasjoner i deres områder, mot at stammelederne oppmuntret sine medlemmer til å delta i sikkerhetsstyrkene. På denne måten bidro stammelederne til sikkerhet i egne områder. Da al-Qaida på nytt startet å angripe, førte dette til at stammelederne i enda større grad samlet seg mot al-Qaida i en allianse med amerikanerne, mens al-Qaida mistet støtte i befolkningen på grunn av sin adferd (Michaels 2007).

Selv om MacFarlands tilnærming ble møtt med skepsis blant den militære ledelsen førte den til suksess – amerikanske og irakiske styrker klarte i samarbeid å ta tilbake kontrollen over byen. Ved å alliere seg med lokale stammeledere fikk amerikanerne tilgang til nødvendig etterretningsinformasjon som var nyttig i kampen mot al-Qaida. I 2007 og 2008 var situasjonen blitt mer stabil og voldsnivået i regionen ble betydelig redusert blant annet fordi AQI hadde trukket seg tilbake i stor grad. I tillegg hadde amerikanske og irakiske styrker fått kontroll over våpentilførselen til opprørerne (Tyson 2006). Den lokale sikkerhetstjenesten i området var også blitt forsterket. Sikrere områder gjorde at oppbygging og utvikling i området kunne begynne. Anbar er i dag en av Iraks tryggeste regioner (Bergen 2011: 268-269).

Lærdommen fra disse tre tilfellene ble brukt som modell for resten av Irak fra årsskiftet 2006/2007.⁷² Dette ble vist med en opptrapping av styrker som muliggjorde den nye opprørsbekjempelses-strategien. Opptrappingen er illustrert i tabell 2.

⁷² Lærdom spredte seg fra bakkenivå og oppover. Kaptein Travis Patriquin utarbeidet en enkel, men presis løsning på opprørsbekjempelse fra Anbar-provinsen. Power Point-filen *How to Win in Al Anbar* (2006) sirkulerte i militære kretser og viste med enkle strekfigurer hvordan amerikanerne kan vinne befolkningen.

År, målt i september	Antall soldater
2003	130 300
2004	137 700
2005	143 700
2006	143 400
2007	169 000
2008	146 000
2009	129 200
2010, april	98 850

Tabell 2: Oversikt over antall amerikanske styrker i Irak, 2003-2010 (Belasco 2011: 44-45).

6.3.2 Læring ovenfra

Diskusjonen av USAs adferd i Irak viser at den amerikanske militære og politiske ledelsen lenge lærte lite. USAs militære ledelse, informert av erfaringene fra Vietnam, tviholdt på en katastrofal strategi i Irak. Presidentens spesialrådgiver, Brett McGurk, sier i et intervju med Bergen (2011: 274) at det ikke fantes spor av nytenkning frem til begynnelsen av 2006. I møte med den militære ledelsen i Bagdad var det ”just the same old thing, over and over again”.

Først i 2006 forsto Bush-administrasjonen at situasjonen i Irak virkelig var kritisk. Al-Qaidas bombing av en moské i Samarra 22. februar markerte starten på en borgerkrigsliknende tilstand i Irak. Også shia-muslimene – som til nå hadde vært relativt rolige – ble nå i større grad involvert i konflikten, og kampene mellom sunniene og shiaene ble alvorlig trappet opp (Bergen 2011: 272; Worth 2006).

Hendelsene ga støtet til en debatt om Irak-krigen blant amerikanske politiske og militære ledere fra sommeren 2006. Den ene siden av debatten ble frontet av general Casey, general Abizaid og forsvarsminister Rumsfeld. De representerte den politiske og militære ledelsens standpunkt som kort oppsummert ville redusere den amerikanske rollen ved å overføre mer og mer ansvar til irakerne selv. De fleste medlemmene av JCS sto bak dette standpunktet. I Pentagon rådet det imidlertid en holdning om at militæret ikke hadde kapasitet til dette. CSA, general Peter Schoomaker, uttalte til president Bush at han var mot en opptrapping av styrker. Dette ble støttet av Casey. Iraq Study Groups konkluderte i begynnelsen av desember 2006 med at amerikanske styrker ikke burde delta i kamphandlinger i Irak, men heller trene og gi råd til irakiske styrker, og drive med anti-terror tiltak. Irakerne selv skulle ha ansvar for irakisk sikkerhet. Selv om dette på kort sikt medførte en økning i

antall amerikanske soldater, ville den amerikanske tilstedeværelsen etter hvert reduseres, og USA ville være ute av Irak innen 2008, het det (Bergen 2011: 281-282; Robinson 2008: 24f).

Den andre siden av debatten fremmet en ny tilnærming til Irak-krigen, og besto av en gruppe personer med ulik bakgrunn: Jack Dyer Crouch, Meghan O'Sullivan og Brett McGurk fra National Security Council, pensjonert general Jack Keane, akademikere som Fred Kagan, Stephen Biddle og Eliot Cohen, men også en representant fra Hæren selv: generalløytnant Raymond Odierno (Bergen 2001: 273f). Den siste gruppen viste til byer som Tal Afar, der en økning i antall tropper og en annen tilnærming hadde ført til at befolkningen valgte å samarbeide med amerikanske styrker fremfor opprørere.

Situasjonen i Irak førte til en rekke reaksjoner og mye kritikk, og forsøk på å klemme ut alternative strategier. Det utviklet seg kritiske røster utenfor den militære ledelsens rekker i 2006 (Bergen 2011).⁷³ Stephen Biddle publiserte en viktig kritikk av USAs krigføring i Irak ble publisert i *Foreign Affairs* i mars/april 2006; "Seeing Baghdad, Thinking Saigon" (2006). Tittelen sier alt: Biddle mente at den militære ledelsen brukte strategien fra Vietnam en gang til – en strategi som 30 år tidligere hadde endt med katastrofe. I følge Biddle var krigen i Irak en borgerkrig mellom ulike etniske grupper. Derfor måtte amerikanerne involvere seg mer for en tid, fremfor å overlate opprørsbekjempelsen til lokale styrker.

En annen kritikk ble utviklet ved den konservative tenketanken American Enterprise Institute. I 2006 startet Kagan arbeidet med å kalkulere behovet for troppeøkninger i de ulike regionene i Irak. Arbeidet konkluderte med at det var behov for fem brigader fra Hæren og to regiment fra Marinekorpset for å bedre situasjonen i Irak. Kagan og Jack Keane presenterte disse funnene til visepresident Cheney tidlig i desember 2006. Dette ble oversett (Bergen 2011).

En tredje kritikk kom fra Fort Leavenworth. Etter at Petraeus returnerte fra Irak i 2005 og overtok kommandoen for Fort Leavenworth og doktrineutviklingen ved Combined Arms Center satte han fokus på opprørsbekjempelse og tok initiativ til å utvikle en feltmanual som omhandlet opprørsbekjempelse.⁷⁴

⁷³ Også pensjonerte generaler sto bak omfattende offentlig kritikk mot Rumsfeld. Det som media omtaler som "The Revolt of the Generals" besto av en håndfull generaler som var involvert i planleggingen og utførelsen av de første årene i Irak. Kritikken handlet blant annet om Rumsfelds manglende vilje til å høre på personer som hadde erfaring med Irak, hans beslutning om å sende inn for få styrker, hans manglende reaksjon på begynnende tegn på opprør og avvísning av nasjonsbygging som militær oppgave (Bacon Jr. 2006; Cloud, Schmitt og Shanker 2006).

⁷⁴ Det er sjeldent en general deltar i så omfattende grad i utarbeidelsen av en feltmanual. Nagl understreker Petraeus rolle i dette arbeidet: "[he] was the driver, he was the vision, he was the copy editor, he read the

I februar 2006 var utkastet til manualen ferdigstilt. Det ble i den sammenheng avholdt en todagers konferanse ved Fort Leavenworth. 135 eksperter var invitert. I tillegg til representanter fra militæret, var akademikere, journalister, menneskerettighetsarbeidere og andre som hadde kunnskaper om opprørsbekjempelse fra blant annet CIA og Utenriksdepartementet invitert. Langt flere aktører enn det som er vanlig ved utarbeidelsen av en feltmanual var representert. Dette reflekterer en forståelse av at opprørsbekjempelse krever flere tilnærminger enn en ren militær. Men det bidro også til at støtten bak feltmanualen var bred. Den endelige versjonen av feltmanualen ble publisert desember 2006 under betegnelsen FM 3-24.⁷⁶ Manualen reflekterte til dels det som allerede ble gjort på bakkenivå i Irak, men var også en kritikk av den offisielle amerikanske tilnærmingen til krigen.

Fra militæret kom også et forslag om å øke styrkene. CJCS, Peter Pace, samlet 16 oberster som hadde tjenestegjort i Irak for å utarbeide råd til presidenten om hva man burde gjøre i Irak. Etter omfattende debatt, endte Pace med å anbefale å øke troppenivået på kort sikt for å få voldsnivået under kontroll, for så å redusere den amerikanske tilstedeværelsen. McMaster var en av de som fremmet dette forslaget (Robinson 2008: 25f).

President Bush arrangerte på denne tiden, i midten av desember, et møte med en håndfull eksperter som kom utenfra den militære og politiske ledelsen. Blant annet deltok Keane, Biddle og Cohen. Keane var tidligere general og hadde gått av med pensjon tidligere dette året, men hadde likevel gode kunnskaper om situasjonen i Irak på daværende tidspunkt. Han foreslo betydelige endringer i den amerikanske tilnærmingen. Det viktigste for Keane var at amerikanske styrker bidro til å sørge for sikkerhet. Dette var grunnleggende for å få til fremgang og utvikling. Bruk av amerikanske rådgivere og trening av irakiske styrker alene var ikke tilstrekkelig for dette. Keane sa til presidenten at den eneste måten å lykkes i Irak, var å endre den offisielle tilnærmingen til opprørsbekjempelse med fokus på å sikre befolkningen. For å få til dette, krevdes flere styrker. Dette hadde ikke strategien til nå tatt hensyn til; Frem til nå hadde den politiske og militære ledelsen i stor grad unngått å snakke om opprørere. Keane foreslo å sende fem brigader fra Hæren og to Marinekorps-regiment. I tillegg til en økning av antall soldater, skulle disse soldatene, i følge Keane, brukes på en annen måte enn tidligere. Med eksemplene fra læring fra bakkenivå i Mosul, Tal Afar og Ramadi, skulle

whole thing twice, then turned around chapters in twenty-four hours with extensive edits and comments” (sitert i Bergen 2011: 276).

⁷⁵ I dette arbeidet var også McMaster sentral. McMaster var stasjonert i Irak mens manualen ble utarbeidet, men John Nagl sier i et intervju med Harford (2011: 61) at manualforfatterne hadde hyppig korrespondanse med McMaster under prosessen.

⁷⁶ Manualen ble lastet ned 1,5 millioner ganger den første måneden etter publisering på internett.

soldatene fokusere på å beskytte befolkningen, blant annet ved å bo blant dem fremfor i store baser, og patruljere til fots. Cohen og Biddle var stort sett enige med Keane. Det var ikke de to andre pensjonerte generalene som var til stede: McCaffrey og Downing. Disse foreslo for presidenten – i tråd med den tradisjonelle amerikanske tilnærmingen – å heller fortsette med trening og rådgivning av irakiske spesialstyrker. De mente at Hæren ikke hadde kapasitet til å sende flere soldater. Alle møtedeltakere var imidlertid enige om at en forutsetning for å lykkes, var et nytt militært lederskap. Alle var også enige i at Petraeus var den riktige erstatteren for Casey (Bergen 2011: 280f; Robinson 2008: 25f).

Strategien ble endret etter at president Bush, noe motvillig, rensket opp i den militære ledelsen. Han avsatte forsvarsminister Rumsfeld og fikk inn Robert Gates; og han erstattet general George Casey med David Petraeus. Utnevnelsen av Petraeus markerte en overgang i den amerikanske tilnærmingen til opprørsbekjempelse i Irak. Men presidenten visste også at han måtte ha støtte blant den militære ledelsen for å effektivt kunne utføre endringene. Dette førte til utvidede budsjetter til både Hæren og Marinekorpset (Bergen 2011).

Den 10. Januar 2007 annonserte Bush en økning på 20 000 soldater til Irak. Dette i tillegg til de allerede 132 000 amerikanske og 41 010 allierte soldatene som var stasjonert der. Økningen var en forutsetning for å kunne endre strategien i Irak. Selve opptrappingen begynte en måned etter, og Petraeus ble kommandant for de amerikanske styrkene.

6.3.3 Hærens læring i Irak i lys av Boyds OODA-sløyfe

Mosul, Tal Afar og Ramalla viste at individer og enheter innad i Hæren var i stand til å lære og tilpasse seg krigens omgivelser på egen hånd.

Observation

En strategisk kursendring – militær erfaringsutnyttelse – krever nytenkning allerede på observasjonsnivået. Som vist i kapittel 6.3.1 ble observasjoner om behov for opprørsbekjempelse observert på bakkenivå allerede fra 2003. Kommandanter som Petraeus, McMaster og MacFarland har vært drivkrefter i arbeidet med å observere og hente inn informasjon fra bakkenivå i konflikten i Irak. I mangel på tydelige retningslinjer fra den politiske og militære ledelsen i de første årene i Irak, initierte disse kommandantene tiltak og tok beslutninger som har ført til fremgang.

Orient

Det som er verd å merke seg her er at militæret selv sto for de første initiativene for endring. De hadde imidlertid ikke gjennomslag før endringer i rammebetingelsene kom til. Det tradisjonelle militære hierarkiet hadde kunnet hindre endring.

Denne kritiske orienteringsfasen har blitt betydelig bedre i Hæren. I Irak-krigens første periode vanskeliggjorde holdningen til personer som Rumsfeld en åpen og kritisk debatt. Kritikken som blant annet Shinkseki møtte da de foreslo endringer i retning vekk fra den tradisjonelle amerikanske tilnærmingen, ble et hinder for debatt. Det at McMaster ble forbigått ved opprykk var også en faktor som ikke oppmuntret til kritikk av gjeldende strategi. McMaster gikk mot den offisielle strategien utarbeidet av Casey og Abizaid. Han sier selv i et intervju med Harford (2011: 55) at han ble overhørt og advart mot å ikke tenke høyere enn sin grad. Altså: Holde seg til standardprosedyrer og ikke utfordre regjerende tankesett. Men for at en organisasjon skal kunne lære, trengs personer som McMaster.

Allerede i 2005 ble det etablert en avdeling for opprørsbekjempelses-læring ved den amerikanske treningsbasen i Taji, nord for Baghdad. Her fikk nyankommende soldater en ukes undervisning og trening fra de som allerede hadde vært stasjonert i Irak over en tid (Schmitt 2005). Fokuset lå på hvordan de skulle behandle og beskytte sivilbefolkningen. I dag har utdanning og trening av offiserer til opprørsbekjempelse blitt en prioritet ved Hærens utdanningsinstitusjoner. Det er flere som arbeider for å institusjonalisere lærdom fra bakkenivå for å kunne endre organisasjonens overordnede tilnærming.

Petraeus innså at den offisielle amerikanske tilnærmingen og doktrine var utilstrekkelig. Han representerer en kombinasjon av de to hovedretningene for læring. Lærdommen ble initiert innenfra Hæren og systemet selv ut fra de praktiske erfaringene til Petraeus i Mosul og McMaster i Tal Afar. Petraeus forsto imidlertid at den mest effektive amerikanske adferden brøt med amerikanernes offisielle tilnærming og at han måtte ha hjelp utenfra for å endre den. Han forsto at det var behov for interne og eksterne faktorer. Han så både nedover i organisasjonen, og utenfor organisasjonen for å hente inn informasjon og lærdom. Det var i tillegg til initiativet fra kommandanter i Irak nødvendig med en håndfull personer som Keane som presset det politiske lederskapet til å endre den offisielle strategien.

Ved Fort Leavenworth fikk Petraeus en gylden mulighet til å påvirke militæret ovenfra og ned, basert på erfaringer nedenfra og utenfra organisasjonen ved å trekke inn flere eksperter på området. Selv om FM 3-24 i seg selv ikke fører til en automatisk endring i Hærens tankesett, signaliserte det et ønske om endring og at opprørsbekjempelse har blitt et

viktig område for den amerikanske hæren. Manualen utgjorde en intellektuell bakgrunn for å lykkes, og skapte en tilnærming til denne formen for krigføring.⁷⁷

Decide

Læringen som ble initiert i Hæren, ble møtt med motstand. Den militære ledelsen var ikke særlig positiv til læringen og holdningsendringen som skjedde på bakken og som ble forsøkt implementert oppover i organisasjonen. Sentrale militære ledere ved CENTCOM ønsket å redusere amerikansk tilstedeværelse i Irak og så raskt som mulig overføre makten til irakiske sikkerhetsstyrker.

Utfordringen med læring i militære organisasjoner, er at endringen må godtas i ledelsen fordi det er her avgjørelser tas. Den militære ledelsen må akseptere og prioritere de nye oppgavene. Petraeus har fått gjennomslag for sine ideer, men først etter at militære og politiske ledere har godtatt dem. For å få en endret tilnærming i Irak måtte Rumsfeld skiftes ut med Gates og general Casey med Petraeus. Petraeus har videre vært avhengig av å få ut gamle ledere og få inn de personene han trenger i den militære ledelsen.

Petraeus klarte sammen med personer som Keane og Odierno å fremme sitt standpunkt direkte til JCS og den politiske ledelsen fremfor å gå tjenestevei. Dette gjorde at de til slutt klarte å overbevise JCS og presidenten om at det krevdes en ny doktrine og tilnærming til Irak for å lykkes.

Action

En ny strategisk tilnærming, ga utslag på operasjonelt nivå. Økningen i antall soldater i 2006 muliggjorde en annen tilnærming. Fremfor å bruke militærmakten på en tradisjonell måte for å ødelegge fienden, ble det nå en sentral oppgave å hindre at opprørsgrupper og terrorister hadde støtte i befolkningen. Dette innebærer å forbli i området også etter at området er sikret for opprørere. Sammen med irakiske sikkerhetsstyrker må amerikanerne sørge for permanent sikkerhet, slik at de videre kan få politiske og økonomiske programmer for utvikling og fremgang.

Fra 2006 gikk Hæren i Irak bort fra en tilnærming med ”search-and-destroy”, til å fokusere mer på sikkerhet for befolkningen. Etter denne endringen gikk volden betydelig ned.

⁷⁷ En feltmanual er et utgangspunkt, men garanterer ikke suksess i krig. Dette er Petraeus også klar på. Men han sier det er ”very important to get that basic understanding right again, and the power of a field manual is its ability to communicate relatively straightforward concepts” (sitert i Packer 2006).

Både antall drepte og antall angrep fra opprørere ble redusert de første månedene i 2007. Fremfor å fokusere på å bekjempe og ødelegge motstanderen, ble fokuset nå rettet mot å holde orden og beskytte befolkningen. Fra 2008 ble situasjonen betydelig bedret. Selv om det ble en økning i antall drepte med en gang opptrappingen startet⁷⁸, gikk tallene for antall drepte amerikanske soldater og sivile irakere ned fra 2007 (Celso 2010: 188). I tillegg har økonomien fått en oppsving, relativt stabile styringsorganer har blitt etablert og de irakiske sikkerhetsstyrkene har blitt mer kapable.

Hæren godtok etter noen år i Irak opprørsbekjempelse som en militær oppgave. Gates (2007) sa i en tale at flere ikke-tradisjonelle aktiviteter, som kunnskap om fremmedspråk, gjenoppbygging av offentlige tjenester og infrastruktur og opprettelse av et legitimt styre, nå har blitt en del av Hærens tenkning og planlegging.

6.4 Læring i Afghanistan

Etter amerikanerne skiftet fokuset til Irak fra 2002 og særlig 2003, ble Afghanistan nedprioritert. Det var ikke et tilstrekkelig antall tropper eller økonomiske ressurser. Treningen av afghanske sikkerhetsstyrker var heller ikke tilfredsstillende som et resultat av dette. I tillegg fortsatte jakten på terrorister ved grensen til Pakistan, og sivile tap som en følge av feilbombing førte til økt motstand mot amerikansk tilstedeværelse. Amerikanerne klarte ikke å kontrollere situasjonen. I Afghanistan økte volden og opprør spredte seg fra 2005 og 2006. Taliban hadde gjenoppstått i styrke og hadde klart å gjenskape kommandostrukturen de hadde før invasjonen i 2001. De var nå tettere koblet sammen med al-Qaida enn tidligere. I 2009 lignet situasjonen i Afghanistan på Irak sommeren 2003 (Bergen 310f).⁷⁹ Det ble tydelig at den amerikanske konvensjonelle tilnærmingen fra krigens innledende faser ikke fungerte.

Bruce Riedel ledet arbeidet med å legge et grunnlag for den amerikanske strategien i Afghanistan. Denne gruppen besto av blant annet Obamas spesialutsending til Afghanistan og Pakistan, Richard Holbrooke og Petraeus. Det var enighet om at trusselen var fra al-Qaida, og at al-Qaida var tett koblet til Taliban. Petraeus mente USA kunne få kontroll over situasjonen fordi Talibans aktivitet var sentrert i Afghanistans østlige og sørlige provinser. Siden det var på et så begrenset område, mente han at 300 000 soldater ville være tilstrekkelig. Siden de

⁷⁸ Dette har trolig sammenheng med økt antall soldater i området.

⁷⁹ De afghanske sikkerhetsstyrkene rapporterte i april 2009 at 40 % av landet var enten direkte under Talibans kontroll, eller i områder med høy risiko for angrep fra Taliban. Mens det i 2004 var i gjennomsnitt 30 angrep per uke, hadde dette økt til 300 per uke sommeren 2008 (Bergen 2011: 310).

afghanske sikkerhetsstyrkene nå besto av 150 000 mann og det allerede var 50 000 amerikanske og allierte soldater der, var dette mulig å gjennomføre. Bush hadde allerede vedtatt å sende 12 000 som enda ikke hadde rukket å deployere. Den militære ledelsen var enig om at det var nødvendig med troppeøkning for å kunne få kontroll over landet. Denne økningen måtte komme med en gang fordi de hadde store problemer med å håndtere situasjonen. I tillegg skulle det avholdes presidentvalg i Afghanistan sommeren 2009. For å sikre denne prosessen krevdes økte styrker (Bergen 2011: 311-314). Obama vedtok å sende 21 000 soldater fra januar 2009 i tillegg til de 12 000 Bush hadde vedtatt.

Riedels rapport ble offentliggjort 27. mars 2009 og utgjorde grunnlaget for en opprørsbekjempelses-kampanje i sørlige og østlige deler av Afghanistan (Bergen 2011: 315). I mars fikk Pentagon i oppgave å utarbeide en plan for hvordan amerikanerne kunne implementere en ny tilnærming til opprørsbekjempelse. General David McKiernan var da kommandant for både ISAF og de amerikanske operasjonene i Afghanistan, men Gates, CJCS admiral Mullen og Petraeus, som da var kommandant for CENTCOM, stilte seg tvilende til McKiernans evne til å gjennomføre dette fordi han hadde et for konvensjonelt fokus på krigen. Den 11. mai ble McKiernan erstattet med general Stanley McChrystal som hadde arbeidet sammen med Petraeus og var mer positiv til opprørsbekjempelse (Bergen 2011: 317-319).

McChrystal hentet inn råd fra flere sivile eksperter i dette arbeidet. Også i forbindelse med planleggingen av opprørsbekjempelse i Afghanistan, fikk Biddle og Kagan en viktig rolle.⁸⁰ McChrystal konkluderte i august 2009 med at Taliban hadde sterk kontroll i sørøstlige deler av Afghanistan. For å ta tilbake kontrollen og stabilisere landet, anbefalte han en opprørsbekjempelses-kampanje der det var viktig å beskytte befolkningen og styrke de afghanske sikkerhetsstyrkene. For å få til dette, krevdes en troppeøkning (Bergen 2011: 320-321).

Allerede tidlig i 2009 ble dette vist i form av en liten økning i antall tropper. Dette var etter ønske fra militæret selv. Dette er trolig en lærdom fra Irak. I Irak snudde ikke situasjonen før amerikanerne fikk på plass nok styrker til å kunne kontrollere befolkningen. Senere i 2009 presset den militære ledelsen enda mer på for økt troppenivå. Her trakk McChrystal på erfaringer fra eksperter som hadde vært med å utforme opptrappingen i Irak.

Mellom september og november 2009 møtte Obama NSC og opprørsbekjempelses-eksperter jevnlig. Forslaget om en økning av styrkene møtte motstand fra politisk hold, blant

⁸⁰ Biddle sier i et intervju med Bergen (2011: 318) at McChrystal var usedvanlig åpen for råd fra utenforstående.

annet av visepresident Biden. McChrystal fortsatte å argumentere for at opprørsbekjempelse var nødvendig i Afghanistan. Bidens forslag om å redusere amerikansk tilstedeværelse i Afghanistan og heller konsentrere seg om kontraterroraksjoner og bruk av droner og spesialstyrker, særlig i Pakistan, ville ikke være tilstrekkelig, mente McChrystal. Skepsisen blant politikerne ble til motstand da McChrystal presenterte tallene for hva de 40 000 ekstra soldatene han ville ha kom til å koste (Bergen 2011: 323-325).

29. november 2009 annonserte likevel Obama for NSC at 30 000 ekstra soldater skulle sendes til Afghanistan, men tilbaketrekkingen skulle starte sommeren 2011 dersom situasjonen tillot det. Denne opptrappingen førte, som tabell 3 viser, til et betydelig økt nærvær av amerikanske soldater i Afghanistan i 2009. McChrystal fikk ansvaret for å implementere dette (Bergen 2011: 329). Dette medførte et skift i retning opprørsbekjempelse og fokus på å sikre den afghanske befolkningen. Men det skal merkes at denne økte oppmerksomheten på opprørsbekjempelse ikke kunne bli gjennomført i praksis før ytterligere tropper ble deployert.

År, målt i september	Antall soldater
2002	10 400
2003	9800
2004	16 800
2005	18 000
2006	20 400
2007	24 500
2008	33 500
2009	62 300
2010, juni	91 775

Tabell 3: Oversikt over antall amerikanske styrker i Afghanistan, 2002-2010 (Belasco 2011: 44-45).

Opptrappingen hadde imidlertid ingen god effekt på opprøret. En rapport fra amerikansk etterretning konkluderte i desember 2009 at Talibans aktivitet var økende, og at det var tegn på at dette ville fortsette (Bergen 2011: 333). Petraeus advarer om at det er viktig å overføre tilnærmingen fra Irak på en måte som passer Afghanistan kulturelt, og at det trolig

ikke vil være like enkelt å få til en brå endring i det afghanske samfunnet (Miles 2009). Likevel later det til at tilpasningen ikke har vært god nok.

Det er tydelig at Obamas strategi for Afghanistan tok utgangspunkt i lærdommen fra Irak generelt og Anbar-regionen spesielt (Celso 2010). Dette kom til syne ved opptrappingen av soldater og fokuset på å beskytte befolkningen, og rydde og ta kontroll over områder som opprørerne hadde kontrollert for å bygge det opp og få økonomisk utvikling. En annen lærdom fra Irak som ble forsøkt i Afghanistan var å vinne moderate elementer fra opprørsgruppene over på amerikansk side. Dette var inspirert av alliansen mellom amerikanske styrker og stammeledere og sunni-grupperinger fra Anbar-regionen. Dette har ikke fungert i Afghanistan. Selv om konfliktene kan fremstå som like, er det åpenbare forskjeller mellom krigsteatrene.⁸¹ For det første er det geografiske forskjeller mellom landene. Afghanistan er større både geografisk og befolkningsmessig.⁸² Dette krever en betydelig økning i antall tropper for å få samme styrkeforhold som i Irak. Sammenlignet med krigen i Irak som i stor grad er sentrert rundt Baghdad, foregår konflikten i Afghanistan i mer rurale områder i de østlige og sørlige deler av landet mot grensen til Pakistan (Kilcullen 2009: 44). Siden konflikten er lokalisert nær grensen til Pakistan, bruker opprørerne grenseområdet som tilfluktssteder. Afghanistan har ikke de samme erfaringene med et sterkt sentralstyre og det å være en nasjonalstat som Irak har. Afghanistan mangler også en utdannet befolkning, utviklet infrastruktur og muligheter for økonomisk utvikling basert på naturressurser. Alle disse faktorene vanskeliggjør opprørsbekjempelse ytterligere i Afghanistan.

Videre peker Celso (2010) på at det er ulikheter mellom stammene i Irak og Afghanistan. Sunni-stammene som allierte seg med USA i Anbar-regionen var mer enhetlige og lojale til stammelederne enn de pashtunske stammene i Afghanistan er. De pashtunske stammene er preget av interne stridigheter og mindre lojalitet til stammen og lederne.⁸³ En annen viktig forskjell er, i følge Celso, at stammene i Anbar er mer sekulært orientert, slik at kontrasten til al-Qaida og deres forsøk på å implementere strenge islamske lover og utfordre

⁸¹ Blant annet må amerikanerne i Afghanistan ta store hensyn til forholdet til Pakistan. Pakistan ble under Obama-administrasjonen en viktig del av amerikanernes kamp mot terror. Taliban har óg hatt opiumsproduksjon i Helmand-provinsen som en viktig finansieringskilde. Pakistan og narkotikaproduksjonen legger viktige føringer for amerikanernes krigføring i Afghanistan, men ligger utenfor denne oppgavens omfang.

⁸² Likevel fikk Afghanistan kun 27 % av finansieringen og 20 % av troppenivået som Irak har fått (Kilcullen 2009: 43). Afghanistan er det amerikansk-ledede nasjonsbyggingsprosjektet etter andre verdenskrig som har mottatt færrest økonomiske ressurser i løpet av konfliktens to første år (Dobbins, Jones, Crane, Rathmell, Steele, Teltschik og Timilsina 2005: 239).

⁸³ Dette fører til utfordringer for USA. Dersom de allierer seg med de pashtunske stammene som ikke støtter Taliban, vil det komplisere forholdet til Pakistan (Celso 2010: 194-195).

tradisjonelle autoritetslinjer var stor. Sunni-stammene allierte seg etter hvert med USA mot en felles, ekstern fiende. I Afghanistan er det ingen ekstern fiende i Taliban fordi Taliban består i stor grad av pashtunere. De pashtunske stammene er mindre sekulært orientert. Dette gjør det vanskeligere for USA å vinne dem over på sin side, mens de interne stridighetene vanskeliggjør en legitim sentralregjering i Kabul. Det har vært lettere å danne en sentralregjering i Bagdad.

McChrystal måtte gå av i juni 2010 etter kontroversielle uttalelser om det politiske lederskapet i magasinet *Rolling Stones* (Hastings 2010), og Petraeus ble utnevnt som ny kommandant for det amerikanske engasjementet i Afghanistan. Siden Petraeus var en av de som hadde utformet opprørsbekjempelsesstrategien McChrystal forsøkte å implementere, fikk krigen en tilnærmet kontinuitet i lederskap og tilnærming.

Obama annonserte i juni 2011 at 10 000 soldater skulle trekkes ut av Afghanistan innen 2011, og ytterligere 23 000 innen sommeren 2012. Det er planlagt å gi afghanerne hele sikkerhetsansvaret fra 2014.⁸⁴

Petraeus ble erstattet av general John Allen fra Marinekorpset i juli 2011. Det er for tidlig å si om denne utbyggingen vil føre til endringer i den militære tilnærmingen i Afghanistan, men Allen uttalte at han vil ”maintain the momentum of the campaign” da han overtok kommandoen (Daily Mail 2011).

6.4.1 Hærens læring i Afghanistan i lys av Boyds OODA-sløyfe

Den amerikanske Hæren utviklet i Irak en ny strategisk tilnærming som hadde en viss suksess. Petraeus brukte i sin tur denne suksessen fra Irak som modell for amerikansk adferd i Afghanistan. Det later til at Hæren både observerte, orienterte og tok beslutninger i lys av erfaringene fra Irak. I forhold til Boyds ulike faser er det vanskelig å trekke et klart skille mellom læringen i Irak og Afghanistan. Dermed er OODA-sløyfen irrelevant for å vurdere Hærens læring i Afghanistan.

⁸⁴ Petraeus har kommentert at han mener denne uttrekningsdatoen er usikker fordi det er ikke sikkert at afghanerne vil være rede til å ta over sikkerhetsansvaret (Madison 2010).

6.5 Oppsummering

Konklusjonen fra Irak er at Hæren lærte opprørsbekjempelse etter at det hadde gått en viss tid. Lærdommen ble initiert på bakkenivå, og implementert som offisiell strategi etter ekstern intervensjon. Dette ga utslag i opptrapping av styrker.

Men for at den nye tilnærmingen skulle få gjennomslag, måtte det ekstern bistand til. Petraeus måtte trekke i tråder for å få utskiftninger i Hærens ledelse. Det var altså et samspill av interne og eksterne årsaker som førte til endring. Petraeus har vært en drivkraft i dette arbeidet. Dette viser at enkeltindivider i den militære ledelsen spiller en større rolle enn teorien i kapittel 3 viser. Selv om Posen (1984) åpner for at enkeltindivider kan være viktig for endring, viser det amerikanske engasjementet i Irak at enkeltindivider som tenker nytt vanskelig får gjennomslag for sine ideer før de er i en posisjon der de kan påvirke karriereinsentivene.

Siden læringen i Irak foregikk i en nylig krigssituasjon, er det vanskelig å trekke klare konklusjoner om dette var en vellykket operasjon. Det man imidlertid kan se er at Hæren lærte av de vellykkede elementene av krigføringen. Det er enda et åpent spørsmål om Irak-krigen som helhet kan ses på som vellykket. Derimot er det mulig å si noe om læring i en krigssituasjon. Rosen (1995) sier at læring kan forekomme i en krigssituasjon, men at det vil ta lang tid. Det ser ut som dette stemmer for Irak. Amerikanerne hadde vært i Irak i fire år før de endret den offisielle tilnærmingen til krigen.

Når det gjelder Afghanistan er det vanskelig å komme med noen klare konklusjoner på effekter av opptrappingen og om den amerikanske Hæren har lært. For det første er opptrappingen for nær i tid.⁸⁵ Det er for det andre vanskelig å bedømme en pågående konflikt. Det er likevel rimelig å si at lærdommen fra Irak ikke har fungert som tenkt i Afghanistan.

Kapittel 6.2.2 viste at lærdom fra Vietnam og El Salvador bidro til at krigføringen i Irak de første årene var problematisk. Det samme kan man si om overføringen av lærdom fra Irak til Afghanistan. Selv om det i en konfliktsituasjon er viktig å handle raskt, har direkte overføring av lærdom fra Irak med opptrapping av styrker hatt begrenset suksess. Hæren har lært, men de har trukket misvisende lærdom. De har ikke i god nok grad tatt i betraktning at

⁸⁵ En FN-rapport konkluderte sommeren 2011 med at de sivile tapstallene i Afghanistan har økt etter opptrappingen av amerikanske soldater. Det er likevel vanskelig å si om dette er et resultat av at strategien er feilslått, eller om økt uro er et tegn på at Taliban holder på å miste kontroll, og dermed må øke sin aktivitet – blant annet for å signalisere til sivilbefolkningen at amerikanske styrker ikke makter å sikre situasjonen (Standifer 2011).

alle kriger er unike. Dette viser lærdommens begrensninger og faren med å direkte overføre lærdom fra en krig til en annen. Det er viktig å lære av konflikter og bygge på denne lærdommen, men det er helt elementært at denne lærdommen anvendes riktig når den tas med til neste konflikt.

DEL III

Kapittel 7 – Avslutning

Kapittel 2 viste at Hæren har en struktur og en militær kultur som er disponert for store kriger. De har en tendens til å se små kriger som mindre versjoner av store. Dette har gjennom historien vært et hinder for å lære og å praktisere opprørsbekjempelse. Kapittel 4 og 5 viste at Hæren i etterkant av Vietnamkrigen og i tiårene som fulgte møtte vanskeligheter allerede i det Boyd omtaler som observasjonsfasen, men at hovedproblemet lå i orienteringsfasen. Dette ble vist ved at ensidig informasjon ble hentet inn og analysert, mens alternative syn ikke ble hørt. Dette kan forklares med at den amerikanske Hærens militære kultur påvirket hva som ble observert, og hvordan observasjonene ble analysert. Sammenlignet med perioden etter Vietnamkrigen, ble både observasjons- og orienteringsfasen i Irak betydelig bedre. Kapittel 6 viste at det noen år ut i krigen i Irak ble en helt annen åpenhet i Hæren. Denne åpenheten bidro etter hvert til at den militære ledelsen erkjente at krigen i Irak ikke gikk som planlagt, og at en ny tilnærming til krigen ble utviklet med hjelp av eksterne aktører. Petraeus var en viktig drivkraft i dette arbeidet. Denne erkjennelsen om at man trengte en ny tilnærming ble ikke oppnådd etter Vietnam-krigen.

Dette kapitlet skal oppsummere oppgavens viktigste funn i lys av de tre dimensjonene for læring som ble presentert i kapittel 3 – om læringens impulser kommer innenfra militærets rekker eller utenfra, om lærdommen kommer nedenfra i organisasjonen eller ovenfra og om læringen foregår i fredstid eller i krig. Kapitlet skal systematisk sammenligne læringen i etterkant av Vietnamkrigen med læringsprosessen i Irak. Når det gjelder Afghanistan, er det for tidlig å komme med klare konklusjoner om læringen. Afghanistan holdes derfor i hovedsak utenfor den komparative analysen. Jeg vil også drøfte den fjerde dimensjonen som ble introdusert i kapittel 5 – forskjellen på å lære av det som oppfattes som vellykkede kampanjer og mislykkede kampanjer – i dette kapitlet. Videre skal jeg drøfte relevansen av å ta med seg erfaringer og lærdom fra tidligere konflikter, og peke på noen av farene med og direkte overføre lærdom til dagens konflikter. Kapitlet vil avsluttes med en diskusjon om Hæren har lært av erfaringene med opprørsbekjempelse etter 2001, og blitt en god læringsorganisasjon.

7.1 Intern vs. ekstern læring

Både etter Vietnamkrigen og i Irak ble læringen initiert av Hæren selv. Likevel ble læringen om irregulær krigføring forskjellig. Hva er årsakene til dette?

For å endre en militær organisasjon, må de grunnleggende holdningene til krig og krigføring endres. Dersom Hæren skulle hatt fokus på opprørsbekjempelse, måtte det ha vært insentiver for dette. I denne prosessen er den militære ledelsen, i følge Rosen (1988), av sentral betydning fordi det er ledelsen som kan endre opprykkssystemet og på denne måten skape insentiver for å følge nye karriereveier i nye spesialfelt. Kapittel 4 og 5 viste at læringen etter Vietnamkrigen både ble initiert og gjennomført internt i organisasjonen. Den militære ledelsens syn, representert ved Summers *On Strategy*, dominerte Hærens tenkning. Siden Hæren ønsket å distansere seg fra erfaringene fra Vietnam ble resultatet en avvisning av opprørsbekjempelse og fokus på konvensjonell krigføring. Det foregikk i liten grad noen debatt om opprørsbekjempelse. I den grad det var en debatt, handlet den om at amerikanerne skulle delta i en støtterolle, men ikke med egne styrker. Det var ingen insentiver for offiserer å spesialisere seg i irregulær krigføring. Dette ga ikke de nødvendige endringene i organisasjonen for å lære irregulær krigføring.

Kapittel 6 viste at læringen under krigen i Irak også ble initiert internt. Dette ga i begynnelsen kun utslag i endret praksis på bakkenivå enkelte steder. Dette er et eksempel på at nytenkning kan forekomme i en organisasjon som tradisjonelt foretrekker store, konvensjonelle kriger. Kapitlet viste imidlertid også at nytenkningen hadde begrenset virkning. Posen (1984) skrev at nytenkere utenfor den militære ledelsen kan spille en viktig rolle sammen med eksterne aktører. Dette har ikke vist seg i Irak. I samsvar med Rosen (1988), har det vist seg at individer som tenker innovativt ikke har vært nok til å skape endring i organisasjonen som helhet. Selv om kommandanter som Petraeus, McMaster og MacFarland oppnådde verdifull læring på bakken, hadde de ikke makt til å endre en stor organisasjon som i utgangspunktet motsto endring. De nye ideene fikk ikke gjennomslag før rammebetingelsene ble endret. USAs politiske ledelse måtte gripe inn og bytte ut Casey med Petraeus. Dette er i tråd med argumentene til Shimshoni (1990-1991) og Posen (1984), som fremholder at læring i en militær organisasjon er avhengig av ytre impulser.

Irak er et godt eksempel på at læring er avhengig av pågående individer og politisk makt. Det var først og fremst Petraeus som var den sentrale drivkraften i læringsprosessen. Men det var ikke før Petraeus ble en del av den militære ledelsen, og fikk innflytelse og en

posisjon til å endre karriereinsentiver og holdinger til irregulær krigføring at man fikk endringer.

For å få til de nødvendige endringene i Hæren som organisasjon, krevdes press og bistand fra eksterne aktører i tillegg til internt initiativ. Dette eksterne presset var ikke til stede etter Vietnamkrigen. Amerikanerne ønsket å legge krigen bak seg. Dette gjorde at militæret i stor grad fikk holde på for seg selv når det gjaldt tenkning og planlegging rundt krig. Dette varte ut over 1980- og inn på 1990-tallet, men etter noen år i Irak, oppdaget politikerne at planleggingen for og tilnærmingen til krigen var feilslått. Dette medførte større press fra eksterne aktører om å endre seg.

7.2 Læring ovenfra vs. nedenfra

Kapittel 4 og 5 viste at læringen etter Vietnamkrigen i stor grad gikk ovenfra og nedover i organisasjonen. Det var det militære lederskapets holdninger til opprørsbekjempelse som dominerte. Selv om det eksisterte kritiske røster blant lavere rangs offiserer, ble ikke disse hørt. Kapitlene fremholdt at dette skyldes insentivene i Hærens organisasjon. I en organisasjon med en sterk militær kultur som fremmet konvensjonelle kriger, var det ikke karrierefremmende å tenke i irregulære baner.

I Irak åpnet Hæren opp for at erfaringer fra bakkenivå ble ført oppover i organisasjonen og en del av læringsprosessen. Kapittel 6 viste hvordan lærdom som ble hentet inn på bakkenivå ble ført oppover i organisasjonen, og til slutt manifestert i FM 3-24.⁸⁶ Harford (2011: 76-77) skriver at Hæren i dag også har blitt flinkere til å desentralisere autoritet til kommandanter på bakken slik at de kan ta avgjørelser tilpasset lokale forhold. Dette har gitt gode resultater i Irak. Passord-beskyttede sider som *Army Knowledge Online* og *Center for Army Lessons Learned* er forum der soldater som skal deployere og veteraner kan utveksle informasjon som er innhentet fra bakkenivå. Dette er en effektiv måte å spre erfaringer og kunnskap på – særlig med tanke på at de formelle kanalene som utdanningssystemet har en innebygd treghet.

⁸⁶ FM 3-24 presiserer at det er viktig at kommandanter på bakken kontinuerlig kan tilpasse seg en ny situasjonsforståelse. Kommandanter må utvikle et effektivt system for å spre denne lærdommen. Om nødvendig, betyr dette å søke å endre rammebetingelsene. Det er i følge manualen også viktig å skape omgivelser som gjør at både individer og organisasjonen lærer av erfaringene. Dette forutsetter at soldater og lavere rangs offiserer får delta i en åpen debatt der erfaringer deles. Dette inkluderer også at systemet oppmuntrer og belønner initiativ, tilpasning og analyse (Department of the Army 2006: 1-26, 5-31, 7-9).

Konklusjonen er at selv om det er helt essensielt at militæret er hierarkisk og har en klar kommandostruktur, må det innrettes slik at impulser kan komme nedenfra. Både insentiver og åpne linjer må tilrettelegges fordi det er de offiserene som er på bakken som først samler praktiske erfaringer og som først forstår hva som ikke fungerer. En tilpasning basert på erfaringene fra de som er i krig eller nylig har vært det, som i Vietnam, er mer tilpasset realiteten. For selv om enkeltindivider ønsket å fremme en annen tilnærming etter Vietnamkrigen, ble ikke lavere grads offiserer hørt. Det som hovedsakelig skiller læringen etter Vietnamkrigen med læringen i Irak er at i Irak ble bakkenivå hørt, læringen gikk nedenfra og oppover i organisasjonen. Dette gjorde at Hæren kunne tilpasse seg realitetene på bakken. Dette er en forutsetning for effektiv læring i krig.

7.3 Læring i fred vs. læring i krig

Som nevnt i kapittel 7.1 tenkte Hæren i stor grad på krig på egen hånd i tiårene etter Vietnamkrigen – det var ikke noe betydelig eksternt press for reformer om å endres. En grunn til at de fikk holde på for seg selv, kan være fordi det var fred i disse årene. Selv om USA var involvert i flere engasjement i løpet av disse tiårene, var dette korte engasjement. I tillegg var det relativt få soldater involvert i disse konfliktene sammenlignet med både Vietnam og Irak og Afghanistan etter 2001.

I følge Rosen (1995) er læring i fredstid et resultat av debatten i organisasjonen om hvordan militæret skal forberede seg på neste konflikt. Denne debatten er påvirket av hvordan militæret tolker trusselbildet og lærdom fra tidligere konflikter. Debatten påvirker i sin tur muligheten for avansement i grad. De som fremmer og spesialisere seg på den dominerende formen for krigstenkning, har størst sjanser for avansement og vil, over tid, utgjøre den militære ledelsen.

Kapittel 4 og 5 viste dette. I etterkant av Vietnamkrigen, og i tiårene som fulgte, var den interne debatten i Hæren dominert av en holdning som fremmet store, konvensjonelle kriger. Dette kom klart til uttrykk i Summers *On Strategy*. Vietnamkrigen var traumatisk for Hæren som organisasjon, og det var relativt stor enighet om at dette var en form for krigføring de måtte unngå for fremtiden. I den grad det var individer som mente Hæren måtte være bedre rustet for opprørsbekjempelse, ble disse ikke hørt. Også opprykkssystemet fremmet de som tenkte konvensjonell krigføring.

I Afghanistan og Irak har læringen foregått under andre omgivelser, og etter hvert ført til andre resultater. I samsvar med Rosen, har læringsprosessen vært veldig vanskelig og tidkrevende fordi det krevde en annen tilnærming enn det Hæren var forberedt på. Situasjonen ble i Irak frem mot 2006 så kritisk at det ble tydelig at de måtte ha en ny tilnærming dersom de skulle lykkes med å nå de målene som var satt. Endringene kom først etter at den politiske ledelsen forsto det dype alvorret i situasjonen. Dette gjorde dem mer mottaklige for Petraeus' analyse og forslag til reformer.

Det var ikke før slutten av 2006 denne nye tilnærmingen ble prøvd, og man kan av Irak se at Hæren endret sin adferd med en viss suksess. Dette støtter Rosens påstand om at endring i en krigssituasjon er mulig – men at det er en tidkrevende prosess. Men når det først ble klart at ending måtte til, og Petraeus utarbeidet en plan for hvordan dette skulle gjøres, ble lærdommen relativt effektivt implementert. En sentralisert organisasjon kan være et hinder for læring, men kan også være avgjørende når lærdom først godtas og forsøkes implementert.

Det er fristende å trekke den konklusjonen at dersom en militær organisasjon søker å lære i fredstid, er det større sannsynlighet for at den observerer og orienterer seg innenfor rammene av en etablert militær kultur, og fortsetter å trekke tradisjonell lærdom. Dette var tydelig etter Vietnamkrigen. I den grad krigen ble diskutert og analysert, var det de konvensjonelle elementene som ble trukket frem. Det later til at det er lettere for en militær organisasjon å bryte ut av gamle vaner og endre seg og lære nye militære oppgaver i en krigssituasjon. I tiårene etter Vietnamkrigen falt Hæren tilbake i det gamle sporet med fokus på konvensjonell krig, mens det i Irak ble et akutt behov for å endre tilnærmingen. Denne endringen var vanskelig å få gjennomført. Men kom på plass etter at flere år med tradisjonell krigføring ikke gav resultater – og etter at både forsvarsminister og øverste militære leder ble avsatt og erstattet.

7.4 Lærdom fra vellykkede operasjoner vs. lærdom fra nederlag

Endringene etter 2006 i Irak er i tråd med Allison og Zelikow (1999) som skriver at organisasjoner endres dersom store kriser inntreffer. Irak var en krise. Men også Vietnamkrigen kvalifiserer helt klart som en krise for den amerikanske Hæren. Og man skulle tro amerikanerne endret adferd og lærte å håndtere situasjonen for å unngå slike kriser for fremtiden. Dette skjedde ikke. Dermed er ikke krise en tilfredsstillende forklaring på endring

alene. Endring og læring i disse casene later til å ha vært et utslag av hvordan organisasjonen tolker konflikten.

Kapittel 4 viste at den delen av Vietnamkrigen som omhandlet opprørsbekjempelse ikke ble tilstrekkelig observert – for å bruke Boyds begrep – og ble dermed ikke en del av orienteringsfasen etter krigen. På samme måte viste kapittel 5 at det var de vellykkede operasjonene i El Salvador og Golf-krigen som ble observert og analysert – ikke de mislykkede oppdragene i Libanon og Somalia. Dette antyder at den amerikanske Hæren observerer vellykkede kampanjer i større grad enn mislykkede. Læringen har dermed vært selektiv: Amerikanerne har hatt en tendens til å lære av suksesser, men ikke av sine feil. De stilte dermed like uforberedt da de kom til konfliktene etter 2001. Selv om den konvensjonelle lærdommen fra den første Golf-krigen trolig hadde innvirkning på de innledende fasene i den andre Golf-krigen, var dette av begrenset nytte siden de ikke klarte å sikre seieren.

Dette identifiserer to problemer. For det første, ved å ikke lære av de små konfliktene – de konfliktene de vil møte i fremtiden – stilte den amerikanske Hæren mindre forberedt enn de ville ha gjort dersom de hadde observert og analysert de små krigene. For det andre, ved å observere kun de konfliktene som var militære suksesser – og som var i overensstemmelse med den amerikanske militære kulturen – lærte de kun det de kunne fra før av. De bekreftet gjeldende standardprosedyrer og lærte ikke noe nytt. Ved å lære det de allerede kunne – som var i overensstemmelse med den amerikanske militære kulturen – holdt de også denne kulturen ved like. Læringsprosessen ble som en kulturopprettholdende mekanisme. Dette var en farlig lærdom fordi den til syvende og sist hindret nødvendig endring.

Det er for tidlig å kunne konstatere om Irak var en suksess. Amerikanerne lærte mye om opprørsbekjempelse i Irak, og selv om det er for tidlig å si noe om hvordan det irakiske samfunnet utvikler seg på lengre sikt, er det mye som tyder på at krigen ikke var mislykket. Når det gjelder Afghanistan er situasjonen enda mer uklar. Også her har amerikanerne endret adferd og trappet opp styrkenivået. Det er imidlertid et åpent spørsmål om dette er et klokt resultat av observasjon og orientering, eller et eksempel på dårlig læring. Det er ting som tyder på det siste. For det later til at det er de gode erfaringene fra Irak som ligger til grunn for den nye tilnærmingen i Afghanistan.

Mens militære organisasjoner ofte beskyldes for å prøve å utkjempe den forrige krigen på nytt, kan man, basert på tiden etter Vietnamkrigen, si at Hæren forsøker å utkjempe den forrige vellykkede krigen på nytt. Altså, Hæren har lært av de engasjementene som de anså som vellykket, men fortrenget mislykkede oppdrag. Dette er et interessant tillegg til

oppgavens problemstillinger fordi det kan være en mekanisme som bidrar til å gjenskape den amerikanske militære kulturen og dens aversjon mot små kriger.

7.5 Overføring av lærdom mellom kriger

Hvor verdifull er læring fra tidligere konflikter for konfliktene i Irak og Afghanistan, og fremtidig opprørsbekjempelse? Det er ulikheter mellom den type opprør Hæren møtte i Vietnam og i andre kampanjer under den kalde krigen, og Afghanistan og Irak. Det å direkte overføre lærdom fra en konflikt til en annen har vist seg problematisk. Læringen har dermed sine begrensninger.

For det første må lærdommen fra Vietnam brukes med forsiktighet i Irak og Afghanistan. Det er i Irak og Afghanistan et helt annet scenario enn under den kalde krigen. Under den kalde krigen var USA involvert i opprørsbekjempelse, eller støttet en etablert statsmakt mot opprørere, som en del av USAs oppdemningspolitikk, der de militære styrkene hadde som oppgave å beskytte og bistå et vestvennlig regime mot radikale opprørere. USA fungerte på denne måten som en forlengelse av denne staten. Scenarioet har dermed vært stat versus stat – altså noe som kan minne om et konvensjonelt scenario.

I den kalde krigens siste fase begynte USA også å støtte opprørerne som kjempet mot Sovjetstøttede regimer – som i Angola og Afghanistan på 1980-tallet. Etter den kalde krigen har denne aktiviteten blitt mer uttalt: USA har bekjempet undertrykkende regimer i forsøk på å fremme regimeendring. Etter 2001 befant amerikanerne seg i to krigsteatre der de bidro til å bygge nye stater. Opprørsbekjempelsen fikk dermed en endring i innhold, og oppgaven ble å etablere et nytt regime som selv kunne ta hånd om problemet med opprørere, i tillegg til at amerikanerne nå skal drive med statsbygging fra grunnen av. Statsbygging ble tidligere sett på som noe annet en krig - noe som ikke var en del av selve krigføringen. Opprørsbekjempelse innebærer nå andre ufordringer enn statsstøttende opprørsbekjempelse fra den kalde krigen.

Forfattere som Thompson og Galula skrev om den kalde krigens opprørsbekjempelse. Men begge to har relevans i dagens krigsteater. Selv om dette er et nytt scenario, kan fremdeles kunnskap og lærdom fra tidligere konflikter ha nytte – det er flere kontinuerlige faktorer.⁸⁷

⁸⁷ Hoffman (2005: 927-930) skriver at noen av disse kontinuerlige faktorene er i) den politiske siden er viktigst, ii) det eksisterer ingen rene militære løsninger fordi det gjør ingenting med de underliggende årsakene til opprøret, iii) kulturell forståelse for situasjonen og fienden er viktig, iv) fiendens karakter varierer ut fra styrke og kapasitet, og v) det eksisterer ingen raske løsninger på slike konflikter.

Men man kan stille spørsmålet om amerikanerne kanskje har lagt for mye vekt på en tradisjonell, statssentrert modell for opprørsbekjempelse. Opprør har i dag andre trekk enn tidligere.⁸⁸ Dersom amerikanerne har tatt for lite hensyn til at dagens opprørsbekjempelseskampanjer foregår i andre omgivelser enn de kampanjene som foregikk under den kalde krigen, kan det argumenteres for at lærdommen amerikanerne har trukket – representert ved FM 3-24 – er noe misvisende.

I Afghanistan og Irak holdt amerikanerne lenge fast ved ”search-and-destroy”-lignende operasjoner som minnet om Vietnam. De oppdaterte i liten grad lærdom fra Vietnam og El Salvador i lys av Irak-krigens realiteter. Dette gjør at man i sin tur kan stille spørsmålet om USA i dag driver operasjoner i Afghanistan basert på lærdom fra Irak, men uten å oppdatere lærdommen i lys av afghanske forhold. Opptrappingen i Irak fra 2007 var vellykket og fremgangsmåten ble overført til Afghanistan i 2009. Det er imidlertid et åpent spørsmål om en Irak-lignende opptrapping vil forandre en fastlåst situasjon i et land som Afghanistan. Men selv om lærdommen fra Irak later til å direkte ha hatt begrenset virkning på krigen i Afghanistan, viser læringsprosessen i Irak at faktorer som læring nedefra i organisasjonen og åpenhet og vilje til å endre seg er viktig.

7.6 Har Hæren blitt en god læringsorganisasjon?

Dersom læring måles ut fra økt interesse, utdanning og trening og doktrineutvikling, har Hæren lært. Hæren har som organisasjon innsett at opprørsbekjempelse må være en del av dens kapasiteter. ”Den nye krigen” har klare irregulære elementer. Feltmanualen FM 3-24 legger viktige føringer på trening, utdanning, våpenanskaffelse og organisering. Opprørsbekjempelse har i tiden etter Vietnamkrigen vært en oppgave for spesialstyrkene.⁸⁹ Dagens tilnærming og FM-24 innebærer at opprørsbekjempelse blir en aktivitet for også de vanlige styrkene. Blant annet har treningen ved Hærens National Training Center blitt mer rettet mot opprørsbekjempelse (Bacevich 2008).

⁸⁸ Hoffman (2007) kritiserer forfatterne av FM 3-24 for at klassikerne har hatt for stor innflytelse. Selv om dagens doktrine krever en forståelse av den klassiske litteraturen og historien, må den i større grad tilpasses dagens situasjon enn forfatterne har fått frem. Blant annet vil ekstern støtte til opprørerne, religionens økte innflytelse og urbane omgivelser føre til at befolkningens ”hearts and minds” har mindre betydning, skriver Hoffman. Kilcullen (2006b) kommer med lignende kritikk og understreker at klassisk teori om opprørsbekjempelse ikke er tilstrekkelig for å bekjempe dagens opprørere.

⁸⁹ FM 3-24 har og fått en høyere plass i Hærens doktrinehierarki enn tidligere feltmanualer om irregulær krigføring. Mens opprørsbekjempelse tidligere var en separat del av krigføringen, har det nå blitt en del av Hærens overordnede operasjonelle doktrine (Vizzard og Capron 2010).

Dersom læring er resultatoppnåelse, kan man også si at den amerikanske hæren har lært – i hvert fall i Irak. Hæren som organisasjon har blitt flinkere til å ivareta militære intellektuelle. Dette illustrert med at McMaster til slutt fikk sin forfremmelse. Opprørsbekjempelse er i dag en del av debatten i militære sirkler. Man ser i dag i visse kretser i den amerikanske Hæren et ønske om å lære å beherske denne formen for konflikt. Dette behovet ble ikke anerkjent etter Vietnam-krigen. Organisasjonen har dermed kommet et steg lengre i læringsprosessen.

Men doktrineutvikling og økt interesse gjør ikke Hæren automatisk til en god læringsorganisasjon. Doktrine er viktig og utgjør et grunnlag, men er i seg selv kun teoretisk. Doktriner gir en indikasjon på hva som er viktig: Hvordan utdanningen bør innrettes, hvilke våpensystemer som Hæren skal satse på og hvordan de skal strukturere organisasjonen. For at Hæren som organisasjon skal lære, må de godta, forstå, formidle og etterfølge den nye tilnæringsmåten – også over tid. Det er mulig å identifisere to faktorer som gjør at man skal vise varsomhet med å konkludere med at Hæren har blitt en læringsorganisasjon.

For det første kan det tenkes at læring om opprørsbekjempelse er individavhengig. Endringene fra 2006 har i stor grad vært drevet av press fra enkeltpersoner. Personer som Petraeus har vært viktige drivkrefter i denne læringsprosessen. Petraeus har vært opptatt å ha en kritisk dialog i forhold til tenkningen om krig og hva som bør være militærets oppgaver. Dette er trolig noe han lærte som ung offiser. Da Petraeus var kaptein, arbeidet han for generalmajor Jack Galvin. Galvin gav Petraeus klar beskjed om at hans viktigste oppgave skulle være å kritisere ham – selv om dette innebar å kritisere sin overordnede (Harford 2011: 62). Petraeus har – i militær forstand – en spesiell tilnærming til læring der han fokuserer på innhenting av informasjon som grunnlag for analyse nedenfra i organisasjonen. Siden opprørsbekjempelse innebærer flere sider enn rent militære, var forfatterne bak FM 3-24 særdeles opptatt av at manualen skulle reflektere dette. Dette var bakgrunnen til at så mange ulike aktører – også utenfor militæret – deltok i utarbeidelsen av manualen. Mens militæret tidligere har vært opptatt av *hva* organisasjonens medlemmer tenker, har Petraeus bidratt til å endre tankesettet til å fokusere på *hvordan* personer tenker.

Fokuset på irregulær krig er ikke ene og alene Petraeus' fortjeneste, det er en samling individer som tenker på samme måte som ham som har bidratt til denne økte interessen. Det kan imidlertid tenkes at interessen for irregulær krig kan forsvinne når sentrale personer som har drevet frem den nye doktrinen for opprørsbekjempelse forsvinner fra Hæren. General Petraeus forsvant nylig fra Hærledelsen til CIA. Det er viktig at kunnskapen ikke forsvinner

med enkeltpersoner. Dersom Hæren ikke klarer å ivareta sin nye orientering uten Petraeus og hans likesinnede som drivkraft, vil de igjen stå sårbare ved neste tilfelle av irregulær krig.

For det andre kan Hærens militære kultur utgjøre et hinder for at Hæren har blitt en læringsorganisasjon når det kommer til opprørsbekjempelse. Vi har i de siste årene sett tegn på en kulturell endring ved at Hærens tenkesett har blitt endret i retning opprørsbekjempelse. En mer positiv holdning til opprørsbekjempelse har medført at informasjon om denne formen for krigføring har blitt hentet inn og tatt med videre i analyseprosessen som gir grunnlag for nye orienteringer, avgjørelser og handling. Likevel legger amerikansk militær kultur viktige føringer ved å gi et press i konvensjonell retning. Den amerikanske militære kulturen har lange tradisjoner, og det vil være en enorm utfordring å endre dette tenkesettet fullstendig.

Det kan og tenkes at den økte interessen for opprørsbekjempelse kun er en trend i tiden. Man har ingen forsikring om at fokuset på opprørsbekjempelse vil vedvare etter at konflikten i Afghanistan etter hvert blir avsluttet. Selv om opprørsbekjempelse har fått fokus i dag, er det ikke utenkelig at dette forsvinner ved neste antydning til en konvensjonell trussel. Særlig dersom Afghanistan blir tolket som et nederlag – da kan Hærens tendens til å feie ubehagelige erfaringer til side slå inn.

Den pågående debatten i media og militære tidsskrift mellom ”Crusaders” og ”Conservatives” om hvordan militæret bør utformes, og hva som bør være militærets oppgave viser hvordan den økte interessen for opprørsbekjempelse ikke har fått fullstendig gjennomslag.⁹⁰

Man vet ikke hvordan fremtidens kriger vil se ut, selv om man med stor sikkerhet kan si at de vil inneholde irregulære elementer. Det vil uansett være farlig å fokusere på kun irregulær krigføring. Poenget er å utvikle en Hær som er fleksibel nok til å håndtere et vidt spekter av oppgaver. Utfordringen ligger å utvikle en organisasjon som er lærevillig og tilpasningsdyktig, slik at læringstiden blir så kort som mulig. Her er det viktig å ta med seg erfaringer og lærdom fra tidligere konflikter – enten de har vært vellykkede eller ikke. Det er, som kapittel 6 rundet av med, viktig å lære av tidligere konflikter, men det er enda viktigere å kunne anvende denne kunnskapen på en passende måte.

⁹⁰ Debatten går ut på hvilken rolle irregulær krigføring og erfaringene fra Irak skal ha for fremtidens krigstenkning. ”Crusaders” – representert ved blant annet John Nagl – sier at opprørsbekjempelse vil være viktig for amerikanske interesser. Dermed er det viktig å institusjonalisere lærdom fra Irak og fokusere mer på denne formen for krigføringen i den militære tenkningen. ”Conservatives” – representert ved blant annet oberst Gian Gentile – mener at det er andre faktorer som har bedret situasjonen i Irak, og ikke bare en endret amerikansk tilnærming. Han sier videre at en overfokusering på opprørsbekjempelse vil svekke Hærens konvensjonelle kapasiteter som vil forbli viktig i fremtiden (Bacevich 2008).

Det er i dag for tidlig å si om Hæren har oppnådd å få erfaringene med opprørsbekjempelse fra Irak og Afghanistan befestet i sitt institusjonelle minne, slik at de kan ta med kunnskap om irregulære operasjoner til neste konflikt. Ny strategi og doktrine er ingen garanti for suksess. Det er rimelig å anta at en god læringsorganisasjon lærer godt både i krig og mellom kriger. Det later til at Hæren lærte *i* Irak, men det kan være at den har trukket for generelle lærdommer *fra* Irak og nærmest direkte overførte denne lærdommen til et annet konfliktscenario i Afghanistan. Man skal dermed vise varsomhet med å konkludere med at Hæren har blitt en god læringsorganisasjon.

Litteratur

- Allison, Graham T. og Philip D. Zelikow (1999) *Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crisis*. New York: Longman
- Asprey, Robert B. (1975) *War in the Shadows: The Guerrilla in History*. New York: Doubleday & Company
- Avant, Deborah og James Lebovic (2000) "U.S. Military Attitudes Toward Post-Cold War Missions". *Armed Forces and Society*. 27(1): 37-56
- Bacevich, A. J. (2008) "The Petraeus Doctrine". *The Atlantic* nettutgave. Hentet 13.12.11 fra <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2008/10/the-petraeus-doctrine/6964/>
- Bacevich, A. J., J. D. Hallums, R. H. White og T. F. Young (1988) *American Military Policy in Small Wars. The Case of El Salvador*. Dulles: Brassey's Inc
- Bacon Jr., Perry (2006) "The Revolt of the Generals". *Time Magazines* nettutgave. Hentet 20.10.11 fra <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1184048,00.html>
- Beckett, Ian F. W. (1988) "Guerilla Warfare: Insurgency and Counter-insurgency Since 1945", i McInnes, Colin og G. D. Sheffield (red.), *Warfare in the Twentieth Century. Theory and Practice*. London: Unwin Hyman, side 194-209
- Beckett, Ian F. W. (2001) *Modern Insurgencies and Counter-Insurgencies: Guerrillas and Their Opponents since 1750*. New York: Routledge
- Belasco, Amy (2011) "The Cost of Iraq, Afghanistan, and Other Global War on Terror Operations Since 9/11". Rapport fra *Congressional Research Service*. Hentet 12.12.11 fra <http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/RL33110.pdf>
- Bergen, Peter L. (2011) *The Longest War: The Enduring Conflict Between America and al-Qaeda*. New York: Free Press
- Betts, Richard K. (1977) *Soldiers, Statesmen, and the Cold War Crisis*. Cambridge: Harvard University Press
- Biddle, Stephen (2006) "Seeing Baghdad, Thinking Saigon". *Foreign Affairs*. 85(2): 2-14
- Birtle, Andrew J. (2006) *U.S. Army Counterinsurgency and Contingency Operations Doctrine 1942-1976*. Washington D.C.: Center of Military History
- Boot, Max (2002) *The Savage Wars of Peace: Small Wars and the Rise of American Power*. New York: Basic Books
- Bowden, James A. (1982) "The RDJTF and Doctrine". *Military Review*. 62(11): 51-64

- Boyd, John R. (1986) *Patterns of Conflict*. Upubliserte forelesningsnotater. Hentet 03.09.11 fra <http://www.dnipogo.org/boyd/pdf/poc.pdf>
- Boyd, John R. (1987a) *Organic Design for Command and Control*. Upubliserte forelesningsnotater. Hentet 03.09.11 fra <http://www.dnipogo.org/boyd/pdf/c&c.pdf>
- Boyd, John R. (1987b) *Strategic Game of ? and ?*. Upubliserte forelesningsnotater. Hentet 03.09.11 fra <http://www.dnipogo.org/boyd/pdf/strategy.pdf>
- Bremer, Lewis Paul (2003a) "Coalition Provisional Authority Order Number 1. De-Ba'athification of Iraqi Society". Hentet 19.11.11 fra http://www.iraqcoalition.org/regulations/20030516_CPAORD_1_De-Ba_athification_of_Iraqi_Society_.pdf
- Bremer, Lewis Paul (2003b) "Coalition Provisional Authority Order Number 2. Dissolution of Entities". Hentet 19.11.11 fra http://www.iraqcoalition.org/regulations/20030823_CPAORD_2_Dissolution_of_Entities_with_Annex_A.pdf
- Bremer, Lewis Paul og Malcolm McConnell (2006) *My Year in Iraq: The Struggle to Build a Future of Hope*. New York: Schuster
- Brewington, Brooks R. (1996) "Combined Action Platoons: A Strategy for Peace Enforcement". Rapport fra *Command and Staff College*. Hentet 11.11.11 fra <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA482157&Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf>
- Builder, Carl H. (1989) *The Masks of War: American Military Styles in Strategy and Analysis*. Baltimore: John Hopkins University Press
- Burton, Brian og John Nagl (2008) "Learning as we go: the US army adapts to counterinsurgency in Iraq, July 2004 – December 2006". *Small Wars and Insurgencies*. 19(3): 303-327
- Buzzanco, Robert (1996) *Masters of War: Military Dissent and Politics in the Vietnam Era*. New York: Cambridge University Press
- Cassidy, Robert M. (2003) "Russia in Afghanistan and Chechnya: Military Strategic Culture and the Paradoxes of Asymmetric Conflict". Rapport fra *Strategic Studies Institute*. Hentet 30.03.11 fra <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubid=125>
- Cassidy, Robert M. (2004) "Winning the War of the Flea". *Military Review*. 84(5): 41-46
- Celso, Anthony N. (2010) "'Phase IV' Operations in the War on Terror: Comparing Iraq and Afghanistan". *Orbis*. 54(2): 185-198
- Chace, James (1999) "The Age of Anxiety". *World Policy Journal*. 16(1): 107-108

- Checkel, Jeffrey T. (2008) "Process Tracing", i Klotz, Audie og Deepa Prakash (red.), *Qualitative Methods in International Relations. A Pluralist Guide*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, side 114-127
- Clark, Wesley K. (2001) *Waging Modern War: Bosnia, Kosovo and the Future of Combat*. Oxford: Public Affairs
- Cloud, David S., Eric Schmitt og Thom Schanker (2006) "Rumsfeld Faces Growing Revolt by Retired Generals". *New York Times* nettutgave. Hentet 20.10.11 fra <http://www.nytimes.com/2006/04/13/washington/13cnd-military.html>
- CNN (2003) "Rumsfeld: Major combat over in Afghanistan". *CNNs* nettutgave. Hentet 10.11.11 fra http://articles.cnn.com/2003-05-01/world/afghan.combat_1_provincial-reconstruction-teams-afghanistan-afghan-president-hamid-karzai?_s=PM:asiapcf
- Cohen, Eliot A. (1984) "Constraints on America's Conduct of Small Wars". *International Security*. 9(2): 151-181
- Cohen, Warren I. (1993) *America in the Age of Soviet Power, 1945-1991*. Cambridge: Cambridge University Press
- Collins, John M. (1978) "Vietnam Postmortem: A Senseless Strategy" *Parameters*. 8(1): 8-14
- Cordesman, Anthony H. (2003) "Iraq: Too Uncertain To Call". Rapport fra *Center for Strategic and International Studies*. Hentet 08.10.11 fra <http://www.mafhoum.com/press6/169P55.pdf>
- Corum, James S. (2007) "Rethinking US Army Counter-Insurgency Doctrine". *Contemporary Security Policy*. 28(1): 127-142
- Crane, Conrad (2002) "Avoiding Vietnam: The U.S. Army's Response to Defeat in Southeast Asia". Rapport fra *Strategic Studies Institute*. Hentet 09.02.11 fra <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=58>
- Davidson, Philip B. (1998) *Vietnam at War: the History: 1946-1975*. Novato: Presidio Press
- Davis, Robert T. (2008) *The Challenge of Adaption: The US Army in the Aftermath of Conflict, 1953-2000*. The Long War Series Occasional Paper, 27. Fort Leavenworth: Combat Studies Institute Press. Hentet 03.07.11 fra <http://www.cgsc.edu/carl/download/csipubs/davis.pdf>
- Daily Mail (2011) "'There will be tough days ahead': General John Allen takes the reins as U.S. commander in Afghanistan as Petraeus steps down". *Daily Mails* nettutgave. Hentet 11.12.11 fra <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2015951/Afghanistan-John-Allen-US-commander-David-Petraeus-steps-down.html>
- Department of the Army (1986) *Counter guerrilla Operations*. Washington D.C.: Department of the Army

- Department of the Army (1993) *Operations*. Washington D.C.: Department of the Army
- Department of the Army (2006) *Counterinsurgency. FM 3-24/MCWP 3-33.5*. Washington D.C.: Department of the Army/Marine Corps Combat Development Command
- Department of the Navy (1987[1940]) *Small Wars Manual (Reprint of 1940 Edition)*. Washington D.C.: Department of the Navy. Headquarters United States Marine Corps
- Departments of the Army and Air Force (1990) *Military Operations in Low Intensity Conflicts*. Washington D.C.: Departments of the Army and Air Force
- DePuy, William E. (1976) "Talking Paper on Field Manual 100-5, Operations", i Swain, Richard M., Donald L. Gilmore og Carolyn D. Conway (red.), *Selected Papers of General William E. DePuy*. Fort Leavenworth, Kansas: Combat Studies Institute, side 194-195
- DeYoung, Karen (2006) *Soldier: the life of Colin Powell*. New York: Knopf
- DiMarco, Joyce P. (2004) "Service Culture Effects on Joint Operations: The Masks of War Unveiled". Rapport fra *School of Advanced Military Studies*. Hentet 13.03.11 fra <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf&AD=ADA429014>
- Dobbins, James, John G. McGinn, Keith Crane, Seth G. Jones, Rollie Lal, Andrew Rathwell, Rachel M. Swanger og Anga R. Timilsina (2003) *America's Role in Nation-Building: From Germany to Iraq*. Santa Monica: RAND Corporation
- Dobbins, James, Seth G. Jones, Keith Crane, Andrew Rathmell, Brett Steele, Richard Teltschik og Anga R. Timilsina (2005) *The UN's Role in Nation-Building. From the Congo to Iraq*. Santa Monica: RAND Corporation
- Downie, Richard Duncan (1998) *Learning from conflict: the U.S. military in Vietnam, El Salvador and the drug war*. Westport: Praeger
- Drea, Edward J. (1998) *In the Service of the Emperor. Essays on the Imperial Japanese Army*. Lincoln: University of Nebraska Press
- Dunn, Peter M. (1985) "The American Army: the Vietnam War, 1965-1973", i Beckett, Ian F. W. og Jon Pimlott (red.), *Armed Forces and Modern Counter-Insurgency*. London: Croom Helm, side 77-100
- Echevarria, Antulio J. (2004). "Toward an American Way of War". Rapport fra *Strategic Studies Institute*. Hentet 31.03.11 fra <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=374>
- Finlan, Alastair (2005) "Articles: Trapped in the Dead Ground: US Counter-insurgency Strategy in Iraq". *Small Wars & Insurgencies*. 16(1): 1-21

- FitzGerald, Frances (1972) *Fire in the Lake: The Vietnamese and the Americans in Vietnam*. Boston: Little, Brown
- Fitzgerald, David (2010) "Vietnam, Iraq and the Rebirth of Counter-insurgency". *Irish Studies in International Affairs*. 21: 149-159
- Franks, Tommy (2005) *American Soldier*. New York: Regan Books
- Galloway, Gerald E. (2005) "Counterinsurgency: Relearning How to Think". Rapport fra U.S. Army War College. Hentet 05.06.11 fra <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf&AD=ADA432422>
- Galula, David (2006 [1964]) *Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice*. Westport: Praeger Security International
- Gates, John M. (1983) "Indians and Insurrectos: The US Army's Experience With Insurgency". *Parameters*. 13(1): 59-68
- Gates, John M. (1990) "People's War in Vietnam". *The Journal of Military History*. 54(3): 325-344
- Gates, John M. (1993) "If at First You Don't Succeed, Try to Rewrite History: Revisionism and the Vietnam War", i Head, William P. og Lawrence E. Grinter, *Looking Back on the Vietnam War: A 1990s Perspective on the Decisions, Combat, and Legacies*. Westport: Praeger, side 177-189
- Gates, Robert M. (2007) Tale holdt for Association of the United States Army. Washington, 10. oktober 2007. Hentet 11.12.11 fra <http://www.defense.gov/speeches/speech.aspx?speechid=1181>
- George, Alexander L. og Andrew Bennett (2005) *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*. Cambridge: MIT Press.
- Gordon, Michael R. (2003) "The Struggle for Iraq: Reconstruction; 101st Airborne Scores Success in Northern-Iraq". *New York Times* nettutgave. Hentet 03.10.11 fra <http://www.nytimes.com/2003/09/04/world/struggle-for-iraq-reconstruction-101st-airborne-scores-success-northern-iraq.html?pagewanted=all&src=pm>
- Gray, Colin S. (1999) *Modern Strategy*. Oxford: Oxford University Press
- Gray, Colin S. (2007a) *War, Peace and International Relations*. London: Routledge
- Gray, Colin S. (2007b) "The American Way of War", i McIvor, Anthony D. (red.), *Rethinking the Principles of War*. Annapolis: Naval Institute Press, side 13-40
- Hackett, John (1983) *The Profession of Arms*. London: Sidgwick & Jackson
- Halberstam, David (1972) *The Best and the Brightest*. London: Barrie & Jenkins

- Halberstam, David (2002) *War in a Time of Peace: Bush, Clinton and the Generals*. London: Bloomsbury
- Harford, Tim (2011) *Adapt. Why Success Always Starts With Failure*. New York: Farrar, Straus and Giroux
- Hastings, Michael (2010) "The Runaway General". *Rolling Stones* nettutgave. Hentet 10.12.11 fra <http://www.rollingstone.com/politics/news/the-runaway-general-20100622>
- Head, William (1993) "Vietnam and Its Wars: A Historical Overview of U.S. Involvement", i Head, William og Lawrence E. Grinter (red.), *Looking back on the Vietnam War. A 1990's Perspective on the Decisions, Combat, and Legacies*. Westport: Greenwood Press, side 15-42.
- Heginbotham, Eric (1996) "The British and American Armies in World War II: Explaining Variations in Organizational Learning Patterns". Rapport fra *The Defence and Arms Control Studies Program*. Hentet 15.10.11 fra <http://www.isn.ethz.ch/isn/layout/set/print/content/view/full/100?id=19688&lng=en&ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233>
- Herbert, Paul H. (1988) "Deciding what has to be done: General William E. DePuy and the 1976 edition of FM 100-5, Operations". *Leavenworth Paper*, 16. Hentet 23.11.11 fra <http://www.cgsc.edu/carl/resources/csi/herbert/herbert.asp>
- Herring, George C. (2002) *America's Longest War. The United States and Vietnam, 1950-1975*. Boston: McGraw-Hill
- Hoffman, Frank G. (1994) "Decisive Force – The New American Way of War?" Rapport fra *Naval War College*. Hentet 17.05.11 fra <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf&AD=ADA283762>
- Hoffman, Frank G. (2004) *Insurgency and Counterinsurgency in Iraq*. Santa Monica: RAND Corporation
- Hoffman, Frank G. (2005) "Small Wars Revisited: The United States and Nontraditional Wars". *Journal of Strategic Studies*. 28(6): 913-940
- Hoffman, Frank G. (2007) "Neo-Classical Counterinsurgency?". *Parameters*. 37(2): 71-87
- Huntington, Samuel P. (1964) *The Soldier and the State. The Theory and Politics of Civil-Military Relations*. New York: Vintage Books
- Jackson, James T. (1992) "Just Cause: Some Lessons Learned". Rapport fra *U.S. Army War College*. Hentet 09.08.11 fra <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ada249764.pdf&Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf>
- Jenkins, Brian M. (1970) *The Unchangeable War*. Santa Monica: RAND Corporation

- Johnson, David E. (2007) *Learning Large Lessons. The Evolving Roles of Ground Power and Air Power in the Post-Cold War Era*. Santa Monica: RAND Corporation
- Joint Chiefs of Staff (1992) *The National Military Strategy of the United States*. Hentet 14.08.11 fra <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf&AD=ADA261947>
- Jones, Seth G. (2008) *Counterinsurgency in Afghanistan*. Santa Monica: RAND Corporation
- Karnow, Stanley (1997) *Vietnam: A History*. New York: Penguin Books
- Kilcullen, David (2006a) "Counterinsurgency Redux". *Survival*. 48(4): 111-130
- Kilcullen, David (2006b) "Three Pillars of Counterinsurgency". Notat lagt frem på *U.S. Government Counterinsurgency Conference*, Washington D.C., 28. September 2006. Hentet fra http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/uscoin/3pillars_of_counterinsurgency.pdf
- Kilcullen, David (2009) *The Accidental Guerrilla. Fighting Small Wars in the Midst of a Big One*. Oxford: Oxford University Press
- Kissinger, Henry A. (1969) "The Viet Nam Negotiations". *Foreign Affairs*. 47(2): 211-234
- Kiszely, John (2006) "Learning about counter-insurgency". *The RUSI Journal*. 151(6): 16-21
- Kitson, Frank (1991 [1971]) *Low Intensity Operations: Subversion, Insurgency, Peace-keeping*. London: Faber & Faber
- Knowlton, Brian (2003) "Iraq Resistance Lasting Longer Than Expected, Powell Concedes". *New York Times* nettutgave. Hentet 20.10.11 fra <http://www.nytimes.com/2003/10/26/international/middleeast/26CND-TALK.html>
- Klein, Joe (2011) "David Petraeus' Brilliant Career. The new CIA director leaves behind an Army that bears his stamp". *TIME* 22. august 2011
- Kopets, Keith F. (2002) "The Combined Action Program: Vietnam". *Military Review*. 82(4): 78-81
- Krepinevich, Andrew F. (1986) *The Army and Vietnam*. Baltimore: Johns Hopkins University Press
- Krepinevich, Andrew F. (2005) "How to Win in Iraq?". *Foreign Affairs*. 84(5): 87-104
- Kristensen, Kristian Sjøby og Esben Salling Larsen (2010) "At lære for at vinde. Om dansk militær erfaringsudnyttelse i internationale operationer". Rapport fra *Dansk Institut for Militære Studier*, mars 2010

- Kronvall, Olof (2007) "Finally Eating Soup with a Knife? A Historical Perspective on the US Army's 2006 Counterinsurgency Doctrine". Rapport fra *Oslo Files on defence and security*, 5. Hentet 23.05.11 fra http://ifs.forsvaret.no/publikasjoner/oslo_files/OF_2007/Documents/OF_5_2007.pdf
- Lewy, Guenther (1978) *America in Vietnam*. New York: Oxford University Press
- Lang, Kurt (1965) "Military Organizations", i March, James G. (red.), *Handbook of Organizations*. Chicago: Rand McNally, side 838-878
- Linn, Brian McAllister (2007) *The Echoes of Battle. The Army's Way of War*. Cambridge: Harvard University Press
- Lock-Pullan, Richard (2003) "'An Inward Looking Time': The United States Army, 1973-1976". *The Journal of Military History*. 67(2): 483-511
- Madison, Ludy (2010) "Petraeus: 2014 Afghan Victory Not "Sure" Thing". *CBS News* nettutgave. Hentet 11.12.11 fra http://www.cbsnews.com/8301-503544_162-20024693-503544.html
- Mahnken, Thomas G. (2006) "United States Strategic Culture". Rapport presentert for Defence Threat Reduction Agency, 13. ovember 2006. Hentet 21.04.11 fra http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/dtra/mahnken_strat_culture.pdf
- Marcus, Jonathan (2003) "US faces up to guerrilla war". *BBC's* nettutgave. Hentet 20.10.11 fra http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3074465.stm
- Marlowe, Ann (2010) "David Galula: His Life and Intellectual Context". Rapport fra *Strategic Studies Institute*. Hentet 04.02.11 fra <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubid=1016>
- Maulucci, Thomas W. (2008) "Comparing the American Occupations of Germany and Iraq". *Yale Journal of International Affairs*. 3(1): 120-130
- McGrath, Jim (2001) *Heartbeat: George Bush in His Own Words*. New York: Scribner
- Meilinger, Philip S. (2007) "American Military Culture and Strategy". *Joint Forces Quarterly*. 46(2): 80-86
- Metz, Steven (1995) "Counterinsurgency: Strategy and the Phoenix of American Capability". Rapport fra *Strategic Studies Institute*. Hentet 11.07.11 fra <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=333>
- Metz, Steven og Ramond Millen (2004) "Insurgency and Counterinsurgency in the 21st Century: Reconceptualizing Threat and Response". Rapport fra *Strategic Studies Institute*. Hentet 08.03.11 fra <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=586>

- Michaels, Jim (2007) "An Army colonel's gamble pays off in Iraq". *USA Today's* nettutgave. Hentet 03.10.11 fra http://www.usatoday.com/news/world/iraq/2007-04-30-ramadi-colonel_n.htm
- Miles, Donna (2009) "Petraeus Notes Differences Between Iraq, Afghanistan Strategies". *U.S. Department for Defences* nettsider. Hentet 12.12.11 fra <http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=54036>
- Mockaitis, Thomas R. (2007) "The Iraq War: Learning from the Past, Adapting to the Present, and Planning for the Future". Rapport fra *Strategic Studies Institute*. Hentet 14.10.11 fra <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=754>
- Morgan, Matthew J. (2005) "An Evolving View of Warfare: War and Peace and the American Military Profession". *Small Wars and Insurgencies*. 16(2): 147-169
- Moses, Jonathon W. og Torbjørn L. Knutsen (2007) *Ways of Knowing: Competing Methodologies in Social and Political Research*. Basingstoke: Palgrave Macmillan
- Murray, Williamson og Barry Watts (1996) "Military Innovation in Peacetime", i Williamson, Murray og Allan R. Millett (red.), *Military Innovation in the Interwar Period*. Cambridge: Cambridge University Press, side 369-415
- Nagl, John A. (2005) *Learning to Eat Soup with a Knife. Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*. Chicago: University of Chicago Press
- Nagl, John A. (2007a) "An American View of Twenty-First Century Counter-Insurgency". *The RUSI Journal*. 152(4): 12-16
- Nagl, John A. (2007b) "The Evolution and Importance of Army/Marine Corps Field Manual 3-24, Counterinsurgency". *Small Wars Manual* blog-post, 28 juni 2007. Hentet 3.08.11 fra <http://smallwarsjournal.com/blog/the-evolution-and-importance-of-armymarine-corps-field-manual-3-24-counterinsurgency>
- Packer, George (2006) "Letter from Iraq. The Lesson of Tal Afar. Is it too late for the Administration to correct its course in Iraq?". *The New Yorkers* nettutgave. Hentet 03.10.11 fra http://www.newyorker.com/archive/2006/04/10/060410fa_fact2?currentPage=all
- Palmer, Dave Richard (1978) *Summons of the Trumpet: U.S. – Vietnam in Perspective*. San Rafael, California: Presidio Press
- Patriquin, Travis (2006) *How to Win the War in Al Abar*. PowerPoint presentasjon. Hentet 03.10.11 fra http://abcnews.go.com/images/US/how_to_win_in_anbar_v4.pdf
- Petraeus, David H. (1986) "Lessons of History and Lessons of Vietnam". *Parameters*. 16(3): 43-53
- Petraeus, David H. (1987) "Korea, the Never-Again Club, and Indochina". *Parameters*. 17(3): 59-70

- Posen, Barry R. (1984) *The Sources of Military Doctrine. France, Britain, and Germany Between the World Wars*. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press
- Powell, Colin L. (1992) "U.S. Forces: The Challenges Ahead". *Foreign Affairs*. 71(5): 32-45
- Powell, Colin L. (2003) *My American Journey*. New York: Ballantine Books
- Record, Jeffery (2006) "The American Way of War. Cultural Barriers to Successful Counterinsurgency". Cato Institute *Policy Analysis Paper*, No. 557. Hentet 05.02.11 fra <http://www.cato.org/pubs/pas/pa577.pdf>
- Ricks, Thomas E. (2006) "The Lessons of Counterinsurgency". *Washington Posts* nettutgave. Hentet 04.10.11 fra <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/02/15/AR2006021502586.html>
- Ricks, Thomas E. (2007) *Fiasco. The American Military Adventure in Iraq*. New York: Penguin Books
- Richter, Paul (2005) "Rumsfeld Hasn't Hit a Dead End in Forging Terms for Foe in Iraq". *Los Angeles Times* nettutgave. Hentet 22.11.11 fra <http://articles.latimes.com/2005/nov/30/world/fg-words30>
- Rid, Thomas (2010) "The Nineteenth Century Origins of Counterinsurgency Doctrine". *Journal of Strategic Studies*. 33(5): 727-758
- Robinson, Linda (2008) *Tell me how this ends. General David Petraeus and the search for a way out of Iraq*. New York: PublicAffairs
- Rosen, Stephen Peter (1988) "New Ways of War: Understanding Military Innovation". *International Security*. 13(1): 134-168
- Rosen, Stephen Peter (1995) *Winning the Next War. Innovation and the Modern Military*. Ithaca: Cornell University Press
- Rosenau, William (2007) *Subversion and Insurgency*. Santa Monica: RAND Corporation
- Scarborough, Rowan (2003) "U.S. rushed post-Saddam planning". *Washington Times* nettutgave. Hentet 11.12.11 fra <http://www.washingtontimes.com/news/2003/sep/3/20030903-120317-9393r/>
- Schmitt, Eric (2005) "U.S. to step up counterinsurgency training in Iraq". *San Francisco Chronicles* nettutgave. Hentet 03.10.11 fra http://articles.sfgate.com/2005-11-02/news/17398130_1_new-command-new-iraqi-army-base-at-twenty-nine-palms
- Schmitt, Eric og David E. Singer (2003) "The Struggle For Iraq: Guerrillas Posing More Danger, Says U.S. Commander for Iraq". *New York Times* nettutgave. Hentet 27.10.11 fra <http://www.nytimes.com/2003/11/14/world/struggle-for-iraq-guerrillas-guerrillas-posing-more-danger-says-us-commander-for.html>

- Schoomaker, Peter J. (2005) "Foreword", i Nagl, John A., *Learning to Eat Soup with a Knife. Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam*. Chicago: University of Chicago Press, side ix-x
- Schwarz, Benjamin C. (1991) *American Counterinsurgency Doctrine and El Salvador. The Frustrations of Reform and the Illusions of Nation Building*. Santa Monica: RAND Corporation
- Senkovich, Steven W. (1990) "From Port Salines to Panama City: The Evolution of Command and Control in Contingency Operations". Rapport fra *School of Advanced Military Studies*. Hentet 30.10.11 fra <http://cgsc.contentdm.oclc.org/cdm/singleitem/collection/p4013coll3/id/1857/rec/4>
- Shacochis, Bob (1999) *The Immaculate Invasion*. London: Bloomsbury
- Shimshoni, Jonathan (1990-1991) "Technology, Military Advantage, and World War I: A Case for Military Entrepreneurship". *International Security*. 15(3): 187-215
- Shultz, George (1993) *Triumph and Turmoil: My Years as Secretary of State*. New York: Charles Scribner's Sons
- Shanker, Thom (2007) "New Strategy Vindicates Ex-Army Chief Shinseki". *New York Times* nettutgave. Hentet 17.10.11 fra <http://www.nytimes.com/2007/01/12/washington/12shinkseki.html>
- Sheehan, Neil (1989) *A Bright Shining Lie: John Paul Vann and American in Vietnam*. New York: Vintage
- Shimshoni, Jonathan (1990-1991) "Technology, Military Advantage, and World War I: A Case for Military Entrepreneurship". *International Security*. 15(3): 187-215
- Standifer, Cid (2011) "Surge fails to curb Afghan civilian deaths". *Marine Corps Times* nettutgave. Hentet 14.12.11 fra <http://www.marinecorpstimes.com/news/2011/07/military-afghan-surge-civilian-deaths-071411w/>
- Summers, Harry G. (1982) *On Strategy: A Critical Analysis of the Vietnam War*. Novato: Presidio Press
- Summers, Harry G. (1983a) "Defence without purpose". *Society*. 21(1): 4-17
- Summers, Harry G. (1983b) "A Strategic Perception of the Vietnam War". *Parameters*. 13(2): 11-22
- Taw, Jennifer Morrison (1996) *Operation Just Cause. Lessons for Operations Other Than War*. Santa Monica: RAND Corporation
- Taylor, Maxwell D. (1972) *Swords and Plowshares*. New York: W. W. Norton & Company

- Terriff, Terry (2006) ”’Innovate or Die’: Organizational culture and the origins of maneuver warfare in the United States Marine Corps”. *Journal of Strategic Studies*. 29(3): 475-503
- The White House (1987) *National Security Strategy of the United States*. Hentet 23.08.11 fra <http://osdhistory.defense.gov/docs/nss1987.pdf>
- Thompson, Robert (1966) *Defeating Communist Insurgency. Experiences from Malaya and Vietnam*. London: Shatto & Windus
- Thompson, Robert (1970) *Revolutionary War in World Strategy 1945-1969*. London: Secker & Warburg
- Thompson, W. Scott og Donaldson D. Frizzell (1977) *The Lessons of Vietnam*. New York: Crane, Russak
- TIME (1969) “The President’s Guerrilla Expert” *TIMEs* nettutgave. Hentet 17.02.11 fra <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,941771,00.html>
- Trinquier, Roger (2006 [1961]) *Modern Warfare: A French View of Counterinsurgency*. Westport: Praeger Security International
- Tyson, Ann Scott (2006) ”Troops Fight to Expand Foothold in Ramadi”. *Washington Posts* nettutgave. Hentet 10.10.11 fra <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/08/01/AR2006080101733.html>
- Van Horn, Bill (2009) “The So-Called COIN Debate and Institutional Memory”. *Small Wars Journals* nettside. Hentet 03.03.11 fra <http://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/211-vanhorn.pdf?q=mag/docs-temp/211-vanhorn.pdf>
- Vizzard, James W. og Timothy A. Capron (2010) “Exporting General Petraeus’s Counterinsurgency Doctrine: An Assessment of the Adequacy of Field Manual 3-24 and the U.S. Government’s Implementation”. *Public Administration Review*. 70(3): 485-493
- Vuono, Carl E. (1990) “The Strategic Value of Conventional Forces”. *Parameters*. 20(3): 2-10
- Waghelstein, John D. (1999) “Preparing the US army for the wrong war, educational and doctrinal failure 1865-91”. *Small Wars & Insurgencies*. 10(1): 1-33
- Weigley, Russell F. (1977) *The American Way of War. A History of United States Military Strategy and Policy*. Bloomington: Indiana University Press
- Weigley, Russell F. (1986) “American Strategy from Its Beginnings through the First World War”, i Paret, Peter, Gordon A. Craig og Felix Gilbert (red.), *Makers of Modern Strategy: From Machiavelli to the nuclear age*. Oxford: Clarendon Press, side 408-443

- Weinberger, Caspar W. (1984) "The Uses of Military Power". Tale presentert for *National Press Club*, Washington D.C, 28. November 1984. Hentet 19.04.11 fra <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/military/force/weinberger.html>
- Westmoreland, William (1976) *A Soldier Reports*. Garden City, New York: Doubleday & Company, Inc.
- Woodward, Bob (1991) *The Commanders*. New York: Pocket Books
- Woodward, Bob (2004) *Plan of Attack*. New York: Simon & Schuster
- Woodward, Bob (2005) *Bush at War*. New York: Simon & Schuster
- Worth, Robert F. (2006) "Blast Destroy Shrine in Iraq, Setting Off Sectarian Fury". *New York Times* nettutgave. Hentet 19.10.11 fra <http://www.nytimes.com/2006/02/22/international/middleeast/22cnd-iraq.html>
- Zoll, Donald Atwell (1984) "The Decline of Military Litterature". *Parameters*. 14(1): 26-34